

Landmændenes Forsamling i Randers den 22de til 26de September 1845.

Indbydelse.

Til at deeltage i denne Forsamling indbydes Landmænd fra alle Fædrelandets Egne, saavel som alle Andre, der interessere sig for Landvæsenets Fremme og navnlig de landoconomiske Selskaber og Foreninger, som muligen ville give Møde ved Repræsentanter.

Den første almindelige Forsamling finder Sted Mandagen den 22de Septbr., Kl. 9 Formiddag. I dette Møde vælges Functionairer, nemlig: Præsident, Vicepræsident, Secretair og Kassierer; en Comitee vælges til at fastsætte Grundbestemmelser for Forsamlingens indre Forhold og Virksomhed. Tillader Tiden det, kan den valgte Præsident give Ordet til et almindeligt Foredrag allerede i dette Møde.

Til Foredrag og Discussioner, saavel i almindelige Forsamlinger som i Sectioner, skulle især Morgentimerne anvendes. Anmeldelser skee til Præsidenten, som har Ret til at bestemme, om og naar Foredrag kunne holdes.

Protokolførelsen skeer ved lønede Personer.

I det sidste almindelige Møde tages Bestemmelse om, hvor og naar næste Forsamling skal finde Sted, og for denne vælges en Præsident og en Vicepræsident, til hvem det overdrages at træffe de i denne Henseende nødvendige Foranstaltninger.

Forsamlingens Forhandlinger offentliggøres enten i et eget Hæfte eller i en forhaanden værende Journal. Ligeledes aflægge Secretair og Kassierer Beretning og overlevere Kassebeholdning til de for næste Forsamling valgte Præsidenter.

Samtidig med Landmændenes Forsamling foranstalter Randers Amtshuusholdningselskab en med Auction og Lodtrækning forbunden Udstilling af Agerdyrkningsred-

faber og Maskiner, samt Kreaturer, Producter af Jordbruget og Frembringelser af den landlige Industrie.

Til Dækning af de Udgifter, som i Anledning af Landmændenes Forsamling ville være at bestride, erlægges enhver Deeltager et Bidrag, som i intet Tilfælde vil overstige 2 Rbd.

Alle de Herrer, som ville deeltage i denne Forsamling, bedes senest inden 1ste Septbr. næstkommende derom at tilskrive os, under Adresse: „den provisoriske Bestyrelse for Landmændenes Forsamling i Randers,“ for at vi derefter kunne træffe de nødvendige Forberedelser, navnlig ogsaa i Henseende til Logis. Hvorvidt et saadant ønskes anvist, vilde enhver Deeltager behageligt tilkjendegive os ved Anmeldelsen.

Ved Ankomsten til Randers ville de Herrer Deeltagere ved at henvende sig til et paa den herværende Postgaard i denne Anledning oprettet Modtagelsesbureau, kunne faae Logis anvist, erholde Program og Afgangskort, imod at erlægge det fastsatte Contingent og at indføre deres Navne i Forsamlingsprotocollen.

I den provisoriske Bestyrelse for Landmændenes Forsamling i Randers, den 23de Mai 1845.

W. Lorentz. W. B. Krarup. Carlsen.

Forslag til provisoriske Vedtægter for Forsamlingen,

A. Almindelige Bestemmelser.

1. Selskabet behandler sine Anliggender dels i almindelige Forsamlinger, dels i Sectioner, hvoraf dannes tvende, een for Agerdyrkning og een for Drægtavl, hvorunder høre alle Dele af Besætningsvæsenet.

For det Tilfælde, at et større Antal af Forstmænd ville deeltage i Forsamlingen, dannes en tredje Section for Forstvæsen.

De Forslag, som dertil egne sig, henvises til Behandling af Comiteer.

B. Præsidiets Functioner.

2. Præsidenten leder Forhandlingerne, bestemmer den Orden, hvori Sagerne skulle behandles, aabner Discussionen, giver Ordet, stiller Spørgsmaal til Afstemning, udtaler Resultatet af Afstemningen og vaa-ger over en streng Jagttagelse af parlamentarisk Orden. I hans Forfald træder Vicepræsidenten i hans Sted.

C. Secretairens og Kassererens Function.

3. Secretairen besørger Protokollens Redaction. Kasserereren fører Fortegnelse over Medlemmerne, hæver deres Bidrag, bestrider Udgivterne og aflægger Regnskab.

D. Almindelige Forsamlinger.

4. For at Orden kan overholdes, maa Ingen tale, inden Præsidenten giver ham Ordet, og maa den Talende strengt holde sig til den Sag, der for-handles.

5. Præsidenten er berettiget til at paabyde Rolig- hed ved at ringe med en Klokke.

6. Præsidenten kan andrage paa, at en Discus- sion sluttes, og dersom Noget modsætter sig Saadant, lader han det afgjøre ved Stemmegivning.

7. Afstemning skeer i Almindelighed ved at reise sig eller blive siddende; det Første betegner en Betræf- telse.

8. Foredrag kunne holdes frit eller oplæses. Allerede trykte Afhandlinger maae ikke foredrages.

E. Comiteer.

9. I Regelen bestaaer en Comitee af 5 Med- lemmer, hvoraf 3 udnævnes af Præsidiets, og af disse udtages de øvrige.

10. Comiteen vælger i sin Midte en Referent, der redigerer dens Betænkning, og foredrager den i Generalforsamlingen.

11. Til Comiteernes Forhandlinger har ethvert Medlem af Forsamlingen Afgang, hvorfor Tid og Sted beffændtgjøres ved Opflag paa en dertil bestemt Tavle.

F. Sectioner.

12. Enhver Section vælger en Dirigent og en Secretair, og er Forhandlingernes Gang væsentlig her den samme som i de almindelige Forsamlinger, idet Dirigenten leder Forhandlingerne og Secretairen besørger deres Redaction.

Gjenstande og Spørgsmaal, som foreslaaes til Forhandling under Forsamlingen.

I.

1. Ved hvilke Midler vilde de mindre Landbrug — saavel Gaardbrugeres som Huusmænds — sikkert kunne forbedres?

Man har foreslaaet Underviisning i Landsbyffskolerne — landoeconomiske Lærestalter — Mynstergaarde — populaire Tidsskrifter, m. M.

2. I hvilke Retninger og efter hvilke Forholdsregler have de provindstille landoeconomiske Selskaber og Foreninger i den nyere Tid søgt at virke? hvilke Bestræbelser og trufne Foranstaltninger have baaret gode Frugter, og hvilke have havt et mindre tilfredsstillende Udfald?

3. Maa Creditsforeningers Oprettelse iblandt Landmændene for nærværende Tid anses for en hensigtsmæssig og ønskelig Foranstaltning, og i bekræftende Fald hvorledes burde saadanne Foreninger indrettes og grundlægges?

4. Hvilke Følger af en stærk Udparcellering har man sporet paa de Steder, hvor en saadan har fundet Sted? Har den viist nogen Indflydelse paa Communernes Fattigvæsen?

5. Kunde der bestemmes fastere Grundregler for Fremgangsmaaden ved Landeiendommers Taxation, saa at de affattede Taxationsforretninger kunde vinde en større Paalidelighed og Almeengyldighed, synes dette at være overeensstemmende saavel med Laantageres som Udlaaneres Interesse.

6. Bigtigheden af sammenlignende Forsøg i alle

Grene af Landoeconomien er almindelig erkjendt. Denne Forsamling kan fremkalde saadanne, deels ved at overdrage en dertil valgt Comitee baade at udpege, hvilke man især maatte ønske iværksætte, og paavise Maaden, hvorpaa ethvert enkelt maatte gjenneføres, deels ved at opmuntre til Iværksættelse og Meddelelse af Resultaterne til de følgende Forsamlinger af Landmænd.

II.

7. Hvilke nye Agerdyrkningsredskaber og Maskiner, hørende til Landbruget, ere i den senere Tid blevne bekjendte og benyttede, og hvilke have især fundet Bisald?

8. Ere nye Sædarter, Foderværter eller Rodfrugter blevne bekjendte, og med hvad Held har man forsøgt at dyrke dem?

9. Hvilke Forsøg ere anstillede med de nyere Gjødningsmidler, saasom: Patentgjødning, Beenmeel, Gips og Guano, og hvorvidt har det viist sig, at Anvendelsen heraf efter vore Forhold og Nutidens Conjuncturer kan svare Regning?

10. Hvilke Erfaringer har man i Henseende til Anvendelsen af grønne Afgrøders Redploining; hvilke Værter blive hertil hensigtsmæssigt benyttede, og under hvilke Forhold har denne Maade at gjødske Jorden paa viist sig lønnende?

11. Hvorledes virke de forskellige Slags Mergel paa forskjellig Jord? hvor længe varer Virkningen af Mergel? Kan man med Fordeel mergle den samme Jord oftere?

12. Har man ved de her i Landet udførte Engvandingssanlæg havt Leilighed til at overbevise sig om, hvorledes den forøgede Værdie af Høproduktionen betaler de Udgifter, som medgaae saavel til Anlægget, som til den aarlige Vedligeholdelse?

13. Under hvilke Forhold maa man foretrække enten et kunstigt eller et naturligt Engvandingssanlæg.

14. Har Brakmarkens Besaaening med Biffer, Biffeblanding eller Spergel, som afhugges grøn, viist

sig skadelig for den efterfølgende Rug, eller har i al Fald Fordelen af den grønne Afgrøde ikke været større end Forringelsen af Rugafgrøden?

15. Kan det engelske eller skotske Agerbrug i sin nærværende Tilstand egne sig for vore Forhold, eller i hvilke Henseender kan det fortjene Efterligning af danske Landmænd?

16. Har det i Skotland udbannede System for Vandafledning, som i den senere Tid ogsaa har været anvendt i England, ogsaa i Danmark været forsøgt, og med hvilket Resultat?

III.

17. Ved hvilke Midler kan Dværgavlens i Danmark og fornemmelig i Jylland snarest hæves, og muligt bringes til samme Fuldkommenhed som i England? Maa det i saa Henseende ansees for hensigtsmæssigt at danne af den jydsk Landrace en forædlet og constant Stamme af Malkeqvæg, og hvorledes maatte dette sikkert iværksættes?

18. Har den Maade, hvorpaa man opdrætter Kalve, nogen Indflydelse paa de Organer, hvorved Mælkaffondringen skeer, saaledes at Dyret som Følge deraf bliver en bedre eller slettere Malkeko?

19. Hvorledes anvendes Kartofler fordeeltigt til Dypfodring til Hornqvæg? Har man forsøgt deres Anvendelse som Hestefoder, og med hvilket Resultat?

20. Er man ved nøiagtige Forsøg med den bogildske Fodringsmaade med mæskede Kartofler kommet til sikre Resultater, som kunne godtgjøre, hvorvidt den fortjener almindelig Anvendelse?

21. I hvilket Forhold til hinanden staae de forskjellige Fodermidler i Henseende til deres nærende Eryne?

22. Har man sikker Erfaring om, hvorvidt den samme Dvantage af Foder betaler sig bedst, enten naar den anvendes til større eller mindre Dyr af samme Race, og gjælder i saa Henseende een og samme Regel baade for Malke- og Fedeqvæg?

23. Hvilken Fremgangsmaade og hvilke Fod-

ringsmidler anvendes til Fedning saavel af Hornqvæg som af Sviin?

24. Hvilket Forhold finder Sted imellem Indtægten af et Sveitseri og et Meieri?

25. Hvad er Grunden til, at Schæferierne ere mindre almindelige i Danmark, end i Nabolandene? Hvilken Art af Schæferi maa efter vore Forhold og Nutidens Udfigter for Uldhandelen ansees fordeeligst?

26. Hvori ligger det, at Dvægfedning nu betaler sig slettere, end i Fortiden? Mon det tør ventes, at nye Handelsveie snart ville aabne bedre Affætning af Fedeqvæg?

Blandinger.

Electriciteten, anvendt i Agerbruget.

(Froriep's Notizen, Mai 1845, Nr. 737.)

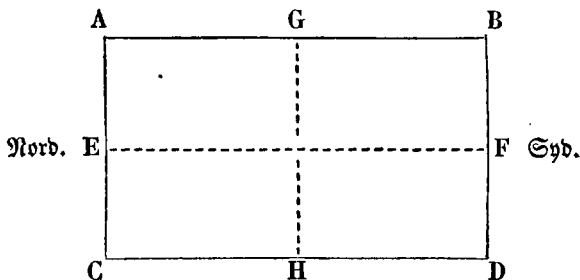
Uf alle de mangfoldige og vigtige Anvendelser, som man i den nyeste Tid har gjort af Electriciteten, lover ingen saa glimrende Resultater, som denne Naturkrafts Anvendelse i Agerbruget. At Electriciteten ytrer en meget betydelig Indflydelse paa Vegetationen, var længe bekendt; men først nu har man forsøgt at drage praktisk Nytte af denne Omstændighed. Nyligt ere mange Experimenter bleve anstillede derover og det paa en Maade, som tillader os at sammenligne Omkostninger og Resultater deraf med andre Culturmetoder; og Udfaldet er blevet saaledes, at man med temmelig Sikkerhed kan forudsige, at Anvendelsen af denne Naturkraft vil frembringe en ligesaa stor Omvæltning i Landøkonomien, som Opfindelsen af Dampmaskinen og Spindemaskinen har bevirket i Manufacturvæsenet.

Der foreligger os Resultatet af et Forsøg, som

er blevet udført i en tilstrækkelig stor Maalestof, og som vistnok i høi Grad fortjener det landoekonomiske Publicums Opmærksomhed. Det fandt Sted i Nord-Scotland.

Nedens en paa almindelig Maade behandlet Bygmark gav det sædvanlige Udbytte af 5—6 Qvarters pr. Acre, producerede en Afdeling deraf, som i forrige Aar behandlede med Electricitet, 13½ Qvarters pr. Acre.

Vi meddele nedenstaaende Beskrivelse af den simple Maade, hvorpaa Electriciteten samles og bringes til at indvirke paa Agerjorden. Man deler Marken i langagtige Firkanter paa 228 Fods Længde og 120 Fods Brede, saa at de altsaa netop indeholde en engelsk Morgen Land hver.

I de fire Hjørner ABCD nedrammes Ploffe i Jorden, imellem hvilke man udspænder stærke Jerntraade, som ligge 3 Tommer dybt under Overfladen og ere indbyrdes forbundne ved Endepunkterne. Ved E og F opreises 15 Fod høie Stænger; en Jerntraad, som communicerer med den i Jorden nedlagte, fører op ad den ene Stang, f. Ex. E, og fra dennes Spidse tværs over Marken hen til den anden, F, hvor den paa lignende Maade ledes ned til den derværende underjordiske Traad. Da Agerens Længderetning stryger i Nord og Syd, kommer altsaa denne for Luften udsatte Jerntraad til at staae lodret paa Equator, og da Atmosphæren som bekendt stedse udviker megen Electricitet, som gaaer i Retningen fra Øst til Vest ∴

imod Jordens Umdreining, vil en Deel deraf blive absorberet af Traaden EF og fra den ledes ned til de underjordiske Traade, som omgive Ageren.

En med denne Gjenstand fortrolig Mand har endog gjort opmærksom paa, at man kan avle en vilkaarlig Mængde Electricitet, naar man nedgraver en Sæt Trækul ved G og Zinkplader ved H og forbinder begge disse Punkter ved en Jerntraad, som stryger over Z ved G og H nedsatte Stænger og saaledes kommer til at frydse Forbindelsestraaden imellem E og F under en ret Vinkel.

En saadan Indretning vil ikkun koste et Pund Sterling (3: 9 Rbd.) pr. Morgen Land, og kan godt vare i 10—15 Aar, naar man efter Hosten tager Traadene ud af Jorden og opbevarer dem paa et passende Sted.

Jovrigt fortjener det endnu at bemærkes, at det under Electricitetens Paavirkning avlede Byg faldt meget vægtigere (2 \mathcal{F} pr. Bushel), end alt det øvrige Byg i Nabolavet.

Skulde altsaa end Guano=Forraadene snart blive udtømte, saa vil man i Electriciteten besidde Midlet til i en overordentlig Grad at forsøge Jordens Frugtbarhed.

Kloverfrø=Dværn.

En af Landhuusholdnings-Selskabets nu dimitterede Landvæsenslæringer (Peter Jensen fra Farsø Sogn, Præstø Amt), som i Læretiden tjente et Aar paa en Gaard i Mecklenborg, havde i en deraf til Selskabet indsendt Beretning, der findes optagen i dette Tidsskrifts 5 B. 2. H., ny Række, S. 294, blandt andet omtalt, at Kloverfrøet udmales der paa en Dværn; hvilket foranledigede Forespørgsel hos Udgiveren angaaende denne Dværns Indretning. Han har derfor indhentet følgende nærmere Beskrivelse derover:

Det er i almindelige Weirmøller, at deslige Dværne ere anbragte; de ere ganske som almindelige

Meelqværne, kun at saavel Loberen, som Piggeren og Siderne ere af Træ, der er overtruffet med Pladejern, som er udhugget som et Rivejern, altsaa omtrent som en Skalkværn. Loberen bæres af en Arel, som kan hæves og sænkes lidet.

I et andet Brev hedder det: De Dværne, som i det Mecklenborgske bruges til at male Kløverfrø ud af dets Hylster, istedetfor at tærste det, ere efter min Erfaring ikke indrettede paa anden Maade end de her i Landet almindelige Bankegrønsqværne. Om man her i Landet har brugt Dværne til Kløverfrøets Maling, er mig ubekjendt.

Sluttelig bemærkes, at jeg i Mecklenborg, for at lade Kløverfrø male, har givet pr. 100 R 2 Mk. og Udbyttet deraf var fra 10 til 30 R recent Frø.

Sammenligning imellem jydsk og angelsk Dvæg.*)

Hos flere Landmænd i Fyen findes Dvier fra Angeln, men endnu for unge til med Sikkerhed at bedømmes. Hr. Propr. Lüders gjorde opmærksom paa, at Racen i det Indre af Angeln ansees for den bedste, og da Selskabet haaber at faae nogle Creature derfra, blev dette Spørgsmaal opsat, indtil man ved egne Erfaringer kan samle flere Oplysninger om denne Race.

Hvorvidt er Reoling og Undergrundspløining gavnlig.

Reoling eller Pløining med to Plove i samme Fure var forsøgt af flere Landmænd med forskjelligt

*) Dette og de efterfølgende Stykker ere optagne fra Følgeblad til Fyens Stifts Avis Nr. 64 for 1845, indeholdende Forhandlingerne ved Fyens Stifts landøkonomiske Selskabs Møde d. 1 April 1845, ved hvilken Leilighed de omhandlede Gjenstande kom under Discussion i Anledning af nogle i et foregaaende Møde vedtagne Spørgsmaal.

Held. Saaledes var f. Ex. Forpagter Mackeprang paa Rassebølle af den Overbeviisning, at Keoling ei var at anbefale, med mindre man med det samme kunde give en saameget stærkere Gjødning, som vilde staae i Forhold til den Mængde raa Jord, der af den sidste Plov blev bragt i Dagen. Hvorimod Dhrr. Lüders, Waidløv o. fl. vilde have erfaret, at naar Keolpløining ikke gaaer mere end 2 Tommer dybere end sædvanlig, vil den endog uden Gjødning gjøre Nytte, og kan foretages uden Risiko, dersom Madsjorden isorveien var kraftig og vel gjødet. Man var enig i, at Keolpløining i Forening med tilstrækkelig Gjødningskraft er en af de væsentligste Grundforbedringer, især til at befordre de Planters Væxt, som have dybtgaaende Rødder, saasom Raps, Kløver, Kaal m. fl., derimod synes Keoling ikke at formindske Jordloppersnes skadelige Virkning paa de spæde Rapsplanter.

Blandt de Faa, som havde forsøgt og yttrede sig over Undergrundsploining, var Forpagter Møller paa Lundegaard; han havde 1843 dertil benyttet sig af en Plov uden Muldfjel, som ved at gaae i Furen efter en almindelig Plov, brækkede Jorden i Bunden; hidtil havde han ikke sporet nogen Virkning, men indrømmede, at Forsøget var for kort til at kunne bedømmes med Sikkerhed.

Efter de Erfaringer, som fra Udlandet meddeles om Virkningen af von Wulffens Undergrundsplov, antog man, at dette Redskab uden Risiko og formodentlig med megen Nytte vil kunne anvendes ogsaa hos os. Da dette Redskab er simpelt og ikke kostbart, besluttede man, efter en Model, som Formanden eier, at lade forfærdige 5 Exemplarer, hvoraf 4 blive at sælge ved førstkommende Efteraarsmøde, og det 5te hensættes hos Hr. Jernstøberieier Allerup, som velvilligen paatog sig at ville besørge de Bestillinger, som formodentlig ville gøres paa dette nyttige Redskab.

Om Midler til at udrydde Ukrud og navnlig Kidise.

Foruden Brak og Mergel nævntes hyppede Rodfrugter og Raal, Staldsodring, Hør og Hamp, som luges, Kapsdyrking og Kogning af det fra Kornet rensede Ukrudsfrø forend det bydes Creaturene; hvor Jorden og Omstændigheder tillade Baarsædens Saaening paa vinterlagt Jure, antog man at den i Jorden liggende Kidise faaer mindre Magt, end naar Marken pløies om Foraaret.

Om nyere Agerdyrkningsredskaber.

Den svenske Harve sagdes at have udbredt sig meget, selv iblandt Bønderne, og at have vundet Bifald overalt, saavel til Brakjordens Behandling som især om Foraaret paa den sælbede Stubjord og til at nedharve Baarsæden. Naar den svenske Harve bruges med Forsigtighed, saa at man harver paa langs ad Furerne indtil Kanterne falde, førend man harver overtværs, og naar dette Redskab ei anvendes for tidlig paa stiv og leret Jord, saa antog man dets Virkning for saa fortrinlig, at dets almindelige Udbredelse vilde være høist ønskelig.

Om den skotske Hype- og Bandsureplov yttrede Flere sig meget fordeeltigt og erklærede den for meget hensigtsmæssig, især til at trække Bandsurer, fordi Jorden af Muldsjellene presses saa fast til begge Sider, at den ikke falder tilbage og stopper, men lader Juren beholde sin Form.

Om den lille Saaemaskine yttrede de Herrer Forpagter Larsen paa Nislesgaard og Proprietair Berg m. fl., at de med Held og særdeles tilfredsstillende Resultater havde benyttet den, baade til Kløverfrø og især til at saae Kaps; enhver, som saarer Kaps, burde dertil anvende Maskinen, og selv Bondestanden kunde med Fordeel anskaffe sig og anvende den, naar

flere Naboer kunde enes om een Massine. Den sparer Udsæd, hvilket er af Betydenhed med Hensyn til Kløverfrøet, men har mindre at sige ved Raps, der vanskelig kan saaes saa jevnt og tyndt som man ønsker. Et Hul i hver af Saaemassinens Skiver ansaaes passende til at lægge Rapsen paa fed og god Jord, og det vil sjældent være raadeligt at saae Raps tyffere end med et Hul i hveranden Skive og to Huller i hveranden.

Om den skotske Harve havdees færre Erfaringer; iffun Enkelte havde afbenyttet dette Redskab, hvis Virkning de roste; med knivformede Tænder anbefales den paa seig nybrækket Jord, hvor det er vanskeligt at saae Muld ved Hjælp af andre Harver.

Om Kløverafgrødens Til- og Aftagen paa samme Jord og Midlerne til atter at erholde frødigere Afgrøde.

Man formeente almindelig, at Kløveren udsaaes for langt fra Gjødningen. Et Sædsfiste, som bringer Kløveren nærmere til, om end ikke umiddelbart efter Gjødningen, vilde vist være det bedste Middel til igjen at frembringe gode Afgrøder; ogsaa antog man, at Brugen af Undergrunds-Ploven her som i Tydskland vil fremme Kløverens Væxt. Umhyggelig Afgrøftning og mange Bandsfurer i den Jord, som lægges ud, anbefaledees som særdeles vigtig. Anvendelse af Gips var forsøgt af Flere, men ei altid med Held. Endelig anbefaledees Kløverens Blanding med Græsfrø, navnlig med Thimothei, som ansees for mindre end engelsk Raigræs at kvæle Kløveren; om Foraaret vil Græsset beskytte den spæde Kløver mod Nattefulden.

Da Tiden ei tillod videre Forhandling, opsattes Discussionen af de øvrige Spørgsmaal til næste Generals-Forsamling.

Om det engelske Landbrug og sammes Anvendelse paa andre landoeconomiske Forhold fornemmelig i Tyskland.

Efter egen Jagttagelse af H. v. Weckherlin.*)

(Sluttet.)

Andet Afsnit.

Speciellere Sammenligning imellem det engelske og andre — fornemmelig tyske — landoeconomiske Systemer, tilligemed det engelske Systems Anvendelighed under andre Forhold.

I det Foregaaende har jeg, umiddelbart efter min Reise gjennem England, fremstillet det almindelige Indtryk, som den hele Landoeconomie sammesteds gjorde paa mig. At dette Indtryk var meget gunstigt fremlyser af min Beretning; men da det, saa umiddelbart efter det første Indtryk, nødvendigviis maatte blive saare usikkert, rigtigt at fælde en almindelig Dom om det engelske Agerbrug, fornemmelig i Sammenligning med vore landoeconomiske Forhold, saa lod jeg det for det første være nok med alene at beskrive det engelske Agerbrug efter egne Jagttagelser. Efterat jeg imidlertid senere har beskæftiget mig mere med samme, efterat jeg i Tyskland har gjort mig bekendt med Landstrøg, hvis Agerbrug, — om de end drives un-

*) Oerfat af Pastor J. G. Jensen i Roerup.

der ganske forskellige Forhold, med det mest afgjorte Held optage flere og flere af de engelske Grundsætninger, og efterat det var blevet mig mere og mere klart, at Englands udmærkede landoconomiske Tilstand, i Sammenligning med andre Landes, maa uledes af dets fremherskende Foderdyrkning og fortrinlige Fædrift, samt at det engelske Agerdyrkningsystems Grundforskjel beroer herpaa: saa maatte jeg bestræbe mig for ret at fremstille og beregne, hvilken Indflydelse en saadan Retning i Almindelighed kunde have paa den hele landoconomiske Drift og Udbytte. Vel kan jeg, som alt foran er bemærket, paa den ene Side ikke fordølge mig de store, ofte uovervindelige Banskeligheder og Hindringer, som saadanne almindelige Beregninger ville medføre; men jeg kan, paa den anden Side, heller ikke, alene ved løse Raisonnements over dette eller hiint Agerdyrknings-System, skaffe mig nogen klar Anskuelse om sammes Værd, ligesaa lidt som jeg paa denne Maade kan føle mig tilfredsstillet ved Fremstillingen af de Forhold, som betinge Valget af et vist System i Agerbruget; thi disse Forhold maae dog tilsidst altid søges, udtrykkes og sammenlignes med Tal.

I det Følgende meddeler jeg Resultatet af mit Arbeide i denne Retning; det fremtræder ganske fordringsløst og jeg har alene ved samme, saavidt muligt understøttet ved Forudsætninger hentede fra Virkeligheden, søgt at bevise de Grundsætninger og Anskuelser, som jeg har dannet mig om det engelske Agerdyrkningsystems Værd og Anvendelighed paa andre

Landes; idet jeg har det Haab, at disse Grundsætninger kunne lette Veien for Andre, som hertil ville støtte Maalestoffet for deres Forhold og lægge de øvrige Omstændigheder, som kunne modificere Balget af et System, med i Bægttskaalen. Da Bildfarelser, som Folge af de ovenfor anførte Omstændigheder, let kunne indløbe, saa vil dette Arbeide maaskee ogsaa fremfalde berigtigende eller modstridende Anskuelser, men — derved kan det fælles Niemed alene vinde!

Naar vi ville vælge et Agerdyrknings-system, naar vi ville fastsætte Forholdet mellem de berigende og udtærende Producter, som skulle optages i samme, Forholdet mellem Fædriften og Agerlandets umiddelbart sælgelige Producter, samt bestemme Frugtfolgen og Markinddelingen, — saa maae vi lade os lede af følgende Grundregler: at Jorden vedholdende kan give den største Reenindtægt, samt at Jordsmonnets Frugtbarhed ei alene ikke forringes, men om muligt, tilligemed Driftscapitalen, forøges.

Det bliver derfor fremfor Alt, og førend Indtægten betragtes, af Bigtighed ved Sammenligninger tilnærmelsesviis at udfinde, hvilken Indflydelse ethvert Hovedsystem udøver paa Jordsmonnets Bedligholdelse, Forringelse eller Forøgelse af Productionsevnen, og om det i mere eller mindre Grad hos sig selv har

Midler til at forhøje denne Kraft og dermed tillige den hele Drift. Agerdyrkningens Statik har sat sig den store, uendelig vanskelige Opgave, ogsaa med Hensyn hertil at opstille Grundsætninger, støttede paa faste, videnskabelig begrundede Regler. Hvorledes den gaaer frem hermed, hvorledes den i Grader beregner Jordmonnets Udtømmelse og Erstatning, hvorledes den bestemmer Høstens Størrelse i Forhold til Gødningens Mængde, baade med Hensyn til den efter samme følgende første Høst og med Hensyn til den for de efterfølgende Productioner tiloversblevne Kraft, hvorledes den, foruden den derved udfundne Størrelse af Jordbundens Indflydelse i og for sig, endvidere tager Hensyn til dens Virksomhed, dens Kulturtilstand, dens Beliggenhed, dens Helning, dens Underlag, Veirliget, Klimaet o. s. v., — i Alt dette har Thær ligeledes gjort den første Begyndelse, og høitfortjente Mænd, som v. Wulffen, v. Thünen, Seidl, Hübner, have, som bekjendt, udført dette videre. Men saalænge Resultaterne af de i dette Fag udgivne møiefulde Arbejder ikke ere komne meget videre end hidtil, saalænge Chemien, hvilken vi allerede have saameget at takke, endnu fremsætter saa væsentlig forskjellige Meninger om, i hvilken Grad, hvorved og hvorledes Humus, den almindelige Gødning, og i Almindelighed de forskjellige Stoffer, væsentligst indvirke paa Frugtbarheden, d. e. paa Udbyttet af Jorden, hvisaarsag de ældre Theorier om Plantenæring, Humus, Gødning, paa hvilke Statiken hidtil har støttet sig, atter kunne blive fuldkastede, — saa længe kan Landmanden i de prak-

tiske Beregninger, som jeg ved denne Leilighed gjerne vilde anstille, endnu ikke holde sig til hine Arbeider, men han bør — man misforstaae mig ikke her! — hellere, som fordem, støtté sig til den simple Erfaring, hvorledes Jordens Frugtbarhed, under en virkelig landoekonomisk Drift, i Regelen fornemmelig vedligeholdes ved et vist Quantum vegetabilisk=animalisk Gjødning, og hvorledes derfor Agerdyrkning og Dvægavl fordelagtigt maae gribe ind i hinanden; og at udfinde det rette Forhold heri, det er, som vi allerede have seet af det engelske Landbrug, saameget desto vigtigere af den Grund, at Dvægavlen ikke alene er et Hjælpe-middel for Agerbruget, men og skal være, og mere og mere vil blive, et Diemed i og for sig til Frembringelse af Kjød, jo mere Kulturen og saavel den landoekonomiske, som haandværksmæssige Uddannelse, tilligemed det deraf kommende, større Forbrug af Kjød og andre dyriske Producter i Almindelighed tiltager. Med Hensyn til disse Beregninger maa man altsaa lade det beroe med, ved Sammenstillingen af de forskjelligste virkelige Erfaringer og Fremgangsmaader, at søge at skaffe sig nogle simple Regler for hvilken Dvægtitet Gjødning — uden at opløse denne i indbildte Storrelser, — der nødvendig udfræves til Erstatning, naar man bestandig vil tage en vis Række Afgrøder af Jorden. Uagtet naturligviis Jordbundens og Klimaets Forskjellighed o. s. v. ogsaa her maa have Indflydelse, og altsaa bewirke Forskjel, saa kan man dog, paa Grund af de udfrævede Sætningers Simpelhed, godt tænke sig et Gjennemsnit af Erfaringer

fra de forskjelligste Forhold og de derpaa grundede Beregninger, hvilke, indtil videre, som Grundregler, kunne tjene til Sammenligning under sædvanlige, almindelige Forhold paa Middelfjord, af almindelig Virksomhed og under Forudsætning af en forholdsviis lige omhyggelig Behandling. Og om endog enkelte Puncter paa denne Maade skulde blive mindre rigtige, saa vil dette vel omtrent jævne sig selv, naar den samme Maalestof afbenyttes til de forskjellige Systemer; ligesom og Enhver kan modificere disse Beregninger efter sine egne Forhold.

Dette ledede mig nu til følgende Betragtninger, ved hvilke de Beregninger, som lagdes til Grund, saaledes som de for en Deel enkeltviis, vel endog med langt større Detail og Nøiagtighed, vare blevne forsøgte af Andre, og saaledes som vistnok Enhver paa sin Maade kan forklare sig dem, for mig skulde danne et sammenhængende, sammenlignende Overblik til at begrunde en almindelig Dom.

- I. Almindelige Grundregler for, i hvilket Forhold man kan antage, at Jordbundens Kraft udtømmes og erstattes.

Deels af duelige Landmænds Erfaringer og mig meddeelte Forudsætninger, deels af egne Jagttagelser og Resultater, har jeg udledet følgende almindelige Grundregler:

- 1) Nødvendig Gjødning.

Derfor man vil sikke sig vedholdende god Høst,

hvis Maal senere skal blive angivet, og dersom man altsaa vil vedligeholde Jordbunden i tilbørlig Kraft, saa maa man, under Forudsætning af den sædvanlige, hensigtsmæssige Verel mellem Producterne, nødvendig antage følgende Maal af Gjødning, hvilket med gunstigt Udfald indtil en vis Grad kan forsøges, men derimod ikke formindstes uden at Jordbundens Kraft og tillige Høsten aftager:

Dersom der skal tages to Afgrøder af tærende Værter (Korn, Hyyperærter) efter Gjødfningen, saa udtræves pr. (wyrtemb.) Morgen Land 8 Læs à 22 Ctr. = 176 Ctr.;

Dersom man vil dyrke tre tærende Værter efter Gjødfningen, saa maa hver Morgen Land tildeles 12 Læs à 22 Ctr., er 264 Ctr.;

Dersom en stærkt tærende Sædart (Olieplanter, Mais, Hamp, Bønner, Kaa) findes iblandt de antagne Afgrøder, saa maa der endnu tillægges $\frac{1}{3}$ af den ovenfor bestemte Gjødning;

Dersom der tages en skaanende Afgrøde (Bælgfrugter, som bruges grønne) imellem de foran anførte, enten som en Mellemfrugt eller og i et enkelt Aar, saa behøves ingen stærkere Gjødfning;

Dersom en lidet tærende Vært (modne Bælgfrugter) tilføies hine Afgrøder, saa bør Gjødfningen forsøges med $\frac{1}{3}$; der maa altsaa i det ovenanførte første Tilfælde gives hver Morgen Land ikke 8, men 10 Læs eller 220 Ctr.

2) Frembringelse af Gjødnings-Material, Foder.

Naar man lægger den ovenfor anførte Gjødningskraft til Grund (en anden Maalestof vil medføre andre Forhold), saa kan man i Gjennemsnit ansætte en middelmaadig Frembringelse af Foder- og Gjødnings-Material saaledes:

af 1 Mrg. Land med Vintersæd . . . 25 Ctnr. Halm,
af 1 Mrg. Land med Vaarsæd og

Bælgfrugter 16 — —

(Udbyttet af Halm forholder sig i Gjennemsnit til det nedenfor anførte Product af Kjerne, som $2\frac{1}{2}$ Ctnr. Halm til 1 Ctnr. Kjerne);

af 1 Mrg. med Raps 13 — —

af 1 Mrg. almindelig Kløver, eller
Kløver og Græs, til Slæt eller
Græsgang (see nedenfor, 3die Post)

i det første Brugsaar 30 Ctnr. Høværdi;

i det næste Brugsaar, det Halve . . 15 — —

af 1 Mrg. med Luzerne 40 — —

af 1 Mrg. med Kartofler, 110 Ctnr.

Kartofler 55 — —

dersom Kartoflerne anvendes til
Brændeviin, anslaaes Affaldet til

$\frac{5}{12}$ Høværdi, altsaa 23 — —

Den sædvanlige Angivelse heraf
er imellem Halvparten og Trediede-
len af den Høværdi, hvortil man an-

flaaer det til Brændeviinsbrændingen anvendte Material; her antages Middeltallet mellem begge Sætninger, hvilket ogsaa stemmer med Høhenheimer-Beregningerne);

af 1 Mrg. med Roer, 150 Ctr.

Roer, eller 60 Ctr. Høværdi;

(ifølge Erfaringerne i Hohenheim; Bladene komme her ikke i Betragtning til Frembringelse af Gjødning; forøvrigt regnes de til omtrent $\frac{1}{12}$ af Roernes Værdi som Foder);

af 1 Mrg. med Biffefoder 24 — —

af 1 Mrg. besaaet Grønforbsgræsning paa Jord, som har baaret længe, i det første Aar 12 Ctr., i det andet Aar 9 Ctr., i det tredje Aar o. s. v. 6 Ctr., altsaa i Gjennemsnit 9 — —

af 1 Mrg. Græsning paa Brakjord $1\frac{1}{2}$ — —

af 1 Mrg. Græsning paa Stubjord $\frac{3}{4}$ — —

Desuden regner man:

af 1 Morg. Eng, som hverken er vandet eller gjødsfet, Hø og Efterslæt 18 Ctr.

af 1 Morg. Eng, som er gjødsfet eller vandet tilstrækkelig, 30 Ctr.

af 1 Morg. Enggræsning om Foraaret og Efteraaret, efter 2 Slæt, hver Gang $\frac{1}{10}$ af Engens Afgrøde;

af 1 Morg. naturlig Græsgang regnes i Foderværdi det Halve af Engens Afgrøde 9 Ctnr.*)

Det antages, at naar man afbenytter Kløvergræs, Græs o. s. v., fornemmelig de kunstig besaaede Kløvergræs-Stifter, til Afgræsning, saa erholder Eiendommen en Indtægt af Gjødning i samme Forhold, som det for denne Afgræsning beregnede Udbytte af

*) Som et Beviis for den i de ovenanførte Sætninger antagne Indtægt af Græsgangen kan anføres:

I Aaret 1840 blev i Hohenheim anvist Faarene, beregnet efter ovenanførte Sætninger:

84 $\frac{1}{4}$ Morg. Land med kunstig 1, 2 og 3aarig Græsning af Kløvergræs (1ste Aar 30 Ctnr. 2det og 3die Aar 15 Ctnr.), i Gjennemsnit à 20 Ctnr.	1685	Ctnr.
462 $\frac{1}{2}$ Morg. \mathcal{L} , som vare under Ploven, i Gjennemsnit à 1 $\frac{1}{2}$ Ctnr. (mellem 1 $\frac{1}{2}$ Ctnr. for Brakjorden og $\frac{3}{4}$ Ctnr. for Stubjorden) . . .	520	—
41 $\frac{1}{4}$ Morg. Eng à 18 Ctnr.	742	—
11 $\frac{1}{2}$ Morg. Træplantning og Græsveie à 18 Ctnr.	207	—
155 $\frac{1}{2}$ Morg. Eng benyttet Foraar og Efteraar à 3 $\frac{1}{2}$ Ctnr.	558	—
88 Morg. Veie, Gaardpladse, Grøfter o. s. v., som kun kan regnes halvt imod naturlig Græsgang, altsaa 44 Morg. à 9 Ctnr.	396	—

4108 Ctnr.

Naar 2 \mathcal{L} Høværði regnes paa hvert Aar, kunde der altsaa i 210 Dage fodres 978 Stykker; og i Virkelighed ernæredes der 971 Stykker, uagtet Sommeren var meget tør og meget ugunstig for Græsset.

Udbyttet af Kløvergræs-Stiftet i Hohenheim, tilberedt og besaaet paa engelsk Maade, forsøges Aar for Aar.

Den, som ikke har seet en saadan vedhyret Kløvergræs-Ager, kan ikke domme om sammes Værdi og Udbytte.

Foder vilde give, hvad enten Kreaturene Dag og Nat forblive paa Græsgangen, eller og de for en Deel komme i Stald eller Fold og der fæste deres Gjødning. Jeg maa erklære mig enig med de engelske Landmænd*) deri, at naar Græsnings-Gjødning behandles omhyggeligt, f. Ex. paa kraftig Kløver- eller Græsford, som strax omploies, saa gavner den sandsynligviis Ageren ligesaa meget, som om Kreaturene havde fortæret Foderet paa Stald og man derpaa havde udført den derved samlede, til Foderquantiteten svarende Gjødning. Dersom Kreaturene fra tidlig Aften til sildig Formiddag, ofte endog til over Middag, komme i Stald eller Fold, hvilket fordetmeste skeer i de bedre, tydske Agerbrug, saa at de hver Gang kun ere nogle Timer paa Græsgangen, og dersom de forstorstedelen bestaae af Faar, saa kan man med desto mere Sikkerhed antage, at Agerbruget beriges i Forhold til den afgræsede Agers Udbytte af Foder.

3) Jordsmonnets naturlige Berigelse.

Foruden Jordsmonnets Berigelse ved virkelig Gjødning, hvad enten denne nu er Stald- eller Græsningsgjødning, viser sig ogsaa en — om jeg saaledes maa kalde den — naturlig Berigelse, som kan betegnes paa følgende Maade til Sammenligning med den virkelige, fornemmelig Græsningsgjødning:

Naar Slaaekløver eller Kløvergræs optages i Frugtfølgen, bevirkes en saadan naturlig Beri-

*) See Tidsskrift for Landoeconomie 7 B. 1 S. Pag. 64.

gelse af Jordsmønnet fornemmelig ved Plantelevningerne og Rødderne. Her antages i det første Afbenyttelsesaar for 1 Morg. saameget som 1 Læs eller 22 Ctnr. Gjødning. (Andre anslaae denne Berigelse meget høiere; her er valgt den laveste Anskættelse for at undgaae al Partiskhed). Dersom Kløveren afbenyttes i flere Aar, saa finder en Berigelse ligeledes Sted i de følgende Aar, og denne anden Berigelse staaer i samme Forhold til hiin første, som Udbyttet af Foder i det andet Aar staaer til det første Aars Foderquantum. Gjødningskraftens Tilvært af et Skifte med Kløvergræs, som opfodres eller afgræsses, kan altsaa beregnes saaledes:

af 1 Morg. Land i første Afbenyttelsesaar: Udbyttet af Kløvergræs, 30 Ctnr., giver — naar vi beregne Gjødningens Vægt til det dobbelte (hvorom der vil blive handlet under Nr. 4) —

60 Ctnr. Gjødning

naturlig Kraftforsøgelse . . . 22 — Gjødningsværdi,
tilsammen 82 Ctnr.

i andet Afbenyttelsesaar: Udbyttet af Kløvergræs, Halvparten af det første Aar, 15 Ctnr., eller

30 Ctnr. Gjødning,

naturlig Kraftforsøgelse, ligeledes

det Halve 11 —

tilsammen 41 Ctnr.

Naar Grønforbsgræsning atter opbrydes og Jorden ikke har ligget alifor mange Aar, kan regnes:

hvert Græsningssaar i Gjennemsnit pr. Morg. 9 Ctnr.

Høværdi eller 18 Ctnr. Gjødning, udgjør i 3 Aar
54 Ctnr. Gjødning

naturlig Kraftforøgelse i 3 Aar (med

27 Ctnr. Høværdi i Foder) . . 22 — —

tilsammen 76 Ctnr.

eller aarlig 25½ Ctnr.

Fede og gode naturlige Græsgange kunne beregnes saaledes: ved Afgræsningen finder her den samme Verigelse af Jordsmønnet Sted, som ovenfor er anført ved et rigt Kløverskiftes Afgræsning. Udbyttet i Høværdi er det samme (30 Ctnr.). Jordbundens Kraftforøgelse er aarlig 82 Ctnr.; og da et saadant Græsland alene er bevoxet med vedvarende Værter og tilige er forsynet med gammel Grundkraft, saa kan her ethvert Aar ansættes lige; desuden kan man her, hvilket ikke kunde skee ved et Kløverskifte, som er bestemt til at opbrydes, til det Udbytte af 30 Ctnr. hvilket erholdes ved Slaeuing, endnu anslaae Estergræsningen idetmindste til 10, altsaa til 3 Ctnr., hvilket endvidere giver Avlsbruget et aarligt Tilskud af 6 Ctnr. Gjødning. Dette Græsland modtager altsaa i 2 Aar en Kraftforøgelse af 2 Gange 82 + 2 Gange 6 = 176 Ctnr. Gjødning, altsaa hvert andet Aar en Gjødning, der er liig 8 fulde Læs, som vi allerede i Besyndelsen (under Nr. 1) have antaget at være det Quantum, hvorved Jorden kan bevares i sin tilborlige Kraft; og hermed stemmer ogsaa den almindelig antagne Sætning overeens, at saadant naturligt Græsland, hvad enten det nu er Eng eller Græsgang, altid vedligeholdes i den samme Kraft, naar det bestan-

dig gjenerholder sit Product som Gjødsfning, enten i Stald- eller Græsgangs-Gjødsning.*)

Endelig antager jeg Virkningen af en reen, godt behandlet Sommerbrak, — foruden den ovenfor beregnede Gjødsning, som kommer Avlsbruget tilgode ved

*) For at udfinde Gjødsningens Virkning paa dertil fliklede Enger ere i Hohenheim i de sidste 10 Aar forskjellige Forsøg consequent gennemførte. Det hertil hørende Resultat af disse Forsøg er følgende: Paa en god, middelmaadig fugtig Eng ligge 2 ganske eens Stykker, hvert paa 1 Morg. Land, ved Siden af hinanden; Nr. 1 overgjødsles hvert andet Aar med sædvanlig Staldgjødsning; Nr. 2 erholder slet ingen Gjødsning. Gjødsningen og Udbyttet af Foder bliver bestandig veiet nøiagtig. Nr. 1 erholdt i 8 Aar (1832—40) en Gjødsning af 720 Ctnr., i disse 8 Aar blev atter afrevet og anvendt til Strøelse tør Halm 28½ —

Rest 691½ Ctnr.

hvilket aarlig beløber sig til 86 Ctnr. Gjødsning pr. Morgen. 3 Hø og Efterflæt erholdtes:

af Engen Nr. 1 i 8 Aar 26763 \mathcal{H} , eller aarlig 33 Ctnr. 45 \mathcal{H}
— — Nr. 2 — — 16318 — — — 20 — 40 —

Engene blive hvert Foraar og Efteraar afgræsede med Faar; Græsnings-Udbyttet af Nr. 1, som hver Gang er $\frac{1}{8}$ af Høslættens Udbytte, altsaa à 3 Ctnr. 34 \mathcal{H} , — 6 Ctnr. 68 \mathcal{H} hertil Høslættens Udbytte 33 — 45 —

tilsammen Udbytte af Foder pr. Morg. 40 Ctnr. 13 \mathcal{H}

hvilket giver af Gjødsning det dobbelte . . 80 Ctnr. 26 \mathcal{H}

Gjødsnings-Udgiften til Engen beløb sig, som ovenanført, aarlig til 86 Ctnr.; naar der altsaa aarlig paa Engen blev anvendt omtrent saa megen Gjødsning, som kunde frembringes af det fra Engen indhøstede Foder, saa kunde den holdes til aarlig at give et Gjennemsnits-Udbytte af 33 Ctnr. 45 \mathcal{H} Hø, foruden Foraars- og Efteraarsgræsning.

Foderudbyttet af Brakjordens Græsning, — for at være liig Virkningen af 2 Læs eller 44 Ctnr. Gjødning pr. Morgen. I de følgende Beregninger kan dette idetmindste udtrykke Værdien af den Fordeel, som en Brakning i Gjennemsnit altid udover paa Udbyttet af den paafølgende Vintersæd ogsaa derved at Gjødningen bliver virksommere.

4) Det Forhold, hvori Fodring og Strøelse ved Dvæghold forvandles til Gjødning.

Det Forhold, hvori Fodring og Strøelse forvandles til Gjødning, regnes vel noget forskjelligt efter de, fra mangfoldige Forsøg indsamlede Resultater, men i Almindelighed antages dog, at Vægten af tørre Fodrings- og Strøelses-Materialier, tilligemed de ikke tørre Fodringsmidler, reducerede til Høets Værdi og Vægt, forholder sig til den deraf frembragte Gjødning, som 1 til 1,87 indtil 2,3. (Den bekjendte Thær'ske, i „Historien om Avlsbruget i Moglin“ atter fremstillede, Beregning er: at man finder Gjødningens Dvantage, naar man multiplicerer Vægten af al den afbenyttede Halm og Fodring, grønt og saftfuldt Foder reduceret til Høværdi, med 2,3. Heri er ikke antaget nogen Næring for Kreaturene ved Hjælp af Græsgang.)

Som et Bidrag hertil er det ikke uinteressant at kunne angive og benytte et Resultat i det Store, som støtter sig paa de i en Række af 8 Aar ved Avlsbruget i Hohenheim meget nøie førte Bøger:

a) Det i indelukkede Gaarde staaende Horn-

qvæg (foruden Trækstude og Fedeqvæg) erholdt i de 8 Aar med fuld Staldfodring:

Foder beregnet til Høværdi, foruden Halm, 65112 Cntr. i følgende Forhold:

Ho	$\frac{3}{10}$
Kjærne	$\frac{2}{10}$
Grønfoder	$\frac{3}{10}$
Rodfrugter	$\frac{1\frac{1}{2}}{10}$
Mælk, Drank o. s. v.	$\frac{1}{10}$
	<hr/>
	$\frac{10}{10}$

hertil af Halm 5772 Cntr.

Rapsstulpe 4072 —

 9844 Cntr.

Stroelse 10884 —

 tilsammen 85840 Cntr.

Den deraf tilveiebragte Gjødning beløb sig til:

2594 stærkt læsede Vogne à 42 Cntr. (ester mangfoldige Veininger) 108,948 Cntr.

2744 sædvanlige Læs til 2 Heste à 28

Cntr. (som ovenfor) 76,832 —

 tilsammen 185,780 Cntr.

Af 1 Cntr. til Ho reduceret Foder saavel som af 1 Cntr. Halm, anvendt til Fodring eller til Stroelse, blev altsaa med en Besætning af Hornqvæg 2,16 Cntr. Gjødning. Desuden erholdtes aarlig 2—300 Tenspænder-Karrer med flydende Gjødning; denne, som desuden forholdsvis var meget ubetydelig, kan imidlertid ikke tages med i Beregningen her, fordi den: 1, bestod af meget tilløbet Vand; 2, fordi det ved

den ovenanførte temmelig rigelige Stroelse maa antages, at Halmen ved Møddingens successive Bestænkning med den ublandede Urin vilde have været istand til ganske at opfange denne; og 3, fordi Møddingen virkelig ved at bestænktes med hiin flydende Gjødning lige til den udfjørtes blev holdt saa fugtig, at den kunde svare til den Bægt, som antoges, naar den havde opfanget al til den hørende Urin uden iblandet Vand; hvorfor endelig 4, den øvrige udfjørt flydende Gjødning alene kan antages at være den Deel Vand, som havde blandet sig med den egentlige Urin.

b) Med Schæferi.

I Gjennemsnitsaarene bestod dette af omtrent 1100 Stykker, hvilke forstørstedelen vare Merinos; om Vinteren vare Faarene bestandig i Stald og om Sommeren holdtes de paa kunstigt besaaede, afverlende Agergræs-Skifter; men da Faarene for det meste kom i Stald baade om Natten og om Middagen, saa kan det ikke antages at de vare mere end 7—8 Timer af Døgnet paa Græsgangen.

I Fold vare de, som nedenfor findes anført, iffun lidet.

I 8 Aar bestod Schæferiets Fodring af Følgende: Foder, beregnet til Høværdi, uden Halmfoder 30,683 Ctnr. i følgende Forhold:

Hø og lidt Kjerne $\frac{7}{10}$,

Kartofler og Runkelroer $\frac{3}{10}$;

der næst beregnes Græsningen til Høværdi paa den Maade, at der til eet

N) Række. 7 B. 3 S.

Transport 30,683 Ctr.

Faars Græsning daglig anslaaes i det mindste 2 \mathcal{R} Høvardi tilligemed Halmen; til et Antal af 1100 Faar, à 2 \mathcal{R} daglig, i 210 Græsningsdage udgør dette aarlig 4620 Ctr., eller i 8 Aar omtrent	37,000 —
dertil Halmfoder Vinter og Sommer . .	4,000 —
og Strøelse	12,580 —
	<u>ialt 84263 Ctr.</u>

Af denne Fodring og Strøelse udbragtes:

Staldgødning	162,218 Ctr.
Bedføldning blev ide 8 Aar 72 Morg. behandlet paa den Maade, at det kan regnes lige med en Gjødsfning af 80 Ctr. pr. Morg.	5,760 —
	<u>ialt 167,978 Ctr.</u>

Af 1 Ctr. Foder i Stalden og paa Græsgangen, tilligemed Halmfoder og Strøelse, udbragtes altsaa 1,99 Ctr. Gjødsning; heraf følger altsaa, at Faarene med fuld Staldfodring give idetmindste ligesaa megen Gjødsning, som Hornkvæget. Resten kom Græskfisterne og paa den Maade ogsaa det hele Avlsbrug til Gode.

Paa Grund af disse Resultater, og paa Grund af de Anfsuelser, som ere gjorte gjeldende med Hensyn til Værdien af Græsgangs-Gjødsningen, samt i Betragtning af at Creaturene holdes godt i Høenheim, troer jeg at man med god Grund kan antage,

at i Almindelighed og hvad enten man holder Horn-
qvæg eller Faar, vil Vægten af Fodring i Stalden og
paa Græsgangen, beregnet til Høvardi, tilligemed
Vægten af Halmfoder og Stroelse, forholde sig til den
deraf erholdte Vægt af Gjødning, naar den ved et
hvert Avlsbrug forekommende forskellige Grad af
fuldkommen Gjæring regnes lige, som 1 til 2.

Ved almindelige landoeconomiske Beregninger bli-
ver altsaa den fuldstændige Frembringelse af Gjødning
betragtet saaledes, som den fremgaaer af selve Avls-
bruget. Overordentlige Tilskud kunne ikke komme i
Betragtning ved almindelige Beregninger. Ligesaa
lidt Tilberedelsen af Kompost; thi dersom denne for en
Deel bestaaer af Affald og for en Deel af Gjødning,
saa er denne sidste allerede med i Beregningen; og
det Affald i Avlsbruget, som hverken er tjenligt til
Fodring eller til Stroelse, er i Almindelighed, i hvor
meget end sammes omhyggelige Afbenyttelse til Kom-
post anbefales, dog alligevel af saa ubetydeligt Værd,
at den derved tilveiebragte Kompost, ligeoverfor den
egentlige Gjødnings Frembringelse, neppe kan komme
i Beregning. Dersom særegne Localiteter imidlertid
tillade betydelig Tilberedelse af Kompost, Tilførsel af
Jord, o. s. v., saa maa denne, saavel som de til samme
medgaaende Omkostninger, ligeledes betragtes som
extraordinaire, og man vil ved en rigtig Beregning
ikke sjelden komme til den Erkjendelse, at Udgifterne
ved samme ere ligesaa store, som Indkjøb af Gjødning,
hvor Leilighed dertil haves.

5) Den fornødne Halm i Forhold til Fodringen.

Naar man sammenligner de forskellige Agerdyrkningsystemers Frembringelse af Gjødnings-Materiale, saa er det meget nødvendigt, at tage Hensyn til det Forhold, hvori Frembringelsen af Halm maa staae til Fodringsmidlerne, forsaavidt som et vist Quantum Halm til Strøelse er nødvendigt og tillige, ved Fodring med Rodfrugter, fordeeltigt som Blanding med disse. Jeg adskiller her Halmen fra de ordentlige Fodringsmidler; jeg regner nemlig ikke gierne Halmen som et ordentligt Fodringsmiddel, men alene som en Nødhjælp og som et Mittel, der ved sit Volumen, tillige med andre ikke just nærende Bestanddele, gjør mange af de ordentlige Fodringsmidler baade gavnligere og mere nærende. Da det antagne Forhold heraf er meget forskjelligt, og da der ikke sjelden sættes megen Priis paa en rig Frembringelse af Halm, saa kan den af Hohenheimer Aulsbruget uddragne Gjennemsnitsberegning for 8 Aar over den der, med ret heldigt Udfald, sædvanlige Anvendelse af Halm i Forhold til Fodringen, ogsaa i dette Tilfælde yde et ønskeligt Udgangspunkt:

Naar der holdes Hornqvæg med fuld Staldfodring, behøver man for hver 3½ \mathcal{R} af den ovenfor specificerede og til Hø reducerede Fodring, uden at medregne Halmfoder, 1 \mathcal{R} Halm, som Fodertilgivet og Strøelse; nemlig ½ \mathcal{R} Fodertilgivet og ½ \mathcal{R} Strøelse.

Med Schæferi regnes for hver 4½ \mathcal{R} , til Hø reduceret, Fodringsmiddel, Græsgangen iberegnet, 1 \mathcal{R} Halmforbrug, nemlig ¼ \mathcal{R} som Fodertilgivet og ¾ \mathcal{R}

til Stroelse (om Sommeren erholde Faarene alene Stroelse).

Dersom man udtager et Middeltal af disse tvende Exempler, saa kan man med et rundt Tal erholde det Resultat, at i Almindelighed den Halm=Production er tilstrækkelig, som forholder sig til Foder=Productionen, reduceret til Hoværði, saaledes:

- a) dersom Halmen ikke alene bruges til Stroelse, men og til Fodring, forsaavidt som dette i Almindelighed udkræves ved Siden af de andre Fodringsmidler, som 1 til $3\frac{1}{2}$,
- b) dersom den alene afbenyttes til Stroelse, som 1 til $4\frac{1}{2}$.

Denne Gjennemsnitsberegning, som er udtagen af de ovenansførte Tilfælde, hentede fra Birkeligheden, maa antages at være saameget mere sikker, og den, ifølge samme, fornødne Halm saameget mere tilstrækkelig, da der i Hohenheim bruges fuld Staldfodring med Hornqvæget, og dette erholder rigelig Stroelse (f. Ex. daglig 5 \mathcal{R} Halm til hvert vorent Kreatur); og da det desuden, med Hensyn til Faarene, i mange Avlsbrug ikke er sædvanligt, at disse om Middagen og Natten komme i Huus og behøve Stroelse saaledes, som det allerede ovenfor er anført om Hohenheim.

Dersom Avlsbruget er indrettet-paa udstrakt Græsning, hvilket f. Ex. er Tilfældet i England, hvor Kreaturene i mere end det halve Aar slet ikke ere i Stald, og hvor Græsgangs=Gjødningen kommer Ageren til Gode uden at der behøves nogen Stroelse, der ud-

kræves naturligtvis et ringere Quantum Halm, altsaa under det ovenfor angivne Middeltal, hvorfor man her har Middeltal til at udvide Foderdyrkningen uden at komme til at mangle Halm.

Her er ikke Stedet at omtale hvilken Indflydelse en svagere eller stærkere Halmfodring har paa Indtægten af Dvægholdet og derved paa det hele Avlsbrug. Foranstaaende Beregning skal alene godtgjøre, hvor megen Halm man i det mindste behøver i Forhold til det ordentlige Foder. Dersom der paa den anden Side spørges, hvor megen Halm man i det høieste kan anvende til Fodring, for at det ikke skal gaae Dvæget altfor slet, saa have vi derom ingen Erfaring; Andre opstille den Grundsætning, at den hele Foder-Production, reduceret til tør Tilstand, maa i Vægt udgjøre i det mindste ligesaa meget, som den hele Halm-Production.

Mange Landmænd, som alene have udvidet Korn- dyrkning og, som følge deraf, rigelig Halm-Production for Die, dømme ofte ufordeelagtigt om et Avlsbrug, alene fordi de ved samme bemærke ifkun en middelmaadig Anvendelse af Halm; idet de ofte oversee, at der findes en riig Foder-Production, som indbringer mere baade i virkelig Indtægt og i Gjødning, end den ved en udvidet Korn dyrkning forøgede Oversflodighed af Halm. Uagtet regelmæssig Oversflodighed af Halm er behagelig og af den Grund næsten altid velkommen for Avlsbruget, saa vidner den dog om, at Foderdyrkning og Fædrift ikke staaer i det passende Forhold til de andre Productioner. Jeg giver

Fortrinet fremfor alle til de Avlsbrug, hvilke ere saaledes organiserede, at der vel er tilstrækkelig Strøelse, men at der enten slet ikke fodres med Halm, eller dog alene saameget, som behøves for at gjøre de ordentlige Fodringsmidler gavnligere, og i hvilke der desuden findes et godt Forraad af Foder, ogsaa som Reserve fra det ene Aar til det andet, tilligemed en kraftig Gjødningsstilstand.

II. Betragtning af forskellige Systemer i Agerbruget.

Vi ville nu betragte de forskellige Systemer i Agerbruget saaledes, som de lidt efter lidt have udviklet sig og efter deres for Diebliffet almindeligste, men, paa Grund af de deri Tid efter anden foregaaede Forandringer, i det Væsentlige for det meste mangelfulde og ubestemte Benævnelser og lægge den ovenfor anførte Maalestof til Grund ved deres Bedømmelse for at udfinde:

hvor meget Gjødningsmateriale de forskellige Avlssystemer tilvejebringe, og hvor meget de behøve; hvilket Tilskud udenfra, altsaa fornemmelig hvor meget naturligt vedvarende Græsland, der som Følge heraf er fornødent;

paa hvor stort et Fladerum Indtægten af det hele Avlsbrug er fordeelt;

hvor stort et Fladerum der anvendes, og maa anvendes, paa den ene Side til Frembringelse af umiddelbar sælgelige Producter, og paa den an-

den Side til den for Fædriften fornødne Foderdyrkning;

i hvilket Forhold Frembringelsen af Halm staaer til Frembringelsen af Foder.

Paa Grund af det Foransførte behøver det vel her neppe at bemærkes, at der, med Hensyn til de enkelte Positioner for de vedkommende Forhold, altsaa ogsaa for Naturaludbyttet pr. Morg., ikke antages nogen Forskiel for de forskellige Avlsystemer, fordi Erstatningen til Vedligeholdelsen af Jordbundens Productionskraft ved dem alle beregnes efter den samme Maalestof; for Brakbrugereren bliver det nemlig Brakken, for Grønlandsbrugereren bliver det Grønlandet og for Frugtverelbrugereren bliver det den i hans Avlsbrug mulige Formering af Foder- og Gjødnings-Frembringelsen, som kommer i Beregning. Den videre Indflydelse paa Productionen, som Brakbrugereren vil gjøre gjeldende ved sin Brak, Grønlandsbrugereren ved sin Grønland og Frugtverelbrugereren ved sin Verel, kan, i saa almindelig en Beregning og under Forudsætning af lige omhyggelig Agerdyrkning, ikke andet end antages gjensidig at hæve hinanden. Med Hensyn til Beregningerne forudsættes det, at det Tilskud udenfra, som et Avlsbrug behøver for at erstatte det manglende Beløb af Gjødningsmateriale, skeer ved Hjælp af vedvarende Fodermarker og det — som det sædvanligste — ved uvandede Enge, hvilke imidlertid ingen Gjødning kunne erholde saalænge, som de ere absolut nødvendige til Agerjordens Understøttelse, og derfor give det laveste Udbytte. Af disse Gjennemsnits-Beregnin-

ger maae altsaa ubelades de særegne Forhold, hvilke i det givne Tilfælde af Enhver kunne betragtes for sig, hvis der f. Ex. forefindes andre vedvarende Fodermarker med Luzerne og Esparsette, eller Enge, som befrugtes ved regelmæssig Oversvømmelse; Veilighed til Engvanding (hvilket senere skal betragtes); Fodring med Sæd; Indkjøb af Gjødning; Tilførsel af Jord eller Dynd; Tilskud af Gjødning ved Dvæg, som græsser paa Udjorder, men opstaldes paa selve Eiendommen o. s. v.

1) Reent Græsbrug.

Det eneste Landbrug, som fra første Oprindelse af har fundet Sted, maa have bestaaet i en uregelmæssig Benyttelse til Fædrift af det med naturligt Græs bedækkede Land, som vedligeholdt sin Kraft ved de paa samme græssende Kreatures Gjødning.

Efterat Befolkningen og Kulturen var tiltaget, bleve kun faa rene Græsbrug tilbage, og disse bleve drevne mere regelmæssigt for at kunne yde en høiere og mere lovende Indtægt. Ved Græsbrug forstaae vi nemlig her ikke raae Græsningsbrug, men en rationel Drift paa godt dyrket Græsjord, uden at have noget under Ploven, eller i det mindste saaledes, at Græsland og Møieland vare ganske uafhængige af hinanden.

Foruden saadanne Egne, hvilke nødvendig ere henviste til Græsbrug, paa Grund af Jordens naturlige Bestaaffenhed, f. Ex. i fugtige Lavninger ved Søbredder, i Bjergegne o. s. v., hvor en anden Dyrkning ikke let kan finde Sted, gives der endnu flere

Landstrækninger, som endnu have bibeholdt et regelmæssigt, reent Græsbrug, hvilket de foretrække for enhver anden Kultivering og Afbenyttelse af Jorden, uden at de egentlig nødvendigen ere tvungne hertil. Forsaavidt som saadanne Landbrug ere mig bekendte, kunne hertil henregnes: al Brug af Engbund, hvor denne drives ganske uafhængig af Agerland, om den end ellers henhører under samme Landbrug, saaledes som det f. Ex. er Tilfældet i de fleste, navnlig de vestlige, Distrikter af England, hvor man ved Siden af anden Jorddyrkning finder en mere affondret Brug af naturligt Græsland, som godt egnede sig til Opbrydning; ligeledes ogsaa i mange andre Lande, saaledes navnlig ogsaa hos os, hvor ikke sjældent saadanne fra Agerlandet affondrede Engstrækninger afbenyttes til reent Græsbrug, f. Ex. til Faarehold om Vinteren eller deslige. Endelig kunne som Exempler anføres Landbrugene i flere Provindser af Frankrig og Holland, her navnlig det Limburgske Landbrug i Provindsen Lüttich, hvor reent Græsbrug drives i et Land, der hverken er et meget lavtliggende eller et bjergigt Land.* Ved et saadant Græsbrug bliver Græsjorden afservende benyttet deels til Afgræsning med Hornkvæg

* Med Hensyn hertil troer jeg at burde vedsæie de landoeconomiske Bemærkninger, som jeg paa en Reise til Nederlandene samlede om det Limburgske Agerbrug, og som allerede findes anførte i den würtemb. landoeconomiske Forenings Correspondenzblad for 1831, ny Række 1ste B. 5te H. S. 262.

og Faar (fornemmelig til Fedning), deels til at for-
 skaffe Hofodring for Vinteren; og ved den deraf be-

Det limburgske Græsbrugs Forhold og Driftsmaade.

Dette Landdistrikt ligger temmelig høit og har en
 ujevn med Høie og Bjerge gennemstaaren Overflade.
 Jordbunden er næsten overalt en dyb stærk Leer, som
 ved den, sandsynligviis i Aarhundreder ligesom i den
 nærværende Tid, der anvendte Afbenyttelse til Græs-
 ning har erholdt et Lag Humus, hvis Følge nu er en
 usædvanlig Kraft og, paa Grund af Jordbundens
 bindende Bestaaffenhed, en fortrinlig Beqvæmhed til
 Græsvæxt.

Landet er afdeelt i enkelte Godser eller Gaarde,
 hvis Tilliggende i Almindelighed findes samlet. Gaar-
 denes Størrelse er meget forskjellig, paa nogle kunne
 alene holdes 5—6 Køer, paa andre 20—25 Stkr.,
 omtrent fra 20 til 80 Morg. Jorden er deelt i flere
 Kobler, som ere hegnede med store, stærke Hækker;
 disse Afdelingers Størrelse retter sig efter Gaardens
 og Dvægbesætningens Betydelighed; jeg faae Afdelin-
 ger paa 4 Morg. og mindre, indtil saadanne, som
 vare omtrent 16 Morg. Deconomibygningerne ligge
 enten, hvilket er det almindeligste, indenfor de til dem
 hørende Græsmarker og danne her flere enkelte Gaarde,
 eller og de ligge i Byer, dog saaledes at Jorden, om
 muligt, støder til Bygningerne.

Græsmarkerne benyttes fornemmelig til Græsgang
 og dernæst til Frembringelse af Hø for Vinteren.

rebede Gjødning bliver den, som vi ovenfor have godtgjort om god Græsjord, vedligeholdt i sin Kraft.

Naar Græsset er omtrent $\frac{1}{2}$ Fod høit, kommer Dvæget i Græskoblerne, hvor det, beskyttet af Hegnet, forbliver Dag og Nat uden Hyrde.

Omtrent en Trediedeel af det hele Græsland vælges hvert Aar til at give det fornødne Hø. Denne Jord bliver ved Vinterens Ende og Foraarets Begyndelse gjødfet med den om Vinteren samlede Gjødning. I 3 Aar bestemmes det samme Stykke Jord til at give Hø og modtage Gjødfning; derpaa kommer Aanden til en anden Trediedeel, hvorefter den første atter bestemmes til Græsgang o. s. v. Limburgerne troe at de ikke kunne have gode frugtbare Enge uden denne Afgræsning. De ansee Jordens Fasttræden for nødvendig, da Græsffjolden derved bliver tættere og Græsarterne hverken vore saa høit iveiret eller blive saa tynde. Af hine Afdelinger til Hø tages kun een Slæt, Efterslæt bruges ikke. 3 til 4 Uger efter Hø høsten, naar de til Græsning bestemte Kobler ere afædte, kommer Dvæget paa de afhøstede Afdelinger, og i denne Mellemtid fredes Græsgangskoblerne.

De Kobler, som hver Gang bestemmes til Græsning, og som efter den treaarige Gjødfning til Hø høst ere i stor Kraft overgivne til Græsgang, nyde endelig ogsaa godt af al den Gjødning, som falder paa Græsgangen, og Dvægets Uddunstning, Varme o. s. v. Gjødningen, som falder paa Græsningen, bliver daglig, Morgen og Aften, med megen Omhyggelighed

Som Beviis for det sidste behøver man, paa Grund af Volsbrugets Simpelt, alene at henwise til den ovenfor (S. 396) i Almindelighed fremsatte Be-

tyndt udsprebt. Græslandets øvrige Pleie bestaaer deri, at Limburgeren omhyggelig opstikker og afbugger alt Ukrud. Alt dette tilsammen virker til, at Græs-bunden er meget tæt, reen og kraftig, og navnlig gjør de til Hø bestemte Afdelingers herlige Væxt det begri-beligt, at dette Hø, alene fra en Trediedeel af Areal, er tilstrækkeligt til om Vinteren godt at ernære den samme Besætning, som om Sommeren græsses paa de øvrige to Trediedele og paa de afflaaede Afdelin-gers Eftergræs. Græsgangen skal sædvanlig vare 7 Maaned, fra Begyndelsen af Mai til Enden af Novbr. I Gjennemsnit antages det, at der udkræves 4 vyrtemb. Morg. for, Sommer og Vinter, at holde en Ko saa godt, som Limburgerne forlange det.

Udbyttet af Foder paa en Morgen Græsland, redu-ceret til tørt Foder, vil — naar man regner 33 \mathcal{R} Høværdi daglig til eet Stykke af det store Limburger Dvæg — i Gjennemsnit beløbe sig til 30 Ctr. for Græsnings- og Høslæts-Landet, hvilket stemmer over-eens med den hele Indtægt af de bedre, gjødsfede Enge hos os, hvorfra man imidlertid maa drage flere Om-kostninger end ved det limburgske Volsbrug.

Efter alt, hvad jeg har erfaret, kan Indtægten af en paa saadan Maade fodret Ko i Gjennemsnit an-tages at være 15—1600 Maal Mælk, hvilket omtrent vil udgjøre, hvert Maal beregnet til 3½ Rr., 90 fl.,

regning. Paa den anden Side leverer ogsaa disse Græsjorders af mig i Virkeligheden iagttagne høit kraftige Tilstand et Beviis for, at hiin Beregning over Jordbundens Kraft-Erstatning stemmer overeens med

eller af en wyrtemb. Morg. Græsland 22½ Fl. (Kalkens Værði kommer ikke i Betragtning).

Naar det nu betænkes, hvor simpelt det hele Nylsbrug er, hvorledes Mand og Kone med et Par Børn eller en Pige kunne besørge alt, og hvorledes Driftscapitalen næsten alene bestaaer i Værdien af Dvægbesætningen, saa finder jeg, at det ret godt stemmer overeens med den foranstaaende Beregning, naar Forpagtningsafgiften af et Stykke Land paa 4 wyrtemb. Morg. sædvanlig anslaaes til 25 Franks, Kjøbesummen beregnes til omtrent 2500 Franks og det sædvanlige Udbytte af Grundcapitalen til 4 Procent. Agerlandet, der forøvrigt er af ligesaa god Bonitet som Græslandet, giver i Regelen en Trediedeel ringere Forpagtningsafgiot.

Med saadan en Indtægt og under saadanne Forhold er det intet Under, at Limburgeren betragter sit Græsland som en Skat, der ikke maa angribes, og mangen en tydsk Landmand, som maaskee ved den første Betragtning af den rige Jordbund og den yppige Vegetation kunde ønske alene at see Agerland og Staldfordring, vilde vel snart efter noiere Beregning af Udbyttet og nærmere Betragtning af alle Forhold dømme ganske anderledes. Uden særegne Omstændigheder oppløies intet Græsland i det Limburgske.

Virkeligheden. Disse Voldsbrug give endelig ogsaa et Exempel paa, hvorledes man med en stor Dvægbesætning kan hjælpe sig uden Halm.

Først i det følgende af vore Beregninger ville vi have Leilighed til at betragte disse simple Græsbrugs ingenlunde ringe Indtægt og sammenligne denne med andre Sædskifters, samt benytte de Vink, som de give os med Hensyn til vor almindelige Engdyrkning og den i mange Tilfælde altfor store Udstrækning af Agerbruget.

Ved det oprindelig rene Græsbrugs Overgang til Agerbrug dannede sig paa den ene Side

Berelbruget,

og paa den anden Side

Bangbruget.

Det Sidste afdeelte Jorden i særegne Afdelinger, een til kunstlig Dyrkning med Sæd, en anden til Dvæg- fodring ved Hjælp af naturlig Eng og Græsgang.

Det Første verledede paa samme Jordbund mellem begge: Korndyrkning og Udlæg til Græsland.

2) Berelbrug.

Berelbruget, ved hvilket man, som foran bemærket, atter i længere eller kortere Tid tilbagegiver (lægger ud som Grønjord) den til Korndyrkning afbenyttede Jord til Græsning for Dvægbesætningen saaledes, at man tidligere alene havde naturligt Græs, men senere understøttede dette med udsaaet Græs eller Kloverfrø, har fra Begyndelsen fornemmelig været anvendt i saadanne Egne, hvor en mere fugtig Atmo-

sphære eller hyppigere Regn begunstigede Græsvarthen overhovedet, og derved Fædriften, mere end Korndyrkningen. Derfor finder man dette Agerbrug i mange Bjergegne, fornemmelig af den Grund, at Jorden i saadanne Egne let bliver græsgroet uden kunstig Besaaening; hvorfor man og der lader Jorden ligge til Græsning saalænge, som man kan vente et tilstrækkeligt Udbytte af Græs paa samme. Det har imidlertid i disse Egne næsten altid noget Eiendommeligt, ofte Uregelmæssigt, og bevæger sig tillige forholdsviis indenfor snævre Grændser med Hensyn til de særegne Localiteter, saa at den nærmere Betragtning heraf, med Hensyn til nærværende almindelige Dverblif, ikke henhører hertil.

Vi kunne især nævne Holsteen og derefter Mecklenburg, som de Lande, hvis Agerbrug repræsenterer det saakaldte Berelbrug (hvilket ogsaa kaldes Kobbelbrug paa Grund af de i Holsteen til Dvægets bedre Bevogtning indhegnede Kobler).

Af det paa en naturlig Maade fremkomne Berelbrug, uddannedes med Hensyn til Fremgangsmaaden ved samme lidt efter lidt følgende Regel: al den Jord, som kan pløies, bliver ved Opbrydning optagen i Berelen, og ethvert Skifte, som i flere Aar er blevet benyttet til Græsning, og som er blevet styrket ved Græsgangs-Gjødningen i Forbindelse med Græsfjoldens Forraadnen, anvendes atter i en Række Aar til at bære Sæd, saa at altsaa Græsgangs-Gjødningen, som forstørstedelen gaar tabt for Agerbruget, naar Ud-

jorden bestandig ligger til Græsning, kommer mere til Nytte, medens der tillige spares Strøelse.

Alene den Jord, som ikke er tjenlig til at behandles med Ploven, for det meste fugtig, tørvet Græsjord, anvendes til bestandig at give Foder.

Disse Verelbrug afvige i mere eller mindre Grad fra hinanden; Forstjellen ligger imidlertid fornemmelig alene i det Forhold, hvori man paa Ageren verler mellem Sæd og Græs (Grønjord*); Jordbundens vedholdende Kraft retter sig altsaa herefter og efter den Understøttelse, som Ageren erholder af varigt Græsland.

I Holsteen, som er et mere fugtigt Land, har Græsjord og Fædrift Dørvægt over Agerdyrkning; dets Tillæg af Hornqvæg og sammes Fodring horer til de bedre og mere indbringende; Jordbunden holdes bestandig i god Kraft, saa at man overalt, endog paa Steder, hvor Jordblandingen er mindre fordeelagtig, hvor der f. Ex. er Sand eller deslige, dog alligevel træffer megen Kraft, hvorved Frembringelse af Græs saameget mere lettes.

Efter som der er Overflødighed af eller Mangel paa Eng, og i Forhold til Landmændenes forskjellige Anskuelser, finder man ogsaa i Holsteen, at Tallet paa de Afdelinger, Skifter eller Kobler, som ere underkastede Verelen, er forskjelligt tilligemed Frugtfolgen o. s. v. ;

*) Endst: „Dreesch“.

dog kan man i Almindelighed antage, at et Agerbrug med 10 Skifter, af hvilke de Halve ligge med Græs, er det sædvanligste; og disse drives paa følgende Maade: 1) Grønjordshavre, 2) Brak, 3) Vintersæd, 4) Baarsæd, 5) Vinters eller Baarsæd, 6—10) besaaet Grøn- jordsgræsengang. Den i den senere Tid forekommende Dyrkning af Raps hører ikke til det oprindelige hol- steenske Agerbrug; vi ville senere komme tilbage hertil.

Gjødningsforholdet ved de første oprindelige hol- steenske Agerbrug falder, efter vore forudskiftede Gjen- nemsniits-Beregninger, saaledes:

10 Skifter, hvert paa 10 Morgen, behøver af Gjødning til 4 Afgrøder:

2 Gange 8 Læs, à 22 Ctnr. pr. Morg. . . 352 Ctnr.
deraf erstatter

1 Morg. Brak 2 Læs à 22 Ctnr. 44 Ctnr.

Udlæget til Græsning i 5 Aar à

25½ Ctnr. Gjødning 127 —

tilsammen 171 Ctnr.

Rest, som udkræves af Gjødning 181 Ctnr.

Frembringelsen af Gjødningsmaterial udgjør:

2½ Morg. Baarsæd à 16 Ctnr. Halm . . . 40 Ctnr.

1½ Morg. Vintersæd à 25 Ctnr. Halm . . 37½ —

Græsning foruden den ovenfor beregnede

Grønjord:

1 Morg. Brakgræsning 1½ —

3 Morg. Stubjordsgræsning à 1 Ctnr. . . 3 —

tilsammen 82 Ctnr.

hvilket, i Forholdet som 1 til 2, giver Gjødning 164 Ctnr.

Heraf fremlyser det, at et saadant Agerbrug iffun

vanstelig holdes i Kraft, dersom det ikke har Tilskud udenfra, f. Er. ved Enge, og da man desuden her fornemmelig alene regner paa Halm til Frembringelse af Gjødning, saa maa Fædriften være slet og Agerbruget drives paa en meget eensidig Maade. Et saadant Agerbrug kan altsaa neppe paa ordentlig Maade bestaae, dersom det ikke har Enge eller dersom der ikke fodres med Sæd.

Avlsbrugene i Holsteen ere ogsaa temmelig rigelig forsynede med Enge; man antager, at de der i Gjennemsnit udgjøre $\frac{1}{3}$ af Arealet. Til disse anvendes næsten al den Gjødning, som tilveiebringes ved deres Foder, hvad enten nu dette afgræsses eller benyttes til Vinterfoder, og paa den Maade holdes de godt i Kraft, saa de i Gjennemsnit give en Indtægt af 30 Ctnr. pr. Morg.

Foderfrembringelsen forholder sig altsaa til Halmfrembringelsen saaledes: naar man antager, at $\frac{1}{3}$ af Arealet er Eng, saa har man paa 10 Morg. Land 2 Morg. Eng. Disse give (gjødslede), iberegnet Eftergræsningen, à 33 Ctnr. 66 Ctnr.

Hertil maa regnes som Foder:

de 3 første Aars Grønford	à 9 Ctnr.	Høværdi	27	—
2 Aar derefter	à 6 Ctnr.		12	—
Brak og Stubjordsgræs (som ovenfor)			4 $\frac{1}{2}$	—

tilsammen 109 $\frac{1}{2}$ Ctnr.

Udbyttet af Halm udgjør 77 $\frac{1}{2}$ —
forholder sig altsaa til Foderet omtrent som 2 til 3.

Vel vil her finde en Dvægsfodring Sted, som just

ikke i altfor overveiende en Grad bestaaer af Halm; men dersom Fodringen skal gjøres mere indbringende, og dette er jo, med Hensyn til Fordelen af den udvidede Fædrift, meget tilraadeligt, saa maa der, i Mangel af Eng, anvendes Fodring med Sæd til saa stort et Beløb, at Forholdet mellem Halm og Foder idetmindste bliver som 1 til 2, hvorfor noget nær Halvparten af det til Sædafgrøder ovenfor antagne Areal maa bestemmes til Dvægfodring (Nedenfor ville vi komme til at betragte, hvor kostbar en saadan Fodring med Sæd maa regnes at være).

Det Forhold, i hvilket Jorden benyttes ved et holsteenskt Avlsbrug, derunder indbefattet det foran beregnede almindelige Tillæg af Eng, bliver altsaa følgende:

til Brak	$\frac{1}{2}$
til Handelsvarer	$\frac{4}{12}$
til Dvægholdet	$\frac{7}{12}$

Dersom imidlertid den ovenansførte Fodring med Sæd tages med i Beregningen, saa optager Dvægholdet omtrent $\frac{3}{4}$ af Arealet, men dermed vil ogsaa Avlsbruget stige i Kraft.

Vi have ovenfor seet, at et raat omverlende Græsnings-System var det ældste Avlsbrug, fra hvilket saa een Deel gik over i et mere ordnet Beresbrug, og en anden Deel i et Bangbrug, som ikke havde en saa udstrakt Fædrift.

I Mecklenborg var, fra Begyndelsen af, det Sidste sandsynligviis Tilfældet, og ved dette Bangbrug var en udvidet Sædbyrkning almindelig; senere synes

det, at det i Nabolandet Holsteen almindelige ordnede Berelbrug igjen, sammesteds fra, har faaet Indpas.

I Mecklenborg vare desuden Eiendommene, som sædvanlig have stor Udstrækning, foruden de saakaldte Huuskobler til lidt Kærtffel og Kloverdyrking og foruden Engene, fordeltmeste afdeelte i to Hoveddele:

Ind- eller Hovedskifterne,

som bestode af Eiendommens kraftigste Jorder, og

Ud- Skifterne (Udjorden),

hvortil bestemtes den Jord, som, deels paa Grund af den naturlige Bestaaffenhed, deels som Følge af et tidligere udtømmende Bangbrug, var iffun ringe og forsømt eller og fjerntliggende. Disse sidstes mangelfulde Dyrking vil ligesaa lidt komme i Betragtning her, som senere ved Bangbruget, hvor noget lignende træffes; saameget mere som steds mere og mere af Udjorden lægges til den, paa hvilken et ordentligt Berelbrug drives, og denne desuden steds udgjør Eiendommens Hovedbestanddeel.

Den mecklenborgske Landmand sætter endnu mere Priis paa Korn dyrking end paa Foderland og Fædrift, hvis ikke et stort Engtillæg ogsaa henviser ham til dette Sidste. Landet er ogsaa mindre forsynet med gammel Kraft, mindre fugtigt og derfor mindre græsrigt end Holsteen.

Skifternes Antal varle i Mecklenborg mellem 5 og 12, med fra 2 til 4 Græsskifter. Den almindeligste Inddeling af det mecklenborgske Berelbrug (den her, endnu mere end i Holsteen, indførte Rapsdyrking hører, som alt er anført, ikke herhid) kan man imid-

Iertid antage den i 7 Skifter for at være, nemlig: 1) reen Brak, 2) Vintersæd, 3) Baarsæd, 4) Baarsæd, 5—7) besaaet Grønforbsgræsning.

Gjødningsforhold: paa hver 7 Morg;

den fornødne Gjødning: til 3 Afgrøder 12 Læs pr.

Morg. à 22 Ctr., 264 Ctr.

deraf erstatter:

Brakken pr. Morg. 2 Læs à 22 Ctr. . . 44 Ctr.

3 Græsningsaar 76 —

tilsammen 120 Ctr.

den Rest, som behøves, 142 —

Frembringelsen af Gjødningsmaterial

beløber sig til

1 Morg. Halm af Vintersæden . . 25 Ctr.

2 — — af Baarsæden à 16

Ctr. 32 —

1 — Brakgræsning 1½ —

3 — Stubforbsgræsning à ¾

Ctr. 2¼ —

tilsammen 60¼ Ctr.

hvilket giver af Gjødning 121½ Ctr.

der bliver altsaa endnu et Behov af Gjødning

at dække = 20½ Ctr.

Derfor kan et saadant Avlsbrug, endnu mindre end det holsteeenste, holdes i Kraft uden Tillæg af Eng; til Dækningen af den ovenanførte Mangel paa Gjødning behøver det omtrent ½ Morg. Eng til hver 7 Morg. Agerland; 1 Morg. ugjødnet Eng giver nemlig 18 Ctr. Hø og 1⁸/₁₀ Ctr. Høværbi i Græsning, eller

med et rundt Tal 20 Ctnr. Høværði; altsaa $\frac{1}{2}$ Morg. 10 Ctnr., hvilket giver 20 Ctnr. Gjødning.

Men herved var kun paa en nødtørftig Maade sørget for Dvæggholdet, og det samme Onde, som er omtalt ved det holsteenske Uolsbrug med Hensyn til den fattige Vinterfodring, maa altsaa ogsaa indtræffe her, dersom der ikke raades Bod herpaa ved Eng eller Fodring med Sæd.

I Mecklenborg bliver ogsaa sædvanligviis $\frac{1}{2}$ af Arealet regnet som Engtillæg, hvorved Foder og Halm omtrent stilles i samme Forhold til hinanden, som ved det holsteenske Uolsbrug. Men hertil maa endnu stedse regnes som nødvendigt et Tilskud af Sæd til Fodring i samme Forhold som ved det holsteenske Uolsbrug.

Det Forhold, i hvilket Jorden afbenyttes, bliver altsaa følgende:

Brak	$\frac{1}{8}$
Handelsvarer	$\frac{3}{8}$
Dvægghold	$\frac{4}{8}$

3) Bangbruget.

Med Hensyn til Inddelingen af de forskjellige Hoved-Systemer i Uolsbruget og deres indbyrdes Sammenligning, ville vi her alene handle om

Trevangsbruget,

da dette er det hyppigste og almindeligst saakaldte Bangbrug, det vil sige med det oprindelige Sædkifte:

- 1) Vintersæd, 2) Baarsæd, 3) reen Brak.

Ligesom Berelbruget lidt efter lidt blev ordnet efter en mere raa Tilstand, saaledes blev ogsaa ved Bang-

bruget bestemt et vist Forhold mellem Agerland og Græsland, samt en vis Orden i Bøgens Dyrkning og Gjødsfning, hvoraf Trevangsbruget uddannede sig. Saa længe dette Forhold var saaledes, at saameget Græsland skaanedes for Dimpløining, at Dvægbesætningen ved Vinterfødringen leverede saamegen Gjødning, at den under Ploven værende Jord kunde vedligeholdes i samme Kraft og desuden det for Gjødningsfrembringelsen om Vinteren nødvendige Dvæg tillige om Sommeren kunde erholde tilstrækkelig Næring paa Græsgangene, saa dannedes efterhaanden stabile Avlsbrug, d. e. saadanne, som forbleve i den samme Tilstand af Kraft uden Forringelse eller Forøgelse.

• Herefter kunne i Almindelighed Forholdene beregnes saaledes:

Gjødningsforholdet: paa hver 3 Morg.

Gjødningsbehov til 2 Afgrøder paa 1 Morg. 8 Læs

à 22 Ctr. 176 Ctr.

deraf erstatter: reen Brak 2 Læs à 22 Ctr. 44 —

Rest 132 Ctr.

Avlsbruget leverer:

af 1 Morg. Vintersæd 25 Ctr. Halm

af 1 Morg. Baarsæd 16 — —

Græsning: 1 Morg. Brakjord 1½ — —

— 2 Morg. Stubjord à ¾ Ctr. 1½ — —

tilsammen 44 Ctr. Halm,

som giver 88 Ctr. Gjødning; der kommer altsaa til at mangle 44 Ctr. Gjødning, som maae erstattes ved Tillæg af Eng. Een Morg. Eng giver, Eftergræsningen iberegnet, 20 Ctr. Høværði eller 40 Ctr. Gjød-

ning; 1 Morg. Eng er altsaa fornøden til hver 3 Morg. Agerland, dersom dette skal vedligeholdes i Kraft; og da Engen her til Ageren maa afgive al den Gjødning, som produceres ved samme, uden at erholde nogen Erstatning herfor, saa maa den stedsse blive staaende paa den ringeste Plads med Hensyn til Indtægten.

Med dette Foder tilligemed Halmen bliver Gjødningen paa seligst og almindeligst alene tilveiebragt om Vinteren; men derfor er det i Almindelighed fornødent, at man desuden har tilstrækkelig Græsning til Sommerføde for det til Frembringelsen af hiin Gjødning nødvendige Dvæg. Dersom vi antage, at der holdes Hornqvæg, saa er hiint Foder og Halm à 4 \mathcal{R} Stroelse og 17 \mathcal{R} Høværdis i Foder om Dagen (de ved Trevangsbruget sædvanlige, ringe Rationer) hvad et middelmaadigt Hoved behøver til sin Underholdning i 200 Vinterfodringsdage, nemlig:

daglig 4 \mathcal{R} Halm til Stroelse er i 200 Dage

= 8 Ctnr. Halm,

Rest 33 Ctnr. Halm eller 16½ — Høværdis,

hertil Foder: Hø 18 — —

tilsammen 34½ Ctnr.

200 Gange 17 \mathcal{R} daglig udgjør 34 Ctnr. Høværdis.

For ogsaa at kunne ernære et saadant Kreatur i 165 Sommerdage med daglig Græsning til 17 \mathcal{R} Høværdis udkræves, naar Udbyttet af Græsgangen anslaaes til 9 Ctnr. Foderværdis pr. Morg., og naar der tages Hensyn til den allerede ovenfor til 5 Ctnr. Hø-

værði beregnede Brak-, Stubjords- og Enggræsning, endnu tillige omtrent 3 Morg. Græsning paa Udfjord.

Dersom et saadant Kreatur, som græsses, om Nat-
ten ved at sættes i Stald fører sin Gjødning til Eiendommen, saa udgjør dette af de 3 Morg. Græsning à 9 Ctr. Høværði 27 Ctr Høværði
i Gjødning 54 —

hvoraf Halvdeelen falder paa Udfjorden og den anden Halvdeel kommer Eiendommen tilgode, saa at man i dette Tilfælde kunde komme ud af det med det Halve af det ovenfor antagne Engtillæg; men paa denne Maade maatte der anvises Dvægbesætningen altfor megen Halm.

Ifølge det, som ovenfor er antaget, forholder Productet af Halm sig til Productet af Foder saaledes:

1) uden at medregne Græsgangen:

1 Morg. Eng med Eftergræsning	20 Ctr.
Brak- og Stubjordsgræs	3 —
	<hr/>
	tilsammen 23 Ctr.

derimod Halm 41 —

Altsaa forholder Halmen sig til Foderet, som 2 til 1, hvilket giver en høist tarvelig Fodring, som for størstedelen er beregnet paa Halm.

2) Naar Græsgangen medregnes:

Engfoder og Græsning	20 Ctr.
3 Morg. Græsgang à 9 Ctr.	27 —
Brak- og Stubjordsgræsning	3 —
	<hr/>
	tilsammen 50 Ctr.

Halmen 41 —

Altsaa Halmens Forhold til Foderet omtrent som 4 til 5;

da et større Tillæg af Eng, end det ovenanførte, er meget sjældent, saa er der ogsaa her endnu kun sørget nødtorftig for Dvægbesætningen.

Jorden afbenyttes i følgende Forhold:
naar Græsgangen ikke medregnes:

Braf	$\frac{1}{4}$
Handelsproducter	$\frac{2}{4}$
til Dvægbesætningen . .	$\frac{1}{4}$

naar Græsgangen regnes med:

Braf	$\frac{1}{7}$
Handelsproducter	$\frac{2}{7}$
til Dvægbesætningen . .	$\frac{4}{7}$

Under disse Forhold kan et Trevangsbrug med Hensyn til Jordbundens Kraft forblive i ret god Stand, ja endog forsøge sin Kraft, dersom Markerne endvidere kunne erholde nogen Gødning ved de græssende Kreatures Opstaldning.

Men disse Forhold finde ifkun Sted i de sjældneste Tilfælde. Det er nemlig blevet forstyrret derved, at stedse mere Græsland er blevet opploiet og paa en overdreven Maade anvendt til Sædbyrking; Fodermidlerne aftoge, og derefter Gødningen; som Følge heraf forringedes Halmproductionen, og saaledes mere og mere Eiendommens Kraft; snart kunde man, istedetfor at gjødste hvert 3die Aar, som det ovenfor blev antaget om det kraftige Trevangsbrug, alene give Gødning hvert 6te Aar, hvorved altsaa Avlsbruget kun gav et saare simpelt Udbytte, og, naar den naturlige Frugtbarhed ikke var stor, saa sank Avlsbrugets Kraft ikke sielden saa dybt, at man alene kunde gjødste

hvert 9de Aar, undertiden ikke engang saa ofte. Da Agerjorden fuldkommen maatte udpidskes ved en saadan Gjødsfning og ved et fortsat Trevangsbrug, saa valgte man, at stille den forsømte Deel, de saakaldte Udjorder, fra det øvrige, bedre Jordsmon, og ikke at gjødske hine for dog i det mindste at kunne skaffe dette en saa tilstrækkelig Gjødsfning, som muligt. Naar Udjorderne saa ved Hvilen, Grønsværen og det paa samme græsfende Dvægs Gjødning, havde erholdt lidt Kraft, tog man hvert 3die, 6te eller 9de Aar en Rugafgrøde af samme.

Det kunde altsaa ikke godt være anderledes end at man søgte at gjøre Forandring i dette mangelfulde Agerdyrknings-System.

Lidt efter lidt valgtes fornemmelig to Veie.

Paa den ene gif man, som f. Ex. i Mecklenborg, over til Berelbrug, efterat man ved enkelte Exempler havde erfaret, at Eiendomme, som vare blevne forringede ved Trevangsbruget, og derfor havde seet sig nødsaget til at indskrænke deres gjødskede Areal til en stedse mindre Flade, atter ved at indføre Berelbrug havde forsøgt deres Kraft og Product; et Udfald, som fremgaaer af vore ovenansførte Beregninger, ifølge hvilke et Aulsbrug, som skal bevares i ordentlig Kraft, med Trevangsdriften, nødvendig maa have 1 Morg. Eng for hver 3 Morg. Ploieland, medens det med Berelbrug kan vedligeholde sin Kraft enten ganste, eller dog idetmindste næsten uden Eng. Denne Overgang til Berelbruget var den første svage Begyndelse til, at man, ved for en Tid at give Jorden tilbage til Fæ-

drift, søgte at gøre det godt igjen, som man havde fordærvet ved en altfor udstrakt Møining og Korn- dyrkning.

Den anden Wei søgte man at betræde ved det bibeholdte Trevangsbrugs Forbedring. Da det Forsøg, ikke at lade den tredie Deel af Arealet ligge ganske ubenyttet som reen Brak, naturligviis laa meget nær, saa blev det ogsaa udført, idet man for en Deel dyrkede i Brakmarken Dlieplanter, Hør o. s. v. og fornemmelig Bælgrugter, som derfor ogsaa især kaldtes „Brakfrugter“; men efterat man ogsaa havde lagt Mærke til at Høsten gif tilbage, fordi der i Sædsfiftet ikke tillige laae noget Middel til at formere Gjødningen, samt at Jorden uden Brak blev altfor meget hjemføgt med Ukrud, og endelig at Vintersæden, paa Grund af Brakfrugterne, ikke kunde blive lagt i rette Tid, hvorfor man hyppig igjen vendte tilbage til det tidligere Trevangsbrug med reen Brak: saa kom den høist vigtige Periode for Agerbrugets Udvikling: Kløveravlens Indførelse, som lovede at afhjælpe alle disse Under og gjøre baade naturlig Græsgang og reen Brak overslødige. Den første Grændse for det derpaa byggede noget for sangvinske Haab blev sat ved den snart erhvervede Erfaring, at Kløveren ikke maa komme altfor ofte paa samme Ager og at overhovedet kun en kraftig, dybt bearbejdet Jord kan sikke dens fortsatte Dyrkning.

Da kom den sig mere og mere udbredende Kartoffeldyrkning i det Store og til Dvægsøde, denne anden af de vigtigste nyere Perioder i Agerbru-

gets Forbedring, til Hjælp. Herved blev Mangelen paa Foder, Gjødningsmaterialet, afhjulpen, ligesom og Feilen med den udstrakte, udtømmende Korndyrkning nu blev rettet ved Dykning af Fodringsmidler paa Algerjorden. Heraf opstod det forbedrede eller sammensatte Trevangsbrug, med 6, 9 og 12 Skifter.

I Almindelighed var Sædskiftet følgende:

Dobbelt Trevangs- (eller Servangs-) Brug:

- 1) Vintersæd, 2) Baarsæd, 3) Brak, 4) Vintersæd,
- 5) Baarsæd, 6) Klover; eller 1) Vintersæd, 2) Baarsæd, 3) Hylpevæxter eller Grønfoeder, 4) Vintersæd, 5) Baarsæd, 6) Klover.

Tredobbelt Trevangs- (eller Nivangs-) Brug:

- 1) Vintersæd, 2) Baarsæd, 3) Brak, 4) Vintersæd,
- 5) Baarsæd, 6) Klover, 7) Vintersæd, 8) Baarsæd,
- 9) Hylpevæxter.

Fireddobbelt Trevangs- (eller Tolvvangs-) Brug:

- 1) Vintersæd, 2) Baarsæd, 3) Brak, 4) Vintersæd,
- 5) Baarsæd, 6) Klover, 7) Vintersæd, 8) Baarsæd,
- 9) Brak, 10) Vintersæd, 11) Baarsæd, 12) Hylpevæxter.

Der, hvor Jordbunden er godt skiftet til Klover, hvor den ikke har megen Kamp at bestaae med Ukrud, og hvor der ikke dyrkes med altfor stor Sparksomhed, d. e. hvor den dyrkede Brak fornemmelig kommer til Nytte ved Fædriften, altsaa til Gjødningens Formeelse, der kunne saadanne Avlsbrug med et almindeligt Tillæg af Eng holdes i god Kraft og glæde sig ved gode Afgrøder; dersom disse Forhold ere ualmin-

delig gunstige, og dersom man har et godt Tillæg af Eng, saa kan al Brakjorden dyrkes, og tillige Handelsplanter, alene med nogen Afvigelse fra det egentlige Trevangsbrug, indskydes i Driften, hvorved paa god Jord ikke sjelden f. Ex. følgende Sædskifte blev indført:

3 Gange 3, eller Nivangsbrug:

- 1) Vintersæd, 2) Baarsæd, 3) Klover, 4) Vintersæd, 5) Baarsæd, 6) Hyyperarter, 7) Vintersæd, 8) Brak, 9) Raps.

I alle de Egne, hvor det sammensatte Trevangsbrug har faaet Indgang, kan man i Almindelighed antage et Sædskifte, ved hvilket det Halve af Brakjorden, altsaa $\frac{1}{2}$ af Agerjorden, har reen Brak, og den anden halve Deel af Brakjorden dyrkes med hine Producter, altsaa: $\frac{2}{3}$ reen Brak, $\frac{1}{3}$ Klover, $\frac{1}{3}$ Hyyperarter, og derefter den ovenansførte Frugtsølge i 12 Skifter.

Gjødningsforholdet er altsaa, beregnet til 12 Morgen, saaledes:

Gjødningsbehov: 3 Gange 1 Morg. til 2 Afsgrøder à
 8 Læs 24 Læs
 1 Gang 1 Morg. til
 3 Afsgrøder 12 —
 tilfammen 36 Læs à 22 Ctr. = 792 Ctr.

Deraf erstatter:

2 Morg. Brakjord à 2
 Læs 4 Læs
 1 Morg. Kloverland . . 1 —
 tilfammen 5 Læs à 22 Ctr. = 110 —
 Rest 682 Ctr.

Af Gjødningsmaterial tilveiebringes:

paa 4 Morg. med Vintersæd à 25 Ctnr. Halm	100 Ctnr.
— 4 — med Baarsæd à 16 Ctnr.	64 —
— 1 — Klover	30 —
— 1 — Kartofler	55 —
— 2 — Græsning paa Brakfjord à $1\frac{1}{2}$ Ctnr.	3 —
— 8 — Græsning paa Stubfjord à $\frac{3}{4}$ Ctnr.	6 —

tilsammen 258 Ctnr.

giver Gjødning 516 —
 der mangler altsaa endnu 166 —
 som maac erstattes ved Tillæg af Eng, hvortil udfræ-
 ves 4 Morg. à 20 Ctnr. Høværdi, der udgjør 80
 Ctnr. Ho eller 160 Ctnr. Gjødning; altsaa vilde det
 være nødvendigt, at have 1 Morg. Eng for hver 3
 Morg. Agerland, hvilket ligner det Engtillæg, som er
 fornødent ved det rene Trevangsbrug; derimod ligger
 Fordelen fornemmelig deri, at Dvæget om Sommeren
 for det meste kan fodres paa Stald eller paa Klover-
 skiftet, hvorved det fornødne bestandige Græsland meget
 kan formindskes, eller efter Omstændighederne ganske
 ophøre. I de fleste Egne, hvor den halve Brak dyr-
 kes, findes for det meste det Forhold, at Hornqvæget
 holdes med halv Staldfodring enten saaledes, at det
 den halve Dag er paa Græs og den anden Halvdeel
 af Dagen paa Stald, eller og saaledes at Ungqvæget
 hele Sommeren holdes paa Udjords-Græsgangene,
 hvor saadanne havees, medens derimod det ældre Dvæg
 indtil Kornhøst holdes paa fuld Staldfodring, og der-
 paa faaer halv Staldfodring i Forbindelse med Efter-
 græsningen paa Stubfjord, Eng og Klover. Mange

Omfæendigheder tillade tillige til de forskjellige Aars-
tider at formindste eller forsøge Dvægbesætningen i
Forhold til Fodringsmidlerne saaledes, at Foder og
Halm kan blive forvandlet til Gjødning uden at sær-
egne Udfjords-Græsgange ere fornødne til Dvægets
Sommerføde.

Halmproductet forholder sig ved dette Avlsystem
til Foderproductet paa følgende Maade:

Foder: Klover 30 Ctr.

Kartofler 55 — Høværði

Engs og Eftergræsning . 80 —

Græsgang paa Brak- og Stubjord 9 —

tilsammen 174 Ctr.

Halm: ovenfor anført 164 —

eller som 2 til 2;

dersom der altsaa ikke hertil kommer Græsning paa
Udmarker, saa er der ikke sørget godt for Dvægbesæt-
ningen, forsaavidt som Fodringen maa besørges med
megen Halm.

Det Forhold, i hvilket Jorden afbenyttes (uden
Græsning paa Udfjorder):

Brak $\frac{1}{4}$

Handelsproducter . . $\frac{1}{4}$

Dvægbesætningen . $\frac{3}{4}$

Vi ville ogsaa undersøge det Tilfælde, naar Jord-
bunden har den lykkelige Bestaendighed, at al Brakjor-
den i et Trevangsbrug kan dyrkes, og man kan gjøre
Regning paa, at Kloveren hvert 6te Aar med godt
Udfald kan vende tilbage paa samme Skifte; altsaa:

1) Vintersæd, 2) Baarsæd, 3) Hyyperarter eller Grøn-
foder, 4) Vintersæd, 5) Baarsæd, 6) Kløver.

Gjødningsforhold paa 6 Morgen.

Behov:

paa 1 Morg. til 2 Afgrøder 8 Læs

paa 1 Morg. til 3 Afgrøder 12 —

tilsammen 20 Læs à 22 Ctnr. = 440 Ctnr.

deraf erstatter: 1 Morg. Kløverland 22 —

Rest 418 Ctnr.

Product:

2 Morg. Vintersæd à 25 Ctnr. . 50 Ctnr. Halm,

2 — Baarsæd à 16 Ctnr. . . 32 — —

1 — Kløver 30 — Hø,

1 — Kartofler 55 — Høværði,

4 — Græsning paa Stubjord

à $\frac{3}{4}$ Ctnr. 3 —

tilsammen 170 Ctnr.

giver Gjødning 340 —

der mangler endnu 78 —

2 Morg. Eng give à 20 Ctnr. . . 40 Ctnr. Høværði,
og disse give af Gjødning 80 —

det sædvanlige Tillæg af Eng kan altsaa heller ikke ved dette Trevangsbrug undværes, men forevrigt for-
mindstes over det Halve, dersom man istedetfor Hyyper-
arter tager Grønfoder eller og, hvilket dog kun sjæl-
den er tilraadeligt, endnu engang Kløver, fordi begge
ikke behøve særskilt Gjødning. Desuden maa fuld
Sommerstaldfodring indføres, hvorved altsaa Græs-

gang ganske kan undværes eller og paa anden Maade føres til Nytte.

Halmen forholder sig til Foderet saaledes:

Foder:	Kløver	30	Ctr.
	Kartofler	55	—
	Græsgang	3	—
	Enghø og Eftergræsning	40	—
		tilsammen 128 Ctr.	

Hal m: 82 Ctr.
altsaa omtrent som 4 til 7, hvorved der er sørget bedre for Dvægbesætningen.

Det Forhold, i hvilket Jorden afbenyttes, er følgende:

til Handelsproducter . . .	$\frac{1}{2}$
til Dvægholdet	$\frac{1}{2}$

Derfom man, under saadanne gunstige Forhold, vil dyrke Handelsplanter, f. Ex. 1) Vintersæd, 2) Baarsæd, 3) Kløver, 4) Vintersæd, 5) Baarsæd, 6) Hyppenværter, 7) Vintersæd, 8) Brak, 9) Kaps, saa udkommer følgende Resultat:

Gjødningsforhold paa 9 Morg.

Behov:

1 Morg. til 2 Afgrøder	8	Æs
1 — til 3 Afgrøder	12	—
1 — til 2 Afgrøder,		
og deriblandt een med		
stærkt tærende Værter	$10\frac{2}{3}$	—

tilsammen $30\frac{2}{3}$ Æs à 22 Ctr. = 674 Ctr.

Transport 674 Ctnr.

deraf erstatter:

1 Morg. Kloverland . 22 Ctnr.

1 — Brak 44 —

66 —

Rest 608 Ctnr.

Avlen:

3 Morg. Vintersæd à 25 Ctnr. . . 75 Ctnr. Halm,

2 — Baarsæd à 16 Ctnr. . . 32 —

1 — Raps 13 —

1 — Hyppeværter 55 — Høværdi,

1 — Klover 30 — Hø,

1 — Brakgræsning 1½ — Høværdi,

6 — Græsning paa Stubjord

à ¾ Ctnr. 4½ — —

tilsammen 211 Ctnr.

hvilket giver Gjødning 422 —

der vil altsaa endnu komme til at

mangle 186 —

hvortil nødvendig udtræves 93 Ctnr. Høværdi, eller

4½ Morg. Eng à 20 Ctnr. pr. Morg., altsaa 1 Morg.

Eng for hver 2 Morg. Agerland. Et saadant For-

hold finder ifkun sjældent Sted; Rapsdyrkning maa

derfor ogsaa ved Trevangsbruget ligesom fremtvinges

og er tillige mindre lønnende, dersom Jordbunden ikke

er udmærket skiftet til Kloveravl.

Halmen forholder sig til Foderet som 2 til 3.

Det Forhold, hvori Jorden afbenyttes, er:

Brak ¾

Handelsproducter . . . ¼

Dvægholdet ¼

Omtrent ved Begyndelsen af nærværende Aarshundrede, en Periode, som udmærkede sig ved en mere levende Stræben efter Forbedringer i Landoeconomen, adskilte Tydsfflands hele Avelsbedrift sig, efter de foranførte Systemer, i følgende Hovedafdelinger:

I Nordtydsffland var Berekbrug det almindeligste, og Mefflenborg udmærkede sig her ved sit hele Avelsbrug; i Mellem-Tydsffland fandtes et lidet kraftigt, for en Deel fattigt Trevangsbrug, med ringe naturlig Græsgang og Mangel paa kraftig Eng; i det sydlige, fornemmelig sydvestlige, Tydsffland brugtes et kraftigere, sammensat Trevangsbrug med Klover og Kartoffel dyrkning — den sidste dog sjelden i nogen betydelig Grad — for det meste med gode Enge og succesfuld Indførelse af Sommerstaldfodring.

Med den vaagnende Interesse for Fremfrittene i Agerbruget blev man fornemmelig opmærksom paa følgende:

Hvad Berekbruget angaaer, saa erkjendte man vel som dets Fortrin:

den store Regelmæssighed, tilligemed den deraf følgende faste Gang i den hele Bedrift, samt det i Almindelighed ringe Arbejde anbefalede dette Sædskifte for meget store Eiendomme og hvor Befolkningen var ringe;

den Omstændighed, at den, under Jordens Udlæg til Græsning, i samme opsamlede Kraft ved den derpaa følgende Oppløining blev benyttet til langt større Fordeel for Productionen, end naar en Deel

af Jorden bestandig bestemmes til Græsgang, giver dette Sædskifte Dørvægt over Trevangsbruget med naturlig Græsgang paa Udjord;

men — som Mangler maatte indrømmes:

det Mangelfulde ved de ofte efter hinanden følgende Sædafgrøder, hvorved Ageren blev fuld af Ukrud og tillige Indtægten af Kjerne og Halm, hvorpaa det dog fornemmelig kom an, blev usikker i de sidste Afgrøder;

ogsaa de fleeraarige Græsskifter kunne i de sidste Aar af Udlæget ei tilfredsstillende paa udslidt og ureen Jord, om der endog blev isaaet Klover; Jorden blev forvildet; reen Brak gjordes aldeles nødvendig, men viste sig, idetmindste i Mecklenborg og Holsten, ikke som et ubetrageligt Middel til at forhindre Jorden fra at blive qvækloben, hvilket dog paa stodes; desuden er en længere Tids Udlæg til Græsskadelig for tunge, fugtige eller fattige Jorder;

jo længere Skiftet ligger ud til Græs og jo senere det omploies, desto mindre kommer den paa Græsgangen faldende Gjødning Jorden tilgode;

der blev altfor lidt taget Hensyn til Foderdyrkning, hvorfor Dvæget fornemmelig modtog Halm til Vinterfoder, dersom der ikke var Dverslødighed af god Eng;

man erkjendte, at dette Beresbrug ikke hos sig selv havde Middel til at forsøge Jordbundens Kraft og den deraf følgende Indtægt; en saadan stigende Indtægt finder desuden snarest sin Grændse ved Sæd- dyrkning, hvortil dette Sædskifte er henviist.

Ved Trevangsbruget med reen Brak og naturlig Græsning paa Udjorderne fandt man Indtægten meget ringe i Sammenligning med det store Areal, paa hvilket den var fordeelt, og lige overfor Arbeidet, som fornemmelig maatte anvendes paa Brakjorden, som intet producerede; ligeledes at det ikke hos sig selv havde Middelet til at bringe Fædriften frem, der som ikke undtagelsesviis mange Enge og gode Græsgange vare tilstede; at Skylden altsaa laa hos Sædskiftet selv, naar, som sædvanligt, Dvægavlen indbragte lidt og derfor var ringeagtet; man erkjendte, at det havde affagt sin egen Dom ved den Stillestaaen i den landoconomiske Cultur, som igjennem Aarhundreder havde fundet Sted, medens det rene Trevangsbrug var almindeligt. — At den Kornindtægt, som erholdtes ved Trevangsbrug paa god Jord, unægtelig var stor, hvorfor og Trevangsbrugerne fremhævede dette, idet de gjorde den Sætning gjeldende, at Korn var den mest søgte og derfor den bedste og sikkest betalte Hovednæring for Menneskene, og at det samme Areal paa den Maade frembragte langt mere menneffelig Næring, end ved dyrisk Production, som unægtelig var fortrinligere ved andre Avlsystemer; — alt dette kunde man, med Thæer, gaae imøde med følgende:

Dvægprisen staaer ifkun da i lavt Forhold til Sædprisen, saalænge som der i lidet cultiverede Egne findes meget naturligt Græsland, som man ikke veed at benytte paa anden Maade. Dvægprisen stiger derimod, naar Culturen tiltager, naar man lærer paa en fordeeligere Maade at benytte sig af Jorden ved

Hjælp af Ploven, naar Befolkningen tiltager, Industrien forbedres, derved mere Velstand udbreder sig til alle Klasser og giver disse baade Anledning og Kraft til at kjøbe den behageligere og kraftfuldere — men ogsaa dyrere — Næring: Kjøb, hvorved sammes Konsumtion stedse stiger mere. Saa kan Efterspørgslen efter dyriske Producter blive saa stor, at dyrket Land ved kunstig — paa et forholdsviis langt ringere Areal — frembragt Dvægføde, kan blive benyttet til ligesaa høi Priis, som ved Sæddyrkning, hvortil endnu kommer den Fordeel for Landmanden, at Torvet næsten altid er større for dyriske Producter end for Sæd, fordi Transporten af hine er mindre kostbar; ligesom og Priserne for de dyriske Producter ikke stige eller falde saa meget, som for de vegetabiliske Producter. Agerbrugeren maa dernæst ogsaa tage i Betragtning, hvor stor en Indtægt, foruden det rene Udbytte af hans Dvægfodring, han har i Gjødningen og i den ved samme forøgede Sædafgrøde, og kan finde sig bevæget til endnu mere at udvide den dyriske Production, indtil Conjuncturerne maaskee atter kunne formaae ham til igjen at anvende mere paa at avle Sæd og andre Handelsvarer, hvilket han kan gjøre saameget bedre og med desto sikkrere Haab om et godt Udsald, da hans Jord ved den forøgede Færdigt er sat i større Kraft og sætter ham i Stand til det, som maa være Maalet for enhver landoekonomisk Drift, ikke eensidigt at blive staaende ved eet Avlsystem, f. Ex. Sæddyrkning alene, men derimod, i Forhold til de siebliffelige

Conjuncturer, med Held at kunne lægge sig efter enhver Hovedgreen af landoekonomisk Production.

Overalt hvor Befolkningen tiltog og hvor dyriske Frembringelser kom i høiere Priis, fandt man sig indskrænket ved det rene Trevangsbrug; og man blev ikke tilfreds med samme uden i følgende Egne:

- 1) hvor Befolkningen var meget ringe;
 - 2) hvor særegne Lehnsplichter og Forhold, som f. Ex. Hoveri, var beregnet og begrundet paa Trevangsbrug; uagtet det under saadanne Forhold vilde være det fordeelagtigste, om endog for enhver Priis, at ophæve deslige indskrænkende Forhold;
 - 3) hvor dyriske Frembringelser have en usædvanlig lav Priis i Sammenligning med Kornet; forøvrigt vil man i de fleste af disse Tilfælde finde, at just det eensidige, rene Trevangsbrug, som ikke hos sig selv har Middel til at hæve den landoekonomiske saalidt som nogen anden Industri, er Skyld i, at Befolkning og Industri mindre tiltager og de dyriske Producter ikke kunne udbringes til nogen ordentlig Priis; endelig
 - 4) hvor meget og godt naturligt Græsland, som ikke kan komme bedre til Nytte ved at pløies, eller ogsaa en for Kløveravl ganske undtagelsesviis gunstig Jordbund, ved Siden af den ved Trevangsbruget begunstigede Sædbyrkning, ogsaa kan have den anden Hovedgreen, Fædriften, uden at man har nødig ved en Forandring i Sædskiftet at lægge Bind paa mere eller anden kunstig Foderbyrkning.
- Hvad dernæst angaaer de, foruden foransførte,

endnu meget almindelige Forhold, hvor alene udstyfede, sammenblandede Agerstifter, Markinddelinger, Fællesgræsning, Tiendepligt o. s. v., paa lovmæssig Maade holdt Trevangsbruget vedlige, saa var det netop i saadanne Egne, at Agerdyrkeren følte sig mest indskrænket, og hvor fornemmelig det sammensatte Trevangsbrug blev indført, idet Landmanden paa denne Maade søgte at skaffe sig Hjælp saa godt han kunde. Dette er paa sin rette Plads og har fornemmelig fundet varig Indgang der, hvor Sommerstaldfodring kunde blive indført, fordi Jordbunden var Kløveravlen gunstig, fordi der var tilstrækkeligt Tillæg af Eng, fordi der ikke manglede Menneskehænder og endelig fordi Tiendommene ei havde for stor Udstrækning.

Men mangelfuldt er dette Volsystem i følgende Henseender:

Bed de umiddelbart efter hinanden følgende Sædafsgrøder, uden at der i det tredie Aar kommer reen Brak, bliver Ukrudet værre at overvinde og Jordsmønnen mindre sjørt.

Paa simplere Jorder er for lidt Sikkerhed for at erholde Slaaekløver, en Hovedgrundvold for det forbedrede Trevangsbrug og for Staldfodring; sidste udfræver langt mere end den regelmæssige Græsning de ikke sjeldent manglende Menneskehænder; paa kolde, vaade Jorder, eller i et koldt, vaadt Klima maa man, paa Grund af at Brakfrugterne ofte mislykkes og høstes sildigt og paa Grund af Vintersædens Misvæxt, derfor ofte i betydelig Grad indskrænke Brakjordens Dyrkning.

Det er meget gavnligt for den af Naturen løse Jord at ligge stille et Par Aar, men dette kan ikke finde Sted med Trevangsbrug.

I Almindelighed ere Hyypeværterne til Hinder for Vintermarkens rette Behandling, hvilket har givet Anledning til at man, fornemmelig paa simpel Jord, tager Kartofler i den saakaldte Baarsædsvang, og dækker denne Mangel i Baarvangen ved at dyrke grønne eller modnende Bælgfrugter i Brakvangen.

Det er vanskeligt at indstøde Handelsplanter i Driften og gjør det, som vi ovenfor have seet, ønskeligt at der skeer en Forandring i Frugtfølgen.

Desuden kan dette Sædsfiste næsten ligesaa lidt som det rene Trevangsbrug holde sig uafhængigt af tilstrækkeligt Tillæg af Eng.

De Hindringer, mod hvilke Staldfodringen maa kæmpe, idet den udtræver større Kapital og langt mere Arbejde, samt har Mangel paa tilstrækkelig Halm, foreges paa store Eiendomme.

Ved alt dette kom de tydske Landmænd til den Erkjendelse: at Trevangsbruget burde indskrænkes til de ovenanførte Forhold; at det under andre Omstændigheder ikke kunde forenes med en større Benyttelse af Eiendommen, og dette saameget mindre, jo mere Eng savnedes, samt jo mere let og fattig Jordbunden var, medens den derimod var godt stiftet til Dyrkning af forskjellige Foderværter; at Indtægten kunde foreges ved Dyrkning af mere Foder og værdifuldere Producter, men at det af den Grund var nødvendigt

at forandre Sædkiftet, ligesom og under mange Forhold en anden Fodring for Dvæget udfrævedes.

Denne Opgivelse af Trevangsbruget blev lidt efter lidt, skjøndt uden Hensigt, forberedt ved de anførte Forandringer i det saakaldte sammensatte Trevangsbrug. Da der indførtes Føderdyrkning paa Agerlandet, Dykning af Hyppvæxter og Bælgfrugter først i den saakaldte Brakvang og senere i den saakaldte Baarsædsvang, da Handelsplanter, f. Ex. Raps o. s. v., optoges i Sædkiftet, saa ophørte Trevangsbrugets rette Bæsen og Agerdyrkeren viste i Gjærningen, at han ansaae dette System for uhensigtsmæssigt, omendskjøndt han — for det meste nødtvungen — endnu beholdt sin Agerjord i tre Dele, idet han, forsaavidt det kunde stemme overeens med denne tvungne Trevangs-Inddeling, hjalp sig med de forskjelligste Forandringer, hvorved der ikke sjelden, men rigtignok under ganske særegne gunstige Forhold, fremstode rationelle Avlsbrug, som bleve godt dyrkede.

4) Frugtverelbrug.

Nu indtraadte den ved Thæer fremkaldte, ovenfor (i Tidsskr. f. Landoec. 7 B. 1 S. 12) noiere udviklede, vigtige Periode, i hvilken han viste, hvorledes der i England lidt efter lidt var blevet indført et Sædkifte, Frugtverelen, som med Modificationer ogsaa i Tydskland kunde afhjælpe de nys omtalte dybt fulte Mangler i det hele Avlsbæsen, efterat dette Frugtverelbrug, som det senere nærmere blev oplyst, allerede tidligere var blevet indført i enkelte, indstrænkede Egne

af det vestlige Tydskland, uden at man dog der havde haft nogen klar Bevidsthed om de Grundsætninger, paa hvilke det støttede sig.

Fra hiin Periode har Frugtverelbruget, som vi ovenfor have godtgjort, udbredt sig mere og mere ogsaa i Tydskland; men vi kunne iagttage to forskjellige Hovedretninger: nemlig den Ene, som især følges i England, med en meget udvidet Foderdyrskning, større Indtægt af en udmærket Fædrift og forøget Gjødningsproduction, og den Anden, som hidtil har været almindeligst i Tydskland, ved hvilken man især gjør sig Umage for at frembringe umiddelbart sælgelige Handelsvarer.

Til Bedømmelse af disse to forskjellige Retninger vil jeg ogsaa, under Fremstillingen af de vigtigste Frugtverelbrug, benytte mig af den forhen anvendte Maalestof:

Frugtverel i 4 Skifter,

(see Tidskr. 7 B. 1 S. 19 og 25.)

1) Hyppværter, 2) Byg med 3) Klover, 4) Vintersæd.

Altsaa paa hver 4 Morgen:

Gjødningsforhold:

der udkræves til 3 Afsgrøder 12 Læs à 22 Ctr. 264 Ctr.

deraf erstatter: 1 Morg. Kloverland 1 Læs 22 —

Rest 242 Ctr.

Der avles:

Halm: 1 Morg. Vintersæd 25 Ctr.

1 — Baarsæd 16 —

Kvæderis 41 Ctr.

	Transport 41 Ctnr.
Foder: 1 Morg. Klover	30 —
1 — Kartofler	55 —
2 — Græsning paa Stubjord à	
$\frac{3}{4}$ Ctnr.	1 $\frac{1}{2}$ —
	tilsammen 127 $\frac{1}{2}$ Ctnr.

som giver Gødning 255 —

Dette Sædfifte kunde altsaa, endog uden Eng, hidrage til Jordens Berigelse, dersom man med Sikkerhed kunde gjøre Regning paa Kloveren uagtet den kom saa ofte igjen.

Forholdet mellem Frembringelsen af Halm og Foder er: 41 Ctnr. Halm til 86 $\frac{1}{2}$ Ctnr. Høværdi, altsaa som 1 til 2, hvorved der er sørget ret godt for Dvægbesætningen.

Jorden benyttes i følgende Forhold:

til Handelsvarer (Korn)	$\frac{1}{2}$
til Dvægbesætningen	$\frac{1}{2}$

Frugtverel i 5 Skifter, (see sammesteds).

- 1) Hylpeværter, 2) Byg, 3) Klover, 4) Vintersæd, 5) Havre.

Altsaa for hver 5 Morgen:

Behov af Gødning:

til 2 Gange 2 Afsroder à 8 Pæs, 16 Pæs	
à 22 Ctnr.	352 Ctnr.
deraf erstatter: 1 Morg. Kloverland	22 —
	Rest 330 Ctnr.

Der frembringes, som ved Frugtverelen i 4

Skifter, 127 $\frac{1}{2}$ —

Transport 127½ Ctr.

hvortil kommer:

1 Morg. Baarsæd	16	—
1 — Græsning paa Stubjord	$\frac{3}{4}$	—
	<hr/>	
	tilsammen	144½ Ctr.

hvilket giver den dobbelte Bægt af Gjødning 288½ —
altsaa mangler endnu 41½ —

Denne Rotation er altsaa ei alene ikke mere be-
rigende, men den er ikke engang selvstændig, da den
nødvendig behøver et Tillæg af Eng, nemlig 1 Morg.
Eng for hver 5 Morg. Ager.

Halm=Forhold:

57 Ctr. Halm til 87¼ Ctr. Fodring eller, iberegnet
1 Morg. Eng à 20 Ctr., 107 Ctr., altsaa ogsaa
omtrent som 1 til 2.

Det Forhold, i hvilket Jorden afbenyttes:
iberegnet 1 Morg. Eng, altsaa paa et Areal af 6 Morg.
til Handelsproducter, 3 Morg. $\frac{1}{2}$
til Dvægbefætningen 3 Morg. (1 Morg. Eng) $\frac{1}{2}$.

Frugtvoxe i 6 Skifter, (See sammesteds).

a) Med Bælgfrugter, som blive modne.

1) Hyyperærter, 2) Baarsæd, 3) Klover, 4) Vintersæd,
5) Bælgfæd, 6) Vintersæd.

Altsaa for hver 6 Morgen;

Gjødnings=Forhold:

der udtræves: til 2 Afsgrøder 8 Læs
til 3 Afsgrøder, deriblandt

Bælgfrugter 10 —

 tilsammen 18 Læs à 22 Ctr. 396 Ctr.

	Transport	396	Ctnr.
deraf erstatter:	1 Morg. Kloverland	22	—
		<hr/>	
		Rest	374 Ctnr.

Der avles:

paa de 4 første Skifter, som ved det firdeelte findes	ansført	127½	Ctnr.
hertil: 1 Morg. Bælgfrugthalm		16	—
1 — Vintersædshalm		25	—
2 — Græsning paa Stubjord		1½	—
		<hr/>	
	tilsammen	170	Ctnr.

deraf det dobbelte i Gjødning	340	—
der mangler altsaa	34	—
til at forstaafe denne Gjødning udkræves 1 Morg. Eng		
for hver 6 Morg. Ager.		

Forholdet mellem Productet af Halm og Foder er: 82 Ctnr. Halm og 108 Ctnr. Høvardi (iberegnet 1 Morg. Eng), altsaa som 3 til 4; — Dvæget maa altsaa fodres meget med Halm.

Jorden benyttes i følgende Forhold:

Handelsproducter ¼

Foder (iberegnet 1 Morg. Eng) . . ¾.

Det var dette Sædfifte, som ved Frugtverelens Indførelse i Lybfland almindeligst blev valgt blandt de, ovenfor (Landoec. Tidssk. 7 B. 1 S. 19) af Thær fremsatte Exempler; og dette skete ikke alene fordi man lettest kunde gaae over til dette fra Trevangsbruget, men og fordi dette Sædfifte var saaledes, at ¾ af Arealet kunde dyrkes med Sæd, iberegnet Bælgfrugterne.

b) Dersom grønne Bikker dyrkes istedetfor modne Bælgfrugter, saa udkræves Gjødning:

2 Gange 2 Afgrøder à 8 Læs	16 Læs à 22
Ctnr.	352 Ctnr.
Afdrag for 1 Morg. Kloverland	22 —
	<hr/>
	Rest 330 Ctnr.

Der avles:

paa de 4 første Skifter, som ved det firdeelte Frugt- verelbrug	127½ Ctnr.
1 Morg. Bikkfoder	24 —
1 — Vintersædshalm	25 —
2 — Græsning paa Stubjord	1½ —
	<hr/>
	tilsammen 178 Ctnr.

som giver det dobbelte i Gjødning 356 —
dette Sædfiske kan altsaa godt holde sig uden Eng og danne Overgangen til det Foregaaende.

Productet af Halm forholder sig til Foderproduc-
tionen saaledes:

66 Ctnr. Halm og 112 Ctnr. Foder, omtrent som 3
til 5.

Jorden afbenyttes i følgende Forhold:

Handelsproducter . . .	½
Foder	½

Frugtverel med 7 Skifter,
(see Tidsskr. 7 B. 1 S. 19).

a) uden Raps;

1) Hyppvarter, 2) Byg, 3) Klover, 4) Vintersæd,
5) Bikkfoder, 6) Vintersæd, 7) Havre.

Ny Rækle. 7 B. 3 S.

29

Altsaa for hver 7 Morgen:	
den fornødne Gjødning:	
til 2 Afgrøder . . .	8 Pæs
til 3 Afgrøder . . .	12 —
	<hr/>
tilsammen 20 Pæs à 22 Ctnr. . . .	440 Ctnr.
Afdrag for 1 Morg. Kloverland	22 —
	<hr/>
	Rest 418 Ctnr.

Der avles:

som det serdeelte Sædskifte med Biffefoder .	178 —
hertil 1 Morg. Havrehalm	16 —
1 — Græsning paa Stubjord	" $\frac{3}{4}$ —
	<hr/>
tilsammen	195 Ctnr.

dobbelt Gjødning 390 —
 altsaa Mangel 28 —
 saa at dette Sædskifte behøver et Tillæg af omtrent
 $\frac{3}{4}$ Morg. Eng for hver 7 Morg. Ager.

Halmens Forhold til Foderet:

82 Ctnr. Halm til 127 Ctnr. Foder, omtrent som 2
 til 3.

Jorden benyttes i følgende Forhold:

Handelsproducter omtrent . .	$\frac{1}{2}$
Foder	$\frac{1}{2}$

b) Med Raps,

hvorhos vi antage, at de halve Skifter i Brakaaret
 for Rapsen dyrkes med Biffefoder, den anden Halv-
 deel derimod har reen Brak.

1—4) som ovenfor, 5) Brak eller Biffefoder foran
 Rapsen, 6) Raps, 7) Hvede.

Gjødning:

til de 3 første Afgrøder 12 Læs

— 2 næste Afgrøder

med Naps 8 Læs + $\frac{1}{2}$ 11 —

tilsammen 23 Læs à 22 Ctnr. = 506 Ctnr.

Derfra gaaer:

1 Morg. Kloverland = 1 Læs . . 22 Ctnr.

1 — $\frac{1}{2}$ Brak 11 —

33 —

Rest 473 Ctnr.

Vølen:

2 Morg. Vintersæd à 25 Ctnr. 50 Ctnr.

1 — Baarsæd 16 —

1 — Naps 13 —

1 — Klover 30 —

1 — Kartofler 55 —

1 — Biffesoder, ifølge ovenansførte Be-
mærkning, det Halve 12 —4 — Græsning paa Stubjord à $\frac{3}{4}$ Ctnr. } 4 $\frac{1}{2}$ —1 — Græsning paa Brakjord à $1\frac{1}{2}$ Ctnr. }tilsammen 180 $\frac{1}{2}$ Ctnr.

det dobbelte som Gjødning 361 Ctnr.

Mangel 112 —

Der behøves altsaa et Tillæg af omtrent 2 $\frac{3}{4}$ Morg. Eng for hver 7 Morg. Agerland; 2 $\frac{3}{4}$ Morg.Eng à 20 Ctnr. Høværdi i Forbindelse med Efter-
græsning udgjør 55 Ctnr.,

og giver af Gjødning 110 —

Halmens Forhold til Foderet:

79 Ctnr. Halm og 161 Ctnr. Foder, som 1 til 2.

Jorden benyttes i følgende Forhold:

Handelsvarer, for Rapsen regnes $1\frac{1}{2}$ Kar, $\frac{9}{10}$,Foder $\frac{1}{10}$.

Derfom man, som ofte er Tilfældet, endnu vil have eet Skifte til med Havre, saa bliver Forholdet følgende:

Frugtverel med 8 Skifter,

(see Tidsskr. 7 B. 1 S. S. 19 og 20)

nemlig 1—7) som ovenanført, 8) Havre

· Altsaa for hver 8 Morgen:

Gjødning:

til de 3 første Afgrøder 12 Læs

til de 3 næste, derunder

indbefattet Raps, 12

Læs + $\frac{1}{3}$ 15 —

tilsammen 27 Læs à 22 Ctnr. = 594 Ctnr.

Afdrag:

Kloverland og Brakjord, som ovenanført . . . 33 —

Rest 561 Ctnr.

Avlen:

som Notationen med 7 Skifter 180 $\frac{1}{2}$ Ctnr.

hertil, 1 Morg. Havrehalm 16 —

Græsning paa Stubjord $\frac{1}{2}$ —tilsammen 197 Ctnr.

den dobbelte Bægt af Gjødning 394 —

der kommer til at mangle 167 —

hvortil udtræves 4 Morg. Eng, eller i det mindste

1 Morg Eng for hver 2 Morg. Ager.

Halmens Forhold til Foderet er som 1 til 2.

Arealet benyttes: til Handelsproducter . . $\frac{1}{4}$

Foder $\frac{1}{4}$

Engelsk Berelbrug med 5 Skifter,

(see Tidsskr. 7 B. 1. S. 25 og 26.)

1) Hylpevarter, 2) Baarsæd, 3) Klovergræs, 4) Klovergræs, 5) Vintersæd.

Den fornødne Gjødning:

til 3 Afgrøder 12 Læs à 22 Ctnr. 264 Ctnr.

derfra: 2 Aar med Klover à 1 Læs og $\frac{1}{2}$

Læs = $1\frac{1}{2}$ Læs 33 —

Rest 231 Ctnr.

Der avles:

1 Morg. Hylpevarter 55 Ctnr.

1 — Baarsæd 16 —

1 — Klover 30 —

1 — Klover 15 —

1 — Vintersæd 25 —

2 — Græsning paa Stubjord à $\frac{1}{4}$ Ctnr. $1\frac{1}{2}$ —

tilsammen 142 $\frac{1}{2}$ Ctnr.

det dobbelte som Gjødning 285 —

Al Hylpevarterne kunne altsaa den største Deel, omtrent 44 Ctnr. Høvardi, anvendes til Brænderier, hvis de ikke give tilstrækkelig Indtægt som Dvægsfoder; paa den Maade bliver Gjødningsforholdet følgende:

Da Affaldet af de til Brænderier anvendte Kartofler kun udgjør $\frac{5}{8}$ af Høvardien, saa fragaaer, med Hensyn til Gjødningsfrembringelsen, $\frac{1}{2}$ af de til Bræns-

deviin anvendte Kartoflers 44 Ctnr. Høværði, altsaa
25 Ctnr. Høværði, eller 50 Ctnr. Gjødning

Rest 235 Ctnr.

hvorved Avlsbruget endnu kan holdes i Kraft.

Halmens Forhold til Foderet:

41 Ctnr. Halm; Foder a) dersom Kartoflerne opfodres:

Klover 45 Ctnr.

Kartofler 55 —

Græsgang 1½ —

tilsammen 101½ Ctnr.

omtrent som 2 til 5; — eller

b) dersom 44 Ctnr. Høværði af Kartoflerne anvendes til Brændeviin: Klover . . . 45 Ctnr. Høværði

Kartofler . . 11 —

Affald 19 —

Græsgang . 1½ —

tilsammen 76½ Ctnr.

altsaa omtrent som 1 til 2.

Arealet benyttes i følgende Forhold:

a) naar Kartoflerne opfodres: Handelsproducter . . $\frac{2}{3}$

Foder $\frac{3}{3}$

b) naar det ovenanførte Quantum Kartofler forbruges

til Brændeviin: Handelsproducter, omtrent . . $\frac{1}{2}$

Foder $\frac{1}{2}$.

5) Avlssystemernes Inddeling efter deres nyeste Standpunkt.

Da det, som man betegne med Begrebet Korn-
avlsbrug, Bærel- og Kobbelsbrug, Frugt-

verelbrug, eller og ved selvstændige og uselvstændige Avlsbrug, d. e. saadanne, som i mere eller mindre Grad kunne undvære Tillæg af Eng eller Græsgang; eller og, efter Skifternes Antal, betegnede ved 4—5—6—7 deelt Avlsbrug, eller og Staldfødrings- og Græsgangsbrug, sidenest, ved de Agerdyrknings-Systemer, hvorom der her fornemmelig handles, blev blandet mellem hinanden og hyppig gaaer over i hinanden, saaledes at man f. Ex. paa een Gang kunde benævne de ovenfor S. 448 og 449 betragtede Frugtverelbrug med 6 Skifter, som Kornavlsbrug, Frugtverelbrug, selvstændige, uselvstændige, 6 deelte Avlsbrug, saa kunne maaskee alle hine Avlsystemer simplest føres tilbage til følgende Inddeling:

1) Reent Græsningsbrug.

2) Trevangsbrug;

overveiende Sæddyrkning paa Agerlandet; vedvarende Fodermarker nødvendige som Tilskud.

a) simpelt Trevangsbrug;

med reen Brak, Græsgang.

b) sammensat eller forbedret Trevangsbrug,

med en enten forstorstedelen eller heel dyrket Brak; ofte Staldfødring.

3) Verelbrug.

Afverling mellem Dyrkning af umiddelbart sælgelige Producter og Foderværter — hvortil ogsaa regnes Hyppeværter — enten til at opfodres paa Stald eller paa Marken.

- a) uden Frugtverelens Regler,
som de ældre holsteenſke, meklenborgſke og andre Kobbelbrug; med afverlende Græsgang.
- b) efter Frugtverelens Regler;
- α) det engelſke Frugtverelbrug med fremherſkende Foderdyrkning, derunder indbefattet Hyrpevarter, med afverlende Græsgang;
- β) det tydſke Frugtverelbrug med fremherſkende Dyrkning af Handelsproducter ſamt Staldfodring.

Dersom man her ſkulde ſayne de ſaakaldte frie Avlsbrug, ſaa bemærkes det, at man ikke godt kan henregne dem til Avls-Systemer; allerede Thær ſiger: „Avlsystemerne betinges fornemmelig ved det rette Forhold af Arbeide og Gjødning til Jordbundens Qvantitet og Qvalitet. Hvor man til enhver Tid udenfra og med Fordeel kan ſtaffe ſig ſaameget Arbeide og Gjødning, ſom man trænger til, der behøver man ſlet intet beſtemt System for Agerdyrkingen, og den hele Kunſt beſtaaer i Behandlingen og i Valget af de Frugter, ſom Ageren i ſin nærværende Tilſtand fordeelagtigt kan bære. Dette hører imidlertid kun til de ſjeldneſte Tilfælde og kan alene finde ſted i Nærheden af ſtore Stæder, hvor Egnen er stærkt befolkert.“ Men i alle andre Tilfælde, hvor der ikke haveſ overordentligt Tilſkud af Gjødning, kan der ikke godt gives ordnede Avlsbrug, dersom man ved diſſe forſtaaer ſaadanne, ſom beſtändig ſtulde føre til et godt Maal, uden at de have en viſ Hovedretning og i Hovedſagen knytte ſig til et viſt Hovedſystem, hvorfor de ogſaa kunne henreg-

nes til disse; dette skal imidlertid ikke hindre dem i, indenfor denne Hovedretnings Grændser, at kunne bevæge sig med en vis Frihed i Forhold til Conjuncturerne og Avlsbrugets Kraft, hvilket kan fordres af ethvert godt Avlsystem og hvorved det engelske Agerbrug, som det paa vedkommende Sted nærmere er godtgjort, saa fordeeltigt udmærker sig, fornemmelig ved det Middel, hvoraf dette System er i Besiddelse, at kunne formindske eller forøge Foderproductionen og derved Materialet til Gjødning.

6) Om det engelske Avlsystem.

Som Fortrin ved det rene engelske Beresbrug efter Frugtverelens Regler, for hvilket jeg vil nævne det dobbelt Sdeelte, altsaa det i 10 Skifter, som Repræsentant, vil jeg, ved Siden af de allerede ved Thaer fremhævede Fordele af Frugtveresbruget, endnu minde om Følgende:

Indtægten af Kløvergræsskifterne er i Almindelighed og endog da, naar de hvert 5te Aar vende tilbage paa samme Skifte, mere sikker end Kløver alene; og dette er fornemmelig Tilfældet i det andet Aar de benyttes. Der behøves ingen særegen Udsæd for Slaaefløver og Kløvergræs til Græsning.

Kløvergræsset beholdes alene i 2 Aar til Græsning, saa at den Hindring, som sædvanlig opstaaer ved Jordens Udlæg i længere Tid, at nemlig Udbyttet forringes, derved bliver forebygget. Ved dette Avlsystem kan man antage, at Græsgangen forholdsvis bliver rigelig.

Den ved saadan frugtbar Græsgang paa Ageren faldende rigelige Gjødning kommer samme tilgode derved, at Jorden strax efter bliver pløiet op igjen.

Fornemmelig det Foder, Klovergræs, som i grøn eller tør Tilstand, paa Græsgang eller i Stald, er det gavnligste for ethvert Slags Dvæg, avles i den største Mængde.

Dette Avlsbrug kan, uden særegen Forandring, passe sig til Opdræt af Heste og Hornqvæg, saavelsom til Faarehold; til Græsning saavelsom til Staldfodring, eller til begge i Forening, hvilket sidste i mange Tilfælde maa foretrækkes, da begge Dele ere ønskelige, naar Dvægbesætningen er noget betydelig, nemlig Staldfodring for det ældre Dvæg, samt for Malkfæerne, Græsning derimod for Ungqvæg og Faar, og da det tillige ved de fleste Avlsbrug maa anbefales, om muligt ikke ganske at tilfidesætte nogen af disse tvende Hovedgrene i Fædriften hverken Tillæg af Hornqvæg eller Faareavl.

Dette Avlsbrug kan altsaa indføres baade i Egne, hvor Forkjærlighed eller Omstændighederne anbefale Græsgang, og hvor der skal anvendes Staldfodring; det kan drives med meget Arbejde og stor Capital, og med lidet Arbejde og ringe Capital, saavel paa mindre (dog ikke altfor smaa) som paa større Eiendomme, i tyndt eller i stærkt befolkede Egne. Det søger derimod ikke det Intensive ved Driften deri, at det, som det tydske Frugtverellbrug, forøger Arbejdet, hvilket saa let forringer den rene Indtægt; men ved en udvidet Dyrkning af saadanne Producter, Klover-

græs, som ved Siden af en god Indtægt ikkun udfræve lidet Arbeide, stræber dette Avlsbrug efter at forsøge Jordens Kraft, altsaa ogsaa den rene Indtægt, uden i samme Forhold at forsøge Arbeidet.

Dette Avlsbrug giver Veilighed til lidt efter lidt uden nogen Forandring eller Forskyrrelse at gaae over til Staldfodring fra et Græsgangsbrug, hvilket maaskee er nødvendigt fra Begyndelsen paa en Jordbund, som endnu ikke kan frembringe tilstrækkelig Kløver til Staldfodring; — det kan bestaae med og uden Eng.

Ved dette Avlsbrug bliver den stærke Jord ikke for lidet, den lettere ikke for meget skjørnet og behandlet; for begge Jordarter virker det gjennemtrængende Bæv af Rødder og Grønsværens Raadnen paa Kløvers græsstifterne eiendommelig fordeedagtigt og gjødende.

Dersom Avlsbruget er i tilstrækkelig Kraft, dersom det erholder Tilskud af Foder udenfra, s. Ex. ved bestandige Fodermarker, dersom Indtægten af Fædriften, om endog denne drives saa fuldkommen som muligt, ikke synes at lønne sig, og man af den Grund vil lægge mere Vind paa Dyrfkning af Sæd og Handelsplanter, saa kan man lidt efter lidt indskrænke Foderstifterne og derimod forsøge de Skifter, som skulle bære Sæd; eller man kan benytte de, hidtil umiddelbart til Dvægfodring bestemte Hyppvæxter, til tekniske Foretagender og alene give Affaldet til Dvæget, da den engelske Frugtvæxel bedst af alle Avlsystemer passer sig for Indførelsen af saadanne landoeconomiske tekniske Haandteringer. Desuden vil man, paa Grund af den ved den ubvidede Foderdyrfkning forsøgede Grundkraft, paa samme Areal stedse erholde mere Foderma-

teriale, hvorfor man altid lidt efter lidt kan indskrænke Arealen for Foder og udvide det for Handelsvarer. Dersom Sædpriserne ere forholdsmæssig lave i England, saa forøges Græssifterne og omvendt; saaledes som vi ovenfor have anført (Tidskriftet 7 B. 1 S. 28).

Ganste let lader den for dette Avlsystem ligesaa passende 4 eller 6 deelte Berel sig inddele i den 5 deelte Berels 10 Skifter, ligesom man og lettelig kan optage, f. Ex. Raps, i samme, hvilket følgende 4 forskjellige Modificationer kunne udvise:

	Dobbelt 5deelt:	1.	2.	3.	4.
1)	Syppevarter .	Syppevarter.	Syppevarter.	Syppevarter.	Syppevarter.
2)	Baarfæd med	Baarfæd med	Baarfæd med	Baarfæd med	Baarfæd med
3)	Rløvergræs . .	Rløver	Rløver	Rløver	Rløvergræs.
4)	Rløvergræs . .	Winterfæd . .	Winterfæd . .	Winterfæd . .	Rløvergræs.
5)	Winterfæd . . .	Syppevarter.	Syppevarter.	Grønfober .	Raps.
6)	Syppevarter .	Baarfæd . . .	Baarfæd . . .	Raps	Winterfæd.
7)	Baarfæd med .	Rløvergræs .	Rløvergræs .	Winterfæd . .	Syppevarter.
8)	Rløvergræs . .	Rløvergræs .	Winterfæd . .	Rløvergræs .	Baarfæd.
9)	Rløvergræs . .	Svede	Grter, Miffer.	Rløvergræs .	Rløver.
10)	Winterfæd . . .	Savre	Winterfæd . .	Winterfæd . .	Winterfæd.

Man kan ogsaa anvende den engelske Berel paa een Deel af Eiendommen og paa Grund af Græsstifterne passeligst hertil vælge den fjernest liggende, mens man derimod paa den anden Deel følger et Sædsfiste med mere Sæd og andre Handelsvarer; den overflødig Gjødning fra den engelske Frugtverel kan saa anvendes paa den anden Deel, hvorved de tilliggende Enge gjøres mere uafhængige af det øvrige Avlsbrug.

Det i dette Avlsbrug antagne mest tærende Sædsfiste vilde være:

1) Hyyperarter, 2) Baarsæd, 3) Klover, 4) Vintersæd, 5) grønne Biffer eller Brak, 6) Raps. 7) Vintersæd, 8) Klovergræs, 9) Klovergræs, 10) Vintersæd.

Der behøves Gjødning paa 10 Morgen:

3 Afsgrøder 12 Læs

og derefter igjen

3 Afsgrøder, med Raps,

12 + 4 = . . . 16 —

tilsammen 28 Læs à 22 Ctnr. = 616 Ctnr.

deraf erstatte:

2 Kloveraar à 22 Ctnr. . . 44 Ctnr.

1 — 11 —

$\frac{1}{2}$ Morg. Brak (som ovenfor) 11 —

— . . . 66 —

Rest 550 Ctnr.

Avlen frembringer:

Hyyperarter 55 Ctnr. Høværði

Baarsæd 16 — Halm

Uateris 71 Ctnr.

Transport 71 Ctnr.

Kløver	30	—	Høværdi
Vintersæd	25	—	Halm
grønne Biffer	12	—	Høværdi
Raps	13	—	Halm
Vintersæd	25	—	—
Kløver	30	—	Høværdi
2det Aars Kløver . . .	15	—	—
Vintersæd	25	—	Halm
5 Morg. Græsning paa			

Stubjord $3\frac{1}{2}$ — Høværdi

tilsammen 250 Ctnr.

det dobbelte af Gjødning 500 —

Halmen forholder sig til Foderet saaledes:

104 Ctnr. Halm, 178 Ctnr. Foder;

altsaa omtrent som 4 til 7.

Arealet benyttes i følgende Forhold:

Handelsproducter (for Rapsen antages $1\frac{1}{2}$ Nar og

for de grønne Biffer $\frac{1}{2}$ Nar) . . $\frac{1}{2}$

Foder $\frac{1}{2}$,

hvorved altsaa ogsaa i dette Avlsbrug Ager og Eng

kunne være temmelig uafhængige af hinanden, og i

det høieste alene 1 Morg. Eng udkræves for hver 10

Morg. Ager.

De Hovedindvendinger, som fremføres imod Indførelsen af et engelsk Agerbrug med overveiende Foderdyrkning og fuldkomnere Fædrift under Forhold, som ikke ere engelske, ere — saaledes, som jeg allerede selv ved den første almindelige Betragtning af det eng-

gelske Agerbrug (see Tidstr. 7 B. 1 S. 43,) har bemærket — fornemmelig følgende:

1) Det engelske Klima er meget gavnligt for Klover- og Græsværten, og for den, med Hensyn til Aarstiden, der længere varende rigelige Benyttelse af samme, ligesom og for Dyrkningen og den fordeleligste Anvendelse af Turnips; og

2) Consumtionen af Kjød er i England større end i andre Lande. Affætningen af Kjød er altsaa mere sikker; overhovedet vise Fædriftens Fordele sig større i England end noget andet Sted.

Derfor det første indrømmes*), saa kan der

*) Man er naturligviis ikke istand til at bedømme et Lands Klima alene ved at opholde sig der i nogle Maaned. — Derfor jeg skulde dømme efter mit Ophold i England, saa maatte jeg, hvilket dog strider mod al Erfaring, skildre det deroværende Klima som tørt, thi der faldt dengang saa lidt Regn, at Græsgangene i flere Uger saae ganske røde og forbrændte ud. Ogsaa den engelske Beretter af en, i Juli Maaned 1840 foretagen Rejse i England, den franske Grev Gourcy, siger herom i sit Skrift S. 13: Tørken i dette Land er iaar saa stor, at Engene ikke kunne slaaes og det frugtbareste Græsland er saa skaldet og fortorret, som om det var i det sydlige Frankrig og under den største Tørke." Under saadanne Omstændigheder anseer jeg det passeligst at anføre det Væsentligste af det, som Thær har samlet og yttret om Englands Klima og Jordbund: „Mange troe, at det engelske Agerbrugs særegne Character grunder sig paa denne Des Jordbund; men det kan kun han, som intet Begreb har om den store Afverling i Jordbund, som her findes, ofte paa et saare lidet Areal. Denne Afverling er maaskee ingensteds stærkere og hurtigere end i dette af Floder og Bjerge, Høie og Moser gjennemskaarne

ved alene bevises, at Nyttens af Kløver- og Græsland i England er større end hos os; men ikke, at det ei hos os skulde kunne lønne sig i forøget Forhold til

Land. Jeg kjender saagodt som ingen Jordart, som ikke omtales af de engelske Skribenter, fra det seigeste Leer til Flyvesand, fra den fedeste Muld til det magreste Krid. Enhver af disse Jordarter benyttes godt og slet, med stor Kraft og med stor Sjødesløshed. Mange troe, at enhver Nation maatte, underviist ved Erfaringen, allerede fra ældgamle Tider have udfundet det Kulsbrug, som var det passeligste for Landets Klima. Denne Mening finder saameget desto lettere Indgang, da den synes at undskylde den Træghed og Egegnyldighed, som ofte finder Sted med Hensyn til enhver Nations vigtigste Antiggender. Klimaet kan vel have Indflydelse paa enkelte Operationer, paa Dyrkningen af enkelte Værter, men sjelden paa den hele Bedrift, paa Kulsbrugets egentlige Grundtræk. Vi kunne i vort tempererte Jordbælte istedetfor en Vært, som ei passer sig for vort Klima, godt sætte en anden og desuagtet følge et meget forskjelligt Klimas System. Det Agerbrug, som Romerne lærte os, det almindelige Trevangsbrug, har udbredt sig høit op i Norden (det blev — kunde jeg tilføie — gennem flere Aarhundreder anseet for det eneste rigtige, uagtet Forskjelligheden i Lande, Klima, Jordbund og Forhold), og i vor Tid have Italienerne i deres Fædreland indført det bedre Agerbrug, som de lærte at kjende i England. Kun ingen slavisk Efterligning, den lykkes i Almindelighed sjelden i Agerdyrkingen! Mange have fornemmelig sagt, at Englændernes Agerbrug og Methode af den Grund var uanvendelig hos os, fordi vort Klima er saa forskjelligt fra deres. Klimaet i en Deel af England har unegtelig noget Giendommeligt, men dette er hverken saa almindeligt, eller af saa stor Indflydelse paa det hele Kulsbrug, som man vil overtale os til at troe. Men dersom vi høre de meteo-

Agrenes andre Producter og til Agerbrugets Fremskridt:
at vi altsaa skulde forkaste det Bedre, fordi vi ei

rologiske Jagttagere, saa lader sig Intet sige i Almindelighed om Englands Klima. Det er ligesaa forskjelligt som Jordbunden, og omendstjondt dette Land kun indtager et ringe Rum i Længden og Bredden, saa gjør dog den større eller ringere Frastrand fra Søhysten, den høiere eller lavere Betilgenhed over Vandspeilet, den vestlige eller østlige Side, hvilke ere adskilte ved en gennem Midten af Landet løbende Bjergkjæbe, en saa paafaldende Forskjel, at man neppe finder den saa stor i det vidtstrakte Tydskland. I Stafforbsshire er den aarlige Regnmængde 36 Tommer, i London kun 21 og i Essex 19 $\frac{1}{4}$. Ogsaa i England bortfryse ikke sjelden Vintervikler og de paa Ageren staaende Turnips. Men naar Dyrkningen af en eller anden Væxt først er indført i en Egn, saa bekymrer man sig ikke saa synderlig om, at den engang imellem mistykses. Hvor ofte er det ikke hos os Tilfældet, at Boghvede og Raps bortfryser? Man tilskriver næsten almindeligt Englands Klima det rige Græs og Grønsøarens fortrinlige Friskhed; paa den vestlige Kyst, i den lavtliggende Marss og i Londons frugtbare Atmosfære kan der vel være nogen Grund hertil; men for en stor Deel hidrører dette ogsaa fra Græslandets langt omhyggeligere Behandling, fra Agerens Udlæg, medens den endnu er i fuld Gjødningskraft, og fra den baade Vinter og Sommer paa samme faldende Gjødning af det meget Dvæg, hvormed disse Græsgange ere besatte. Thi de Beskrivelser, som Englænderne give om deres forsømte Fællesgræsganges sørgelige Udseende og om den lummerlige Tilstand hos det Dvæg, som her maa søge sin Næring, stemme fuldkommen overeens med det, som vi maae sige om vore tydske Fællesgræsgange, og kan ingenlunde stadfæste den Mening, at Græsværten skulde fremmes

kunde have det Bedste; thi ogsaa hos os erkjendes tilfulde Klover- og Græslandets Værdi, og allerede nu regne vi i godt dyrkede Avlsbrug fornemmelig paa et godt og sikkert Kloverudbytte, hvilket alene kan vinde ved Blanding med Græs. Dersom Klima og Jordbund ei passe for Turnips, saa kan man istedet for disse vælge andre Hyppvarter, Runkelroer eller Kartofler.

Ogsaa den anden Sætning kan indrømmes uden at det derved er beviist, at Fædriften ikke paa andre Steder skulde kunne lønne sig i Forhold til Indtægten af de umiddelbart sælgelige Producter.

Det er allerede omtalt, at Prisen paa Kjød i England i Almindelighed ikke staaer høiere end hos os i Forhold til Kornprisen; at Prisen paa Kjød, og overhovedet paa alle dyriffe Producter, stiger overalt, hvor Kulturen tiltager; at ikke alene Formerelsen, men og den vidunderlige Forædling af den, under de tidligere Avlsystemer nødvendigviis forsamte Dvægbesætning,

alene ved Klimaet og England altsaa have et almindeligt Fortrin fremfor os."

Det er slet ikke sjældent — kan Referenten endnu tilføie — i England at høre: „Græsset er mislykket iaar“. Engländerne vente ligesaa angstelig paa Ufaldet af Hø som af Kornhøsten; ja næsten endnu angsteligere! —

Den engelske Landmand lader sig ikke forstyrre i sit engagement antagne Avlsystem om der endog, paa Grund af usædvanlig tørre Aaringer, bliver Misvært paa Foder; han betragter da dette som en Misvært paa Græs forsaavidt som han i dette Tilfælde maa fodre sit Dvæg med den høstede Kjerne.

ogsaa i England først kan regnes fra det nævnte Avls-systems Indførelse, og at ligesom Productionen af Kjød tiltog, saaledes tiltog ogsaa i overordentlig Grad Sædvanen og Trangen til Kjødspiser, altsaa ogsaa Consumptionen; og endelig at Kjød-Consumtionen ogsaa i Tydskland stiger tilligemed den glædelige, stedse stigende Udvidelse af Industrien.

Men om endog Englænderne consumere langt mere fedt Kjød end vi, om endog Kjødproduction og Fødning af den Grund skulde lønne sig bedre i England end hos os, saa kunne derimod, under andre Forhold, andre Producter af Dvægavlen og Uldproductionen ved Faareavl lønne sig bedre; „jeg har oplevet“ — siger Koppe med sin store, mangesidige og værdifulde Erfaring — „at den største Fordeel til een Tid fandtes ved Meieri, til en anden ved Fødning, endelig ved Faareavl og Frembringelse af Uld. Alt har fra Tid til anden atter forandret sig; og man maa derfor snart give den ene, snart den anden af disse Fremgangsmaader Overvægten.“ Men hertil giver det engelske Agerbrug, fremfor noget andet, den bedste Leilighed.

Man maa imidlertid med Alt dette ikke forglemme, at man i Tydskland sjelden har noget Begreb om, eller idetmindste intet Exempel paa, hvilken Indtægt en fuldkommen udført Dvægavl kan yde. Men et saadant godt Udfald og en saadan Indtægt kan denne alene forskaffe der, hvor man — hvilket rigtignok hidtil var sjældent i Tydskland — har rigelig Avl af godt

Foder, hvor Interessesen for Forædling er vaft og af den Grund de til Opdræt bedst stiftede Dvægracer blive søgte til ligesaa høie Priser, som det allerede er Tilfældet i England med Hensyn til al Fædrift og i Tydskland med Hensyn til Heste- og Faareopdræt.

Det kommer nu an paa at udfinde, hvorledes fremherskende Foderdyrkning, hvortil jeg stedse henregner Dyrkning i det Store af Hyppvæxter, og Fædrift, med dens forskjellige Underafdelinger, kunne lønne sig under vore Forhold; og jeg maa saameget mere gjøre mig Umage for at oplyse dette ved Beregninger, naar jeg hermed, idet jeg ender Fremstillingen af de forskjellige Hovedsystemer for Avlsbruget, i følgende simple Sætninger vil gjøre min Anskuelse gjeldende for den Retning, man har at tage ved Valget imellem disse:

Med Hensyn til Valget og Brugen af et Avlsystem maa det afgjøres i hvilket Forhold Foderdyrkning og afslags Fædrift, fuldkommen behandlet, derunder medregnet den forøgede Gjødningens Indflydelse paa Indtægten i Almindelighed, lønner sig lige overfor andre Producter og i Forbindelse med disse.

Derksom man søger at forøge Kraften ved den landoconomiske Drift i Almindelighed eller ved et givet Avlsbrug i Særdeleshed, saa vælge man et Avlsystem, ved hvilket Foderdyrkning i den mest udstrakte Betydning, altsaa Hyppvæxter, varige Fodermarker, Klovergræs, kunstig Græsgang og Fædrift, er det fremherskende, forsaavidt som dette tillades ved de Grænd-

ser, som det nødvendige Materiale til Stroelse bestemmer.

Derksom Indtægten af Foderdyrkning og Fædrift viser sig gunstig, saa blive man herved og stræbe mere og mere efter at gjøre samme fuldkomnere; derved skaffer man sin Jord større og større Værdi, og hæver med det samme hele den øvrige Production; i modsat Fald kan man anvende den, ved saadant et Aulsbrug forøgede Grundkraft, til lidt efter lidt at udvide og forbedre Dyrkningen af Handelsproducter.

Det Sidste finder imidlertid engang sin Grændse; derimod maa Enden paa Keen=Indtægten's Stigen i ethvert Aulsbrug være Fædriftens **Forædling**; herfor gives ingen Grændser og heri er det at Englænderne lyse ved deres Exempel.

Begyndelsen og Enden paa Agerbrugets Forbedring og sammes rene Indtægt maa Foderdyrkning*) og de forskjellige Arter af Fædrift være; fra Begyndelsen qvantitativt, d. e. til Gjødningens Forøgelse, altsaa ved Frembringelsen af saa meget Foder, som muligt, og her ere de frugtbareste Hypevæxter (Kartofler), den mest halmgivende Sædart (Rug), Indretning med Engvanding o. s. v paa sin rette Plads; til Slutningen qvalitativt, d. e. til Forædlingen af Fædriften selv; her spørges altsaa om

*) Af denne Grund kunde jeg godt være enig i, med Schönleutner, Weit o. A., i oeconomisk Henseende at classificere Jordarterne efter som de ere istand til at producere godt Foder, baade med Hensyn til Mængde og Billighed.

at tilveiebringe den bedste Næring for Creaturene, fornemmelig kraftigt Høfoder, kraftige Klovergræsskifter, kraftigt Græsland, hvortil der altsaa ogsaa maa anvendes Gjødning.

Det afhænger af Omstændighederne, om man her til skal anvende intensivt Græsningsbrug paa Agerland, saaledes vil jeg betegne det Engelske, eller Staldfodring; eller om man skal gaae over fra det ene til det andet, eller og drive begge ved Siden af hinanden.

Det blev allerede ved den almindelige Beskrivelse af det engelske Agerbrug bemærket, at streng Sommerstaldfodring ikke altid kan ansees som det høieste Maal for den rene Indtægt af Agerbruget, at den endog ofte kunde lægge Hindringer i veien, fordi det udkrævede stærk Halmproduction og meget Arbeide*).

*) Koppe siger: „Dersom et Avlsbrug med Sommerstaldfodring skal bestaae, saa maa man forudsætte en god Agerjord, som ved en mangeaarig god Behandling er sat i en god Tilstand, forbi Foderværterne alene paa saadan Jord med Sikkerhed give saa lønnende et Udbytte, at det kan staae i Forhold til de med Slaaeningen og Hjemførelsen forbundne Omkostninger. Dersom Jordbunden (eller og — vilde Jorf. vedsøie — sammes Behandling) er saadan, at f. Ex. Kloveren ved ethvert ugunstigt Veirlig negter et tilfredsstillende Udbytte, saa er Sommerstaldfodring fremtungen og den rene Indtægt meget ringe.

Dersom Omstændighederne ere gunstige, saa kan rigtignok ved Indførelsen af Sommerstaldfodring den høieste Brutto-maafee ogsaa Netto=Indtægt opnaaes. Her er Agerjordsens Afgræsning maafee en Feil.

At anbefale Staldfodring som et Universalmiddel, er et

Naar man er enig med mig i disse simple Sætninger, saa vover jeg, idet jeg henholder mig til den følgende Sammenligning af Indtægten, og uden at befrygte at man skulde tiltroe mig det Misgreb, at jeg vilde fremstille et Avlsystem, som var anvendeligt overalt og burde foretrækkes overalt, her at udtale min Overbeviisning, at det foranførte engelske Avlsystem, med de ved samme lettelig foretagne Modificationer, under særdeles mange og — ligeoverfor andre Avlsystemer — maaskee under de fleste Forhold, kan finde Anvendelse paa Eiendomme, som ere sammenhængende og endnu ei bragte til nogen synderlig høi Fuldkom-

fordærveligt Raad. Og det vil desuden aldrig lykkes at have et forfaltent Avlsbrug ved en eensidig Indførelse af Sommerstaldfodring.

Agerjordens periodiske Afgræsning ved et passende Slags Dvæg er paa Eiendomme med god Jord men mangelfuld Gjødningsstand, et billigt og sikkert Middel til efterhaanden at bestige et høiere Kulturtrin. Men paa simpel Jord er Græsgang nødvendig, hvis Agerbruget skal være saa forbeelagtigt som muligt.

Jo rigere Jordbunden er af Naturen eller som Følge af god Gjødning, desto bedre og rigere er Græsværten. Alle Dyr underholdes saa paa de besaaede Agergræsgange fortræffelig og uben Tvivl bedre, end ved at holdes paa Stald.

Men jo ringere Jordens Bonitet er af Naturen og jo sparsommere der gjødfkes, desto uforbeelagtigere er Græsning med stort Dvæg; her finde dog Faar endnu et middelmaadigt Ophold. Ved at indføre Merinos har Agerdyrkeren et nyttigt Kreatur, som giver en større Indtægt endog paa ringe Jord ved periodisk at afgræses ved disse, end om man blot vilde dyrke denne med Sød efter et mangelfuldt System.

menhed, samt at det der, med Haab om det bedste Udfald, kan lade sig indføre enten paa den hele Eiendom, eller alene paa en Deel af samme.

Men førend jeg gaaer over til at forsøge en Sammenligning mellem de forskjellige Avlssystemers sandsynlige Gjennemsnitsindtægt, vil jeg endnu, som Beviis for Sandheden af den fremsatte Mening, at det hverken er Klima, eller Jordbund, eller det store Forbrug af Kjøb, eller den store Befolkning, som i England er en væsentlig Betingelse for den heldige Anvendelse af sammes Grundsætninger i Agerbruget, — anføre den Kjendsgjerning, at det samme System i de sidste 15 Aar mere og mere, ja for en Deel almindeligt, har fundet Indgang i det fra England ganste forskjellige Mark-Brandenburg, ogsaa i Pommern, Meklenborg o. s. v., og at det saakaldte „Markske Agerbrug“ heraf er opstaaet. Jeg vil derfor først betragte dette noget nærmere.

7. Det markske Agerbrug.

Mit sidste Besøg i det af mig for 17 Aar siden første Gang besøgte Mark var mig, i den betegnede Henseende, høist overraskende og interessant; fordi jeg nu paa de større Eiendomme traf et Avlsbrug, som stemmede noie overeens med Meningerne om den fordeeltige Anvendelse af de engelske Grundsætninger, endog under saa forskellige Forhold, og fordi denne Anvendelses Udstrækning og Udfald sammesteds iffun var mig lidet bekjendt.

Jeg kan ikke fremsætte noget Bedre derom end

naar jeg i et passende Udtag vil sammenfatte den Fremstilling af det Markske Agerbrugs nærværende Standpunct, som Koppe dedicerede til de tydske Land- og Forsknænds Forsamling i Potsdam, hvis anden Præsident han var:

Trevangsbruget var i ældre Tider herskende i Mark, som i den største Deel af det øvrige Tydskland. Forholdet mellem Eng og Agerland var meget ulige fordeelt. Naar man henvendte større Opmærksomhed paa Agerbruget, saa viste sig i den sidste Halvdeel af det forrige Aarhundrede to væsentlige Mangler ved det Markske Agerbrug: Mangel paa Fodringsmidler, og altsaa ogsaa paa Gjødning, og Formerelse af Agerfaal.

Trangen til at forlade Trevangsbruget blev stedse føleligere. Allerede i flere Aartier havde man gjort Prøve med Indførelse af det forbedrede Trevangsbrug. Man dyrkede Rodfrugter for at modvirke Agerfaalens skrækelige Formerelse. Man optog Kløverdyrkning i Trevangsbruget. Udfaldet var ikke heldigt. Foderforøgelsen ved Kløverdyrkning var meget ringe paa de ved Trevangsbruget udyrkede, mindre gode Agre; Udbyttet af Vintersæd, altsaa af Halm, blev forringet. Man gjorde ogsaa Forsøg med at indføre Mecklenborgs Kobbelbrug.

Da fremkom Thaers ypperlige Anviisninger til Kundskab om det engelske Agerbrug.

Flere markske Godseiere besøgte England i den Hensigt, at lære det nærværende Agerbrug at kjende

og overbeviste sig ved Betragtninger paa Stedet selv om, hvormange Forandringer dette havde gennemgaaet ved de derværende berømte Landmænds Bestræbelser.

Allerede Frederik den Store havde gjort opmærksom herpaa.

Det kan hverken bebreides Thæer eller hans oprindelige Lære om Berelbruget, at hverken det Norfolk eller et andet (dengang) i Storbritannien indført Aulsbrug umiddelbart passede for de markske Forhold og at mange Forsøg derfor mislykkedes. Der udkrævedes nødvendig nogen Tid for hensigtsmæssig at bringe det engelske Agerbrugs Grundsatninger i Anvendelse paa de herværende Forhold. Klima, Jordbund og dennes Kulturtilstand gjorde det nødvendigt i Mark at bruge en anden Fremgangsmaade end den, som i Storbritannien førte til Maalet. Klimaets fremherskende Tørhed og Jordbundens Magerhed gjør Dyrringen af de egentlige Foderværter vanskeligere. Begge Omstændigheder gjøre det nødvendigt, at give Jordens Afgræsning Overtugt over Slaaeningen; vore tørre Agergræsange passe desuden bedre for sijnuldede Faar end for Hornqvæg.

Det er her ikke saa fordeelagtigt at dyrke Roer, som Kartofler, da disse, endog i Tørke, ikke aldeles mislykkes.

Den største Deel af den markske Agerjord bestaaer af leret Sand, eller af sandet Leer; her sølte man allerstærkest den ved Trevangsbruget bevirkebe Ferringelse i Udbyttet. Naturen har paa det rigeligste leveret Lægemidlet for denne Jord, nemlig den lerede

Mergel. Paa disse Sletter er derfor i de sidste 25 Aar den mærkeligste Forandring foregaaet ved Hjælp af Mergel, ved en hensigtsmæssig Frugtfolge og ved at udlægge Jorden til Faaregræsning. Den nu i Mark indførte Frugtfolge er ikke Tilfældets Bærk ligesaa lidt som den er en efterabet Methode. Den er Resultatet af en forstandig Anvendelse af Læresætninger og af Erfaringer fra egen Jord; Theorien har forbundet sig med Praxis og paa denne hensigtsmæssige Wei er dette glædelige Udfald fremkaldt.

Enkelte markfste Frugtfølger paa den bedre Leerjord ere:

1) Kartofler, 2) Byg, 3) Slaaeflover, 4) Slaaeflover eller Græsgang til St. Hansdag, 5) Vintersæd, 6) Kartofler, 7) Byg, 8) Erter eller grønne Biffer (det maa erindres at Kloveren ikke lykkes godt i den tørre Mark), 9) Rug; eller: 6) Brak, 7) Raps, 8) Hvede, 9) Havre.

Kartoflerne anvendes sædvanlig først i Brænderierne og derefter til Dvægfoder. Der, hvor man driver Brænderiet stærkt, giver man Kartoffeldyrkning endnu mere Udstrækning; men saa er det nødvendigt at forskaffe sig Halm andetsteds fra; i dette Tilfælde er det ikke sjældent at tage Kartofler to Gange efter hinanden, f. Ex. 1) Kartofler, 2) Baarsæd, 3) Græsgang paa Klovergræs, 4) ligeledes til St. Hansdag, 5) Vintersæd, 6) Græsning paa Klovergræs, 7) $\frac{1}{2}$ Græsning, $\frac{1}{2}$ Kartofler.

Med Hensyn til ovenanførte Dyrkningsmaader iagt-

tager man, at dersom Kloverskiftet skal benyttes mere end 1 Aar, saa udsaaes Græsarter i Forbindelse med samme, da Erfaring har lært, at denne Blanding er behagelig og gavnlig for Dvæget, samt at man herved tillige forebygger det Onde, som ellers indtræffer, naar Kloveren fryser bort. Græsarterne lide nemlig sjeldnere af Frost og indtage hele Arealet, naar Kloveren begynder at forsvinde. Kartoflerne betragter man som Løstestangen for det hele markste Agerbrug.

Forøvrigt finder man i Mark, i Forhold til den mere sandede eller lerede Jordbund, eller i Forhold til Eierens Hensigter, eller Engtillæget, eller og i Forhold til den ringere eller stærkere Fremgang i den ved Merglingen almindelig indførte Grundforbedring, — al den Forskjellighed i Sædfølgen, som det engelske Avlsystem, ifølge den ovenangførte Fremstilling, saa let indrømmer.

Som et Exempel anføres: Koppes Avlsbrug i Forbindelse med Driften af en Munkelroesukkerfabrik paa Oberbreddens rige, lavtliggende Jordbund: 1) Kartofler, 2) Byg, 3) Rug med Klover og Græs, 4) Slaaeklovergræs, 5) Faaregræsning til midt i Juni, 6) Raps, 7) Hvede, 8) Munkelroer, 9) Havre.

I Lavninger, hvor Vintersædens Dyrkning er mislig, bruges:

1) Hypevæarter, 2) Baarsæd med Klovergræs, 3) Klovergræs, 4) Klovergræs, 5) Havre.

Som Deviis paa, hvormeget den landoeconomiske Kraft har tiltaget i Mark, kan anføres:

i Aaret 1816 beløb Hornqvægets Sum sig til
 400.000 Sitr., nu 450,000 Sitr.
 Faarene . . 1,600,000 — nu 2,500,000 —

Det forhen aldrig ahuede Udfald af saadanne Avls-systemer i hele Landsstrækninger, i det tidligere forstørstedelen med Hensyn til Landoeconomien fattige Mark, hvor Thær selv boede og virkede, er den største Triumf for Thærs Væresætninger!

Pommern, tildeels med meget forskjellig Jordbund og hvor det ældre Meklenborger Agerbrug med 7 Skifter hyppig var indført, følger det Exempel, som Mark har givet.

Jeg fandt der, blandt andet i Bagpommern, følgende Sædskifter:

Paa Eiendomme, som havde et godt Tillæg af Vandingsenge:

1) Kartofler, 2) Baarsæd med Klovergræs, 3) Klovergræs, 4) Klovergræs, 5) Vintersæd, 6) Kartofler, 7) Erter, 8) Vintersæd.

Paa Eiendomme uden Eng:

1) Kartofler, 2) Baarsæd, 3) og 4) Klovergræs, 5) Vintersæd; ogsaa

1) $\frac{1}{2}$ Kartofler, $\frac{1}{2}$ Erter, 2) Byg, 3) Slaeeklovergræs, 4) Klovergræs til Græsning, 5) $\frac{1}{2}$ Rug, $\frac{1}{2}$ Havre, 6) Brak, 7) Raps, 8) Hvede.

Meklenborgs intelligente Godsbesiddere, som allerede ved Indførelsen af deres tidligere Beresbrug havde hændraget udenlandske Agerdyrkers Opmærksom-

hed paa sig, og fra hvilke Markerne, som ovenanført, havde modtaget et Berelbrug, hvilket disse nu have forbedret og omdannet ved Indpødning af det engelske Agerbrugs Grundsætninger, — disse intelligente Godsbesiddere stode ikke tilbage med lignende Forandringer; men paa Grund af Eiendommenes store Omfang, den tynde Befolkning, o. s. v. udtræves der meget Overlæg og længere Tid førend et efter Frugtverelens Regler forbedret Berelbrugssystem der kan finde almindelig Indgang.

Den indførte, udstrakte Anvendelse af Mergling kommer ogsaa Mecklenborgerne fortræffelig tilgode, naar de ville indføre et kraftigere, intensivere Landbrug og et forandret Avlsystem. Efter den i flere af de heromrundne Partier udførte Mergling har Jorden fornemmelig Kaps, og blev mere skiftet til Klover, saa at Kapsdyrkning og kunstig Udsæd med Klover og Græs, istedetfor den tidligere alene til naturligt Græs overladte Grønjord, nu fandt almindelig Indgang.

Dersom der ei hertil, som i Mark, kom Dyrkning af Hylpeærter, Kartofler; dersom man rykkede den med Klover og Græs besaaede Grønjord nærmere til Gjøbningen, og indskrænkede Klovergræs eller Grønjordsaarene alene til 2 Aar, saa var man allerede nær ved at gaae over i det markske eller engelske Agerbrug. Virkelig fandt ogsaa i Mecklenborg følgende Frugtfolge snart Bifald og almindelig Indgang, istedetfor det hidtil sædvanlige mecklenborgske Avlsbrug med 7 Skifter:

1) Hylpeærter og Erter, 2) Baarsæd (efter

Gyppeværterne) og Vintersæd (efter Erterne), 3) Kløvergræs, 4) Græsgang, 5) Brak, 6) Raps, 7) Vintersæd.

Flere samvirkende Omstændigheder bidrage til, at mange af de meklenborgske Landmænd endnu vakle med Hensyn til Valget af en ny, passende Frugtsølge efter det engelske eller markske Agerbrugs Grundsætninger, nemlig:

De have mange Betæneligheder med Hensyn til den store Udstrækning af Kartoffel dyrkingen, f. Ex. hvorledes denne store Kartoffelavl, hvis Product for det meste anvendes i Brænderierne, virker paa Jordens Udtømmelse og Berigelse; om ikke Kartoffelavl i det Store har meget væsentlige Hindringer i lavtliggende Agre med en bindende, vandholdig Jordbund, i den tidligt indtrædende Vinter, i en tynd Befolkning o. s. v. De meklenborgske Eiendommers store Udstrækning gjør et intensivt Agerbrug vanskeligere. Ligesom ogsaa de meklenborgske Landmænd ansee Agerlandets Behandling med reen Brak for absolut nødvendig med Hensyn til den vigtige Vintersæds sikre Udbytte.

Forsørigt er man i Mecklenborg paa det ivrigste beskæftiget med at opklare disse Betæneligheder deels ved Forhandlinger, deels ved Forsøg, deels ogsaa ved de mange oplysende Exempler i det Store, som allerede foresindes.

Et af de mange udfomne Skrifter om den bedste Frugtsølge for Mecklenborgs Jordbund, hvor Tillæg af Heste, Hornkvæg og Faar drives ved Siden af hin-

anden, blev i Aaret 1840 kronet af den meklenborgske, patriotiske Forening. Det foreslaaer:

a) for Hvedejorder:

- 1) Kartofler og Erter, 2) Byg, 3) Klovergræs, 4) Græsning paa samme, 5) Brak, 6) Raps, 7) Hvede, 8) Græsning.

b) for Bygjorder:

- 1) Kartofler og Erter, 2) Byg, 3) Klovergræs, 4) Klovergræs, 5) Brak, 6) Rug, 7) Klovergræs, 8) Baarfæd.

c) paa sandige Havrejorder:

- 1) Kartofler og Rindser, 2) Havre, 3) Græsgang paa Klovergræs, 4) ligeledes, 5) Heel- eller Halvbrak, 6) Rug, 7) Græsgang paa Klovergræs, 8) ligeledes, 9) Brak, 10) Rug.

Bed mange andre Forslag og virkelig indførte Frugtsolger er altid i mere eller mindre Grad den Retning fremherskende, istedetfor at tage et heelt Skifte, eller omtrent $\frac{1}{4}$ af Eiendommen, med Hyyperærter, at foretage allehaande Sammensætninger for at undgaae at udvide Dyrkningen af Hyyperærter saameget, som i det engelske og markske Agerbrug, og derimod altid at beholde reen Brak. Derfor indrettes Avlsbrug med mange, ofte 12 til 16, Skifter, eller og det saakaldte Rodfrugtskifte dyrkes med mange andre Ting, saasom Erter, Bønner, Biffesoder, Hor o. s. v.

Den hoiagtede v. Thünen paa Tellow er for Diebliffet beskæftiget med at gaae over til et Avlsbrug med følgende Frugtsolge:

- 1) Kartofler, 2) Erter og Bønner (Kartofler hol-

des for en meget god Forfrugt for Erter, og disse igjen for gode foran Rug), 3) Hvede eller Byg, 4) Klovergræs til Slaaening, 5) Klovergræs til Græsgang, 6) Brak, 7) Raps, 8) Hvede, 9) Græsgang, 10) Havre.

Iblandt andre Frugtfølger finder man ogsaa i Harkensee et Avlsbrug med 5 Skifter: 1) Kartofler, 2) Erter, 3) Rug, 4) Klovergræs, 5) Klovergræs, som pløies efter St. Hansdag.

Ikke uinteressant med Hensyn til de fremsatte Anskuelser fandt jeg Følgende at være, som var et „Uddrag af den meklenborgske patriotiske Forenings Distriktsprotokol“ ved Forsamlingen i Teterow den 12te Marts 1841:

„Med Hensyn til den bedste Frugtfølge for en Bondegaaards Jorder meddeelte N. følgende Foredrag: En Markinddeling og Frugtfølge, som forekommer mig hensigtsmæssig fornemmelig for en Bondegaaard, hvor den størstmulige Indtægt kan følge Skridt med Jordbundens Berigelse, vil jeg her forsøge eksempelviis at fremstille i en Markinddeling paa 20,000 □ Roder (omtrent 150 Morg.), dyrkede i 5 Skifter, saaledes:

- 1) 2,000 □ Roder med Kartofler og Roer,
2,000 — — — Bælgfrugter, saasom Erter,
Lindser, Biffer,
- 2) 2,000 — — — Vaarsæd efter Hyypevæxterne,
2,000 — — — Vintersæd efter Bælgfrugterne,
- 3) 4,000 — — — Klovergræs, som flaaes 1
Gang og derefter afgræsses.

- 4) 4,000 Roder med Græsning indtil Nr. 3 atter er tjenlig til at afgræsses, derefter Brak med 3 Plojninger,
- 5) 4,000 — — — Vintersæd.

Denne Foderproduction maa nødvendig give en stærk Gjødningproduction; og denne kan snart ikke faae Plads paa $\frac{1}{3}$ af Arealen. Derefter maa det overlades Agerbrugerens Intelligents selv at bestemme, hvorledes han vil benytte den. Naar hans Avl af Sæd og Foder endelig mere og mere forsøges, vil han tilsidst af Mangel paa Plads om Sommeren staldfodre sit Dvæg."

Saaledes vil Anvendelsen af det engelske Agerbrugs Grundsætninger ogsaa i Mecklenborg rykke nærmere og nærmere, og tilsidst blive ligesom hjemme der; hertil udkræves endnu: 1) at Dyrkingen af Hypevæxter udvides mere, saa at de optage i det mindste $\frac{1}{10}$ til $\frac{1}{5}$ af Agerlandet, og 2) at den rene Brak indskrænkes. De mecklenborgske Landmænds Betænklichkeiten imod det Første, som foran ere anførte, ville lidt efter lidt forsvinde, saavel ved de heldige Exempler fra det nærliggende Mark, som herved har forøget Jordens Grundkraft, og hvor der endnu ikke er Mangel paa Mennekehænder, som og ved de i Mecklenborg selv indsamlede Erfaringer; den ved en udvidet Dyrking af Hypevæxter fremkaldte omhyggeligere Dyrking af Jorden i Almindelighed og den successive Indførelse af en fuldkomnere Plov, som vil give Lei-

lighed til dybere Pløining, vil gøre den fuldstændige Reenbrak mindre nødvendig, og idetmindste indstrænke den til Halvbrak efter de tættere og renere staaende Klovergræsskifter.

I Holsteen indføres ogsaa et forandret Sædskifte, men det gaaer langsommere end i Mecklenborg. Den Hovedretning, som den landoekonomiske Indtægt der har taget, nemlig Dybræt af Hornqvæg og en meget udstrakt Smørproduction, gjør at mange Landmænd med stor Forkjærlighed endnu holde fast ved det gamle Avlsystem.

Af nyere Sædskifter lærte jeg der at kjende:

- 1) Kartofler, 2) Byg, 3) Klovergræs til Slæt, 4) Samme til Græsning, 5) Rigeledes, 6) Havre, 7) Brak, 8) Vintersæd; eller
- 1) Kartofler, 2) Byg, 3) Klovergræs til Slæt, 4) Samme til Græsning, 5) Havre, 6) Brak, 7) Raps, 8) Vintersæd.

Men fremfor Alle udmærkede Capitain Carr paa Tüschentbeck ved Lübeck sig ved sin roesværdige Iver med Indførelsen af det engelske Agerbrug, tilligemed udvidet Foderdyrkning og Fædrift, og det er ønskeligt, at de velgjørende Følger af dette interessante Avlsbrug ikke udeblive.

Hans tredobbelte Frugtsølge er:

Paa leret Sandjord:

- 1) Koer, 2) Byg, 3) Slaaeflover, 4) Vintersæd, 5) Blandfoder, raddyrket, 6) Havre.

Paa stærkere Leerjord:

- 1) Bønner, raddyrkede, 2) Vinterhvede, 3) Klovergræs
4) Samme til Græsning for Hornqvæg, 5) Havre.

Paa lettere Sandjord:

- 1) Kartofler, 2) Erter, raddyrkede, 3) Rug, 4) Klovergræs, 5) Samme til Faaregræsning, 6) Havre.

Desuden udbreder Carr den fuldkomne engelske Svingplov af Jern, har meget hensigtsmæssige Engvandingssanlæg, har indført det ayrshirske Hornqvæg fra Skotland og andet mere.

Disse Bemærkninger om de Forandringer, som foregaae i det meklenborgske og holsteenske Agerbrug kan jeg ikke slutte uden ogsaa her at beundre Thærss vidtskuende Blik, da han i sin Indledning til Kundskab om det engelske Landbrug 1ste B. S. 760, for henved 50 Aar siden, sagde:

„Lad kun en Deel af de store Landmænd i hine Egne (Meklenborg og Holsteen) erklære mig for en Stueoeconom eller endog for en vindig Projectmager, efterat de have læst disse Blade, — jeg kan dog alligevel umulig tænke mig de meklenborgske og holsteenske Eiendommers lykkelige Forhold, uden at fremsætte flere Ideer om Avlsystemer, ved hvilke de kunde blive endnu bedre benyttede. Om 20—30 Aar vil man have forglemmt mig og dette Skrift, men bedømme denne Sag ganske anderledes. Den fuldstændige Staldfodring opgiver jeg for det forste; men ikke Foderdyrkning til Græsgang og til Vinterfoder. De flere Mennesker, som naturligtviis kunne udtræves hertil, vil det være let at forstaae under gode Betingelser. Som Idee til en saadan Markinddeling foreslaaer jeg: 1) Hyypeværter,

2) Byg, 3) Klover, 4) Hvede, 5) Erter eller Bønner, raddyrkede, 6) Rug, 7) Klovergræs, 8) Klovergræs, 9) Havre, 10) Rug."

Vi have endnu tilbage at beregne Gjødningsforholdet efter nogle af de ovenfor antagne Frugtfolger:

Det markske Sædsliste (see ovenfor)

1) Kartoffler, 2) Byg, 3) Klovergræs, 4) Klovergræs, 5) Vintersæd, 6) Kartoffler, 7) Byg, 8) Grønvisker, 9) Rug.

Altsaa for hver 9 Morgen:

Gjødning:

2 Gange 3 Afgrøder à 12 Læs

= 24 Læs à 22 Ctr. 528 Ctr.

derfra 2 Kloveraar, 1½ Læs 33 —

Rest 495 Ctr.

Avlen:

Kartofler 55 Ctr. Høværdi

Baarsæd 16 — Halm

Klovergræs, 1ste Aar 30 — Høværdi

— 2det — 15 — —

Vintersæd 25 — Halm

Kartofler 55 — Høværdi

Baarsæd 16 — Halm

Grønvisker 24 — Høværdi

Vintersæd 25 — Halm

4 Morg. Græsning paa Stubjord

à ¼ Ctr 3 — Høværdi

tilsammen 264 Ctr.

som giver det dobbelte af Gjødning 528 —

der bliver altsaa Overskud af Gjødning, hvorfor en Deel af Kartoflerne kunne anvendes til Brændeviin.

Dersom vi fradrage de halve Kartofler, altsaa af 1 Morg., og anvende dem i Brænderiet, saa vil Frembringelsen af Gjødning blive følgende:

fra de ovenansførte 264 Ctnr.

fragaae 1 Morg. med Kartofler 55 —

Rest 209 Ctnr.

hertil $\frac{5}{12}$ af hiin Sum, som Affald, 23 —

Summa 232 Ctnr.

udgjør det dobbelte af Gjødning . 464 —

der udfræves altsaa endnu omtrent

$\frac{3}{4}$ Morg. Eng for hver 9 Morg.

Ager, à 20 Ctnr. pr. Morg.,

= 15 Ctnr. Hø, eller 30 — } Gjødnings-

tilsammen 494 Ctnr. } værdi

Dersom man har mere Engtillæg, saa kan man anvende endnu flere af Kartoflerne til Brændeviin, eller og, paa Skiftet Nr. 8, tage Erter som Handelsvarer, hvilket ogsaa finder Sted i Mark.

Halmens Forhold til Foderet:

82 Ctnr. Halm, 165 Ctnr. Foder (dersom 55 Ctnr. Kartofler anvendes til Brændeviin) og med $\frac{3}{4}$ Morg. Eng; altsaa som 1 til 2.

Arealet benyttes i følgende Forhold:

Handelsproducter (naar det ene Skifte Kartofler regnes som Handelsvare) $\frac{1}{2}$

Foder $\frac{1}{2}$.

Nyere meklenborgsk Sædskifte (see ovenfor):

1) $\frac{1}{2}$ Kartofler, $\frac{1}{2}$ Erter, 2) $\frac{1}{2}$ Vintersæd, $\frac{1}{2}$ Baarsæd,

- 3) Klovergræs, 4) samme til Græsgang, 5) Brak,
6) Raps, 7) Vintersæd.

Altsaa for hver 7 Morgen

Gjødning:

til 2 Afgrøder, hvoriblandt $\frac{1}{4}$ med

Bælgfrugter. . . . 7 Læs

til 2 andre Afgrøder,

hvoriblandt Raps . 11 —

tilsammen 18 Læs à 22 Ctnr. = 396 Ctnr.

deraf erstatte:

2 Aar Klovergræs, $1\frac{1}{2}$ Læs 33 Ctnr.

1 Aar $\frac{1}{2}$ Brak à 2 Læs, er 1 Læs 22 —

55 Ctnr.

Rest 341 Ctnr.

Avlen:

$\frac{1}{2}$ Morg. Kartofler à 55 Ctnr. . . 27 $\frac{1}{2}$ Ctnr. Høværdi

$\frac{1}{2}$ — Erter à 16 Ctnr. 8 — Halm

$\frac{1}{2}$ — Vintersæd à 25 Ctnr. . . 12 $\frac{1}{2}$ — —

$\frac{1}{2}$ — Baarsæd à 16 Ctnr. . . . 8 — —

1 — Klovergræs, 1ste Aar . . 30 — Høværdi

1 — — 2det Aar . . 15 — —

1 — Raps 13 — Halm

1 — Vintersæd 25 — —

3 $\frac{1}{2}$ — Græsning paa Stubjord à
 $\frac{3}{4}$ Ctnr. 2 $\frac{1}{2}$ — Høværdi

1 — Græsning paa Brakjord . 1 $\frac{1}{2}$ — —

tilsammen 143 Ctnr.

dette udgjør i Gjødning 286 —

der er altsaa en Mangel af . . . 55 —

saar at et saadant Avlsbrug ikke kan bestaae som selv-

stændigt, men nødvendig udfræver omtrent $1\frac{1}{2}$ Morg. Eng for hver 7 Morg. Agerland.

Halmens Forhold til Foderet er som 2 til 3.

Arealen benyttes i følgende Forhold:

Handelsproducter (Raps beregnes for $1\frac{1}{2}$ Aar)	$\frac{1}{2}$
Foder	$\frac{1}{2}$.

Dersom Kartoffeldyrkning fuldstændig indføres i dette Sædskifte og dersom Brakbehandlingen, herved og ved en fuldkomnere Pløining, indskrænkes til Sommerbrak, saa erholdes følgende Resultat:

Gjødning:

til 2 Afgrøder 8 Læs

til 2 andre, deriblandt

Raps 11 —

tilsammen 19 Læs à 22 Ctr. = 418 Ctr.

deraf erstatte:

3 Klovergræsstifter à 1 og $\frac{1}{2}$ Læs = 2 Læs . 44 —

Rest 374 Ctr.

Avlen:

1 Morg. Kartofler 55 Ctr. Høværði

1 — Baarsæd 16 — Halm

1 — Klovergræs 30 — Høværði

2 — Græsning paa samme . . 30 — —

1 — Raps 13 — Halm

1 — Vintersæd 25 — —

3 — Græsning paa Stubjord . 24 — Høværði

tilsammen 171 $\frac{1}{2}$ Ctr.

hvilket udgjør i Gjødning 342 $\frac{1}{2}$ —

der mangler altsaa 31 $\frac{1}{2}$ —

som kan dækkes med $\frac{3}{4}$ Morg. Eng. Herved vilde

Forholdet mellem Halm og Foder forbedre sig, saa det blev som 1 til 2.

III. Omtrentlig Bestemmelse af Indtægtsforholdet ved de forskjellige Avlsystemer, men fornemmelig af den mere eller mindre udvidede Foderproductions Indflydelse; tilligemed Resultater heraf.

For at man, under almindelige Forhold, kan bedømme de forskellige Avlsystemers Værdi, paaligger det mig nu, som Fortsættelse af de anstillede Betragtninger, at forsøge paa at anstille en omtrentlig Bestemmelse ved at sammenligne Forholdet af deres Indtægt beregnet til Penge, men fornemmelig ved at betragte den Indflydelse, som den paa Agerjorden i mere eller mindre Grad udvidede Foderdyrkning (Dyrkning af Hyppvæxter derunder indbefattet) har paa det hele Avlsbrugs Indtægt ogsaa under ikke engelske Forhold, og i det Hele taget under saadanne Forhold, hvor ingen særegne Hindringer, som f. Ex. Mangel paa beqvem Jord, paa Arbeidskræfter, Dvægets Af sætning, stille sig i Veien for Balget mellem de forskellige Avlsystemer.

Ved saadanne Indtægtsberegninger finder Enhver en Hindring i Besvarelsen af det Spørgsmaal, som strax paatrænger sig:

hvorledes skal man beregne Værdien af saadanne Gjenstande, hvilke i stort Quantum ikke kunne betragtes som Handelsvarer, altsaa fornemmelig

Fodringsmaterialier, — Halm, — Gjødning?

Saalænge Agerdyrkningsstatifen endnu ikke har givet os nøiagtigere Bestemmelse, — og dette vil, paa Grund af mange sammenvirkende Omstændigheder, vel endnu vare længe, — til Afgjørelsen af saadanne Spørgsmaal, som disse: hvor meget hver enkelt Afgrøde tærer af Jordens Kraft, i hvilket Forhold Gjødningen atter giver Erstatning og forøger Afgrøderne, o. s. v.; hvilken positiv Værdi man altsaa skal tillægge Gjødningen og Gjødningsmaterialet, saa vil Besvarelsen af hine Spørgsmaal og de paa samme grundede Slutninger stedse tilbyde store Bønsfeligheder ved landoeconomiske Indtægtsberegninger. I Almindelighed kommer Beregningen over Dvægholdet slettest derfra; thi Foderdyrkning og Dvæghold blive skilte fra hinanden; Foder og Halm bliver sædvanligt skrevet Besætningen til Udgiøt med en Priis, til hvilken man aldrig kan sælge i Mæsse, om endog et saadant almindeligt Salg var tænkeligt; Gjødningen derimod bliver skrevet Besætningen tilgode med en Priis, der er saa ringe, at man i Almindelighed aldrig kan kjøbe den herfor i Mæsse. Herved og tillige paa Grund af den Omstændighed, at Fædriften i Almindelighed drives paa en lidet rationel Maade og følgerlig med ringe Udbytte, fremkommer iffun en ringe Indtægt af Fædriften til Begunstigelse og Fordeel for Dyrkningen af Handelsvarer; og derfor har ikke sjelden den for Agerbruget farlige Feilslutning udbredt sig, at man nemlig skulde indskrænke Foderdyrkning og Fædrift til det Nødvendigste, hvis Bestemmelse for-

resten er vanskelig, og ansee Agerjorden bestemt til alene at frembringe saa stort et Quantum Handelsproducter og Halm, som muligt, samt at denne forstorstedelen skulde underholdes ved Engene, hvorfor disse bestandig maae blive i en kraftløs Tilstand, udfikede til at give nogen synderlig Indtægt og uden at de behørig inddrages i Indtægtsberegningen af den hele samlede Eiendom. De ovenfor berørte Omstændigheder gjore og den landoekonomiske Bogføring saa besværlig for os. Hvor vilde ikke den praktist regnende engelske Landmand undre sig, naar han i disse paa Fædriftscontoen — Dvægs og Faarehold — sædvanlig fandt et Deficit! „Haves der da“ — vilde han vel spørge — „flet ingen Indtægt af Foderdyrkning og Fædrift, hvilke ikke maae adstilles i Resultaterne af Avlsbruget, og til hvilke man dog ogsaa i Tydskland anvender idetmindste det Halve af Arealiet? Maa et saadant Resultat ikke udledes af et mindre fuldkomment Agerbrug, eller og grunde sig paa falske Præmisser i Regningen?“ Man maa noie betænke, at ogsaa hos os kan i Almindelighed — Undtagelser kunne ikke komme i Betragtning — Agerdyrkning aldeles ikke betragtes adskilt fra Dvæghold og Foderdyrkning, samt at intet godt Agerbrug kan finde Sted uden rigelig Gjødning; at man idetmindste maa beregne Gjødningens Priis saaledes, at Fædriften ikke har Deficit; at man kan betale Gjødningen endnu dyrere uden at have Tab herved, dersom man blot anvender den rigtigt; men at vistnok den handler bedst, som veed at forskaffe sig en riig Gjødningsfrembringelse med den

mindst mulige Forringelse af den rene Indtægt; og at dette vistnok i Almindelighed bedst opnaaes derved, at rigelig Frembringelse af Foder finder Sted paa Agerjorden i et saadant Forhold, at samme holdes i tilbørlig Kraft, Ager og Eng blive uafhængige af hinanden, og endelig en, til disse Fornodenheder svarende, stærk, men fornemmelig rationel, Fædrift indføres, som er istand til at skaffe Foderet den høieste Priis og altsaa paa det billigste producere Gjøbningen.

Jeg troer at ogsaa jeg bør vove at fremtræde som Forkæmper for denne Sandhed, for at ogsaa jeg saavidt muligt kan bidrage til at godtgjøre, at en godt behandlet og udstrakt Foderdyrkning paa Agerjorden, i Forbindelse med en forsøget, fuldkomnere Fædrift i dens forskjellige Retninger, ligeoverfor fremherskende Dyrkning af Handelsproducter ikke alene ikke forringes, men i de fleste Tilfælde forhoier den rene Indtægt af et givet Areal; — for at ogsaa jeg kan fremhæve den saa ofte miskjendte store Vigtighed, med Hensyn til den hele Indtægt, af en udvidet Foderdyrkning, og en saa fuldkommen som muligt behandlet Dvægavl; og jeg vil ved denne Leilighed gjerne tilføje, at det fornemmelig er min egen Betragtning af det engelske Landbrug, som i hoi Grad har bestyrket mig i denne Overbeviisning.

Bed de Beregninger, som nu skulle anstilles, er jeg, med Hensyn til det Ovenanførte, ganske enig med det, som den practiske Koppe udtaler:

„Naar man vil beregne Omkostningerne, saa forarsager Gjøbningen stor Vanskelighed. Jeg foreslæer

ved Beregningen over Agerdyrningen gaaſte at udelade Omkoſtningerne ved Frembringelſen af Gjødning, og at gaae ud fra den i det Hele rigtige Forudsætning, at ved et rigtigt Forhold mellem Dvæghold og Agerbrug afgiver det Sidſte uden Godtgjørelſe Halmen til Dvægholdet, men modtager igjen Gjødningen uden noget Bederlag."

Der vil altsaa alene blive Tale om følgende Spørgsmaal:

- 1) hvilken Indtægt giver Ageren af virkelige Handelsproducter?
- 2) hvad indbringer Foderdyrningen ved Dvægavl, d. e. til hvilken Priis udbringes Fodringsmaterialier ved Dvægavlen?
- 3) hvilken Gjennemſnits-Indtægt fremkommer ved begge diſſe for et viſt Avlsbrug?

Da der her alene tages Henſyn til Gjennemſnits-Indtægten af Handelsvareſtifterne og Gjennemſnits-Indtægten af Foderſtifterne, ſaa behøver man ved hver enkelt Frugtfolge alene at beregne Gjennemſnits-Virkningen af Gjødningen paa de forſkiellige Producter, hvad enten diſſe nu komme nærmere ved eller længere fra den foregaaende Gjødning, og man undgaaer herved den Vanſkelighed at ſtulle udſinde den Gjødningsværdi, ſom hver enkelt Afgrøde fortærer. Saavel ved Handelsvarerne ſom ved Fodermidlerne er Indtægten af Stifterne baade ſnart og ſeent efter Gjødningen blandet med hinanden, og udeevner derved hinanden (Gjødningens Anvendelſe paa Eng

vil blive betragtet særskilt, og ved de følgende Beregninger antages alene ugjødftet (Eng). De vigtigste Foderproducter, Klover og Hypperværter, trives ikke godt uden efter rigelig Gjødftning, denne kommer derfor disse ligesaa meget tilgode som Handelsproducterne, ihvorvel det, f. Ex. ved Kloveren antages, at den ikke formindsker Jordens Kraft.

Frugtverelen kommer saavel Handelsproducterne, som Foderværterne tilgode. Kun naar man vil sammenligne den rene Indtægt af enkelte Productioner, og ikke den af Avlsbrugene i Almindelighed, med hinanden indbyrdes, samt udbrage Resultater heraf, saa maa man tage noie Hensyn til Gjødftningen og den forskellige Følge efter samme.

Vi ville vende tilbage til de ovenanførte tre Hovedspørgsmaal. Det første er mindre vanskeligt at besvare, naar der alene forlanges almindelige Gjennemsnits-Resultater.

Her handles fornemmelig om at udfinde Følgende:

- a) et almindeligt, de fleste Forhold omfattende, Middeltal for de forskellige Handelsproducters Naturaludbytte pr. Morgen.

Hertil staae de forskjelligste Kilder til vor Raadighed. Det følgende Middeltal er udbraget af de due- ligste Landmænds Angivelser, sammenlignet med egen Erfaring, under Jagttagelse af den i Indledningens antagne Gjennemsnits-Gjødning.

- b) Et Middeltal for disse Producters Priis, som Handelsvarer.

Hertil troer jeg påsæligst at kunne vælge et omtrentligt Middeltal af de Priser, som med Hensyn til de der stedfindende Forhold og i temmelig runde Tal kunne udtrages af de sidste 10 Aars betydelige Drift i Hohenheim.

- c) Dyrkningsomkostningerne for at kunne sammensille de forskellige Producters Indtægt i Pengéværd.

Dersom man her vilde søge et Middeltal under de forskjelligste Forhold, paa den forskjelligste Jordbund, ved Eiendommens forskjellige Beliggenhed, Størrelse, Frastrand fra Bygninger og Handelspladse, i Forhold til de disponible Arbejdskræfter o. s. v. og med Hensyn til den i de mangfoldige Frugtfolger forskjellige Forfrugt, forskjellige Brakning o. s. v., saa vare saagodtsom uudsørlige Beregninger nødvendige. Dersom jeg ikke skal hengive mig til den største Vidtøstighed, hvilken dog alligevel ikke kunde indstaae for Rigtigheden indtil den mindste Detail, saa kan jeg ikke hjælpe mig paa anden Maade, og anseer det desaaarsag for det Simpleste alene at antage den virkelige Omkostning, som i et Tidsrum af 8 Aar har fundet Sted i Hohenheim paa en Eiendom med omtrent 1000 Morg. Land, som tildeels ligger i temmelig Frastrand fra Gaardens Bygninger, med en Jordbund, som afverlende bestaaer af sandet Leerjord, Leer og stærkt Leer, ogsaa Pottemagerleer, med tilstrækkelig Befolkning og altsaa middelmaadige Arbejdspriser; og derhos angive, hvilken Behandling derunder er indbefattet efter de forskjel-

lige Forfrugter, hvorefter da Enhver kan bedømme dette efter sine egne Forhold. Det i Indledningens bemærkede maa her gjentages, at om endog, under saadanne almindelige Sammenligninger, de enkelte Grundsætninger umulig kunne passe for hvert enkelt Forhold, saa vil dog dette med Hensyn til det foreliggende Diemed atter jævne sig derved, at den samme Maalestof anvendes for alle Avlsystemerne.

Man kan i denne Henseende ogsaa indvende, at f. Er. ved Avlsbrug, som have Brakning, der ville Dyrkningsomkostningerne for denne, og altsaa ogsaa for Vintersæden, være høiere, end ved Frugtverelbrug uden Brak. Dette kan, under saadanne almindelige Beregninger, ligesaaledes skrives hiint til Udgiøt, som man efter de foranførte Bemærkninger kan godtskrive Brakbrugeren, Grønlandsbrugeren, Frugtverelbrugeren den særegne Virkning paa Indtægten, som af den Ene tillægges Brakken, af den Anden Grønlandet og af den Tredie Verelen.

Iblandt Dyrkningsomkostningerne er beregnet:

Behandlingsarbeidet, Saaening og Sædforn, Sædens Pleie, Høst og Indførsel, Omkostningerne ved Tærkning og Arbeidet med Opbevaringen indtil Anvendelsen. Med Hensyn til de sidste Poster, hvilke ikke ligesom de første staae i Forhold til Arealen men til Høstens Størrelse, er den ved Hohenheim for en større Afgrøde foresaldne Omkostning reduceret til den antagne ringere almindelige Gjennemsnits-Indtægt.

De sædvanligste Arbeidspriser og Lønninger saa-

ledes, som de findes angivne i den hobenheimske Bogføring, ere: for en Hest daglig 30—44 Kr. *), Dagsløn for 1 Mand 22—24 Kr., for 1 Pige 16 Kr., og herefter beregnes de øvrige Arbejdspriser.

Kapitaler og almindelige Administrationsomkostninger, hvilke blive at fordele paa det hele Avlsbrug, ville, med Hensyn til vort Diemed, ikke komme under særskilt Beregning hverken ved Handelsvarerne eller ved Dvægavlen; Enhver maa selv beregne disse, naar han vælger et System; heller ikke Bedligholdelse af Bygninger og Redskaber medtages, ligesaa lidt som Arbeidet ved Gjødsningen, af de foran udviklede Grunde, enkeltviis kommer med i Betragtning. Den Indtægt, som skal udfindes, kan altsaa ikke betragtes som reen Indtægt, men alene som det sammenlignende Forhold for den rene Indtægt, saaledes som dette ved de forskjellige Avlssystemer under lige Omstændigheder sammenligningsviis maa forholde sig imod hinanden.

Ifølge dette vil det Middeltal, som skal søges med Hensyn til Besvarelsen af det første Spørgsmaal, stille sig saaledes:

*) 1 Kreuz. = $1\frac{1}{4}$ β; 1 Fl. = 60 Kreuzer.

Oversætt.

Handels- producter.	Naturalind- tagt med etlig almindelig Middeltal.		Den hele Sndtagt i Mønge.		Dyrningsomkostninger i Hohenheim.		Pengeindtagt med Fradrag af Dyrnings- omkostning.	
	pr. Morg.	fl. Kr.	pr. Morg.	fl. Kr.	pr. Morg.	fl. Kr.	pr. Morg.	fl. Kr.
Winter- høvede *).	3½ Scheff.	12	42	15	27	Uffaa Gjen- nemfittindtagt for 1 Morgen Winterløb 22 fl. samt Stub- jordens Græs- ning (i nedenf.) 22 fl. 22 Kr.		
Rug . .	3½ —	8	28	11	17	Gjennemfitts- indtagt for 1 Morgen Gaar- løb 13 fl. 45 Kr. samt Stub- jordens Græs- ning 14 fl. 7 Kr.		
Byg . .	4 —	7	28	11	17			
Havre . .	4½ —	4	22	11	10			
Knaps . .	3½ —	22	73	13	60			

*) Her er anført Høvede ved Siden af Rug som Winterfrugt. Med Hensyn til de Gane, hvor der, som i det
 sydvestlige Rydsland, dyrkes mere Spelt end Høvede, kan det bemærkes, at efter et almindeligt Middeltal for
 Hohenheim, hvor begge Grødder ere dyrkede ved Siden af hinanden, har der i reen Pengeindtagt af begge
 pr. Morg. ikke vist sig saa stor Forskiel, at den kunde udøve Indflydelse paa vor Beregning.

Skøflaende Tabel reduceret til dansk Maal og Mynt af Dverfsatt.

Handels- producter.	Naturalind- tægt med et almindeligt Middeltal.	Dmtrentlig Pris.		Den hele Indtægt i Penge.		Dyrknings- omkostninger.				Pengeindtægt med Fradrag af Dyrknings- omkostninger.			
		pr. Td.		pr. Td. Land.		pr. Td. Land.				pr. Td. Land.			
		skd.	β	skd.	β	skd.	β	skd.	β	skd.	β	skd.	β
Winterhvede	7 Td. 61 Stf.	7	3 10	58	3	2	21	10	37	2	8	31	3
Rug	7 - 61	5	"	39	2	6	15	2 14	23	5	8	19	3
Bjerg	8 - 7	4	2 10	39	2	6	15	2 14	23	5	8	19	3
Havre	10 - "	3	"	30	5 10	10	15	5	4	15	"	6	3
Raps	7 - 11	14	1 8	102	5	4	18	1	12	84	3	8	2

Kislaa Gjen-
nemsnitsindtægt
for 1 Td. Land
Winterfod: 30
Rbd. 4 $\frac{1}{2}$, samt
Græsning paa
Stubjorden (see
nedenfor) 31 Rbd.
1 $\frac{1}{2}$ 3 $\frac{1}{2}$.

Gjennemsnits-
indtægt for 1 Td.
Land Haarsod:
19 Rbd. 2 $\frac{1}{2}$ 15 $\frac{1}{2}$,
samt Græsning
paa Stubjorden:
20 Rbd. 2 $\frac{1}{2}$.

Det andet af de foranførte Spørgsmaal: til hvilken Priis udbringes Fodermaterialierne ved Fædriften? kunde slet ikke besvares, dersom det skulde skee ved et almindeligt Middeltal af alle sædvanlige Forhold.

Her maa visseelig alene en given Localitets Resultater levere et Holdepunkt, hvorefter Enhver saa kan bedømme sine egne Forhold, forsaavidt som det overhovedet ved vor Angivelse skal godtgjøres, hvorvidt, d. e. under hvilke Forhold, en Forøgelse eller Indskrænkning af Foderproductionen er oeconomisk rigtig.

Vi ville altsaa ogsaa her holde os til det virkelige Exempel fra Hohenheim efter et Middeltal af 8 Aar, og jeg skal documentere dette ved følgende Beregninger:

Der skal oplyses:

- 1) Til hvilken Priis er 1 Ctnr. Hoværdi udbragt efter Fradrag af de til Dvægholdet medgaaede Omkostninger;
- 2) Hvilke Dyrkningsomkostninger skulle fradrages for hver Morg. Foderfrembringelse, for at man kan finde den tilbageblivende Indtægt.

Resultaterne heraf ere:

- 1) Naar der holdes gavngjørende Hornqvæg, d. e. Malfekøer med regelmæssig Dpdræt af Ungqvæg.

Heraf holdes i Hohenheim 80—100 Stkr. Stort- og Ungqvæg med fuld Staldfodring.

Indtægterne i disse 8 Aar vare:
af Mælk (sædvanlig Gjennemsnitspriis $3\frac{1}{2}$ Kr., hvor-

til den blev solgt til Ostefabri-
kation) 16,092 Fl. 54 Kr.
af solgt Dvæg, hvorved Gjennem-
snitsprisen for Tyre, Køer og
Stude udgjorde 57 Fl. for Stf. 18,949 — 15 —
tilsammen 35,042 Fl. 9 Kr.

De til Dvæggholdet anvendte Om-
kostninger, med Undtagelse af Fo-
deret, saasom Tyndeløn, alle øv-
rige Haandarbejder ved Foderets
Tilveiebringelse, Haffelseffæring,
Salt, Olie, Staldrequisiter, ud-
gjøre 9,587 — 50 —
bliver Indtægt 25,454 Fl. 19 Kr.

Det anvendte Dvæantum Foder, i Høværði, Strøelse
iberegnet, udgjorde 69,382 Ctnr. *)

1 Ctnr. Høværði var altsaa her udbragt til en
Priis af 22 Kr.

2) Schæferi.

Antallet af Faarene, baade gamle og unge, var
i Almindelighed 1,100 Stkr. Her findes det ved eget
Tillæg sædvanlige Antal Moderfaar, Bæddere, Marslam,
Lam og Bedder; de sidste sælges oftere magre end fede.
Hovedstammen bestaaer af Elektoralfaar; den mindre
Deel er frenkommen ved Krydsninger deels med Mes-

*) For hvert Ctnr. Høværði falder altsaa med fuld Stald-
fodring i Gjennemsnit 8 Kr. som Omkostninger ved
Dvæggholdet.

Naar der holdes Græsgang, er det billigere; fornem-
melig ved det engelske Græsningsystem med Kobler.

rinos, deels med tydske Faar og engelske langulbede Faar.

Indtægten i de sidste 8 Aar udgjorde for Uld, Tillægsdyr, Bragfaar, Skind, o. s. v. 49,475 Fl. 22 Kr.

(Dette indkom i Gjennemsnit af

185 Ctnr. Uld, pr. Ctnr. . 150 Fl.

285 Bæddere, pr. Stk. . . 23½ —

1,231 Moderfaar, pr. Stk. 8½ —

626 Beder, pr. Stk. . . 7½ —)

Udgiften for Faareholdet, alle andre Arbeider, Olie, Salt, o. s. v.

med Undtagelse af Foderet . . . 12,530 — —

Rest 36,945 Fl. 22 Kr.

Det til Schæferiet anvendte Foder maa beregnes saaledes:

Vinterfoder efter Specification ovenfor

(30,683 + 2,000 Ctnr. Høværdi i 4,000 Ctnr. Strøelse)

32,683 Ctnr. Høværdi.

De til Schæferiet indrømmede Græsgange blive beregnede til Høværdi efter det i Forveien antagne Middeltal.

Men med Hensyn til Beregningens nærmeste Nærmeste med maa der skielnes mellem

a) de Græsgange, hvis Foder ogsaa kunde benyttes paa anden Maade end til Faar, hvis Høværdi derfor, som saadant, maa henregnes til Faareholdet; og

b) saadanne Græsgange, som fornemmelig alene kunne afbenyttes til Faarehold, hvorfor de alene kunne beregnes til en saadan Værdi, hvortil de sædvanlig kunne erholdes til Faarehold.

Herefter kunne de Græsgange, som i Gjennem-

snit aarlig have været tildeelte Jaarene, beregnes saaledes :

til a) 75 Morg. Klovergræs (efter det daværende Avlsbrug 1—2—3 og 4 aarigt) à 18 $\frac{1}{2}$ Ctnr. (Middeltal af 30 og 3 Gange 15 Ctnr.) . . . 1,400 Ctnr.
44 Morg. Eng og Skovland à 18 Ctnr. 792 —

til a) tilsammen 2,192 Ctnr.

b) 475 Morg. Land, som er under Ploven, til 1 $\frac{1}{2}$ Ctnr. Hoværdi 534 Ctnr.
190 Morg. Eng om Foraaret og efter Efterflættten à 3 $\frac{2}{3}$ Ctnr. 684 —
45 Morg. naturlig Græsgang paa Veie, Grøfter, Græsstrimler o. s. v. à 9 Ctnr. 405 —

tilsammen 1,623 Ctnr.

Hertil kommer endnu en i Nærheden forpagtet Græsgang paa Brakfjord, Stubfjord og Engestergræsning; her kunde i Gjennemsnit holdes 160 Stk. om Sommeren. Beregner man hertil 7 Maaneder, eller 210 Dage, à 2 \mathcal{H} Hoværdi Stykket, saa udgjør dette om Aaret. 672 —

til b) tilsammen 2,295 Ctnr.

ialt 4,487 Ctnr.

Det er tilstrækkeligt heraf at beregne 2 \mathcal{H} Hoværdi daglig pr. Stk., da Foderland benyttet til Afgræsning er mere nærende end den til Staldfodring producerede og med et almindeligt Middeltal beregnede Bægt af Foder, hvilket fornemmelig Englænderne meget fremhæve, saa at man, ogsaa paa

Grund af mangfoldige Forsøg i Tydskland, kan antage, at 5 \mathcal{T} Græs, som afgræsses, virker omtrent ligesaa godt paa Dvæget, som 6 \mathcal{T} Grønsfoder i Stalden.

Den ovenanførte Masse af Græsning kan altsaa udrede Underholdning til omtrent 1100 Stfr. Faar (210 Dage à 2 \mathcal{T} pr. Stf.). Herunder er ogsaa indbefattet den Græsning, som fornemmelig alene afbenyttes til Faar, nemlig 2295 Ctnr.

à 2 \mathcal{T} daglig,
eller 420 \mathcal{T} pr. Stf.
tilsammen 546 Stfr.

Denne Græsningens Værdi, saaledes som den sædvanlig kan blive bortforpagtet, kan ansættes til 1 Fl. pr. Stf.

Dette maa lægges til den øvrige Udgiwt for Faarene; nemlig: ovenfor er som Udgiwt for Schæseriet i 8 Aar beregnet 12,530 Fl.

Hertil Værdien for denne Græsgang

à 546 Fl. aarlig i 8 Aar 4,368 —
tilsammen 16,898 —

naar dette fradrages den oven-

nævnte Indtægt 49,475 — 22 Kr.
bliver tilbage 32,577 Fl. 22 Kr.
som skulde fordeles paa Fodringen, nemlig

1) Den Deel af Græsningen, som er indbefattet under a) og som ogsaa paa den anden Maade kunde være kommen til Nytte:

aarlig 2,192 Ctnr. og i 8 Aar . 17,536 Ctnr.

2) Vinterfodring 32,683 —
tilsammen 50,219 Ctnr.

1 Ctnr. Høværdi var altsaa med Faarehold udbragt til en Værdi af 39 Kr.

For at kunne uddrage Resultater af disse Indtægter af det Hohenheimer Dvægghold, maae følgende Oplysninger vedføies:

Hornqvæggholdet.

I den Periode, hvoraf ovennævnte Middeltal er udtaget, indtraf ingen gunstige, men snarere ugunstige Omstændigheder i oeconomicke Henseende.

Dvægbesætningen var nemlig, som Følge af Underviisningen ved Anstalten, sammensat af forskjellige Stammer, saa at

1) forholdsviis mange — lidet indbringende — Springtyre maatte underholdes; 2) af disse Raceer ikke altid kunde udvælges de, som vare udstyrede med de fortrinligste Egenstaber; 3) altsaa ogsaa saadanne vare deriblandt, som ikke bleve søgte i Eggen; 4) hvorfor Dvægfsalg i Regelen alene indskrænkede sig til Slagterpriis, saa at Gjennemsnitsprisen for Stykket af Tyr, Ko eller Stud ifkun udgjorde 57 Fl., medens man i den seneste Tid erholder det dobbelte af denne Priis, naar man, ved at lægge Bind paa en fuldkomnere og mere yndet Race, arbejder paa at have Tillægsqvæg til Salg; 5) da Tiderne vare mere gunstige for Schæferiet, saa erholdt dette det bedste og gavnligste Foder, hvorimod Hornqvægget alene modtog det simplere og mindre nærende, som ikke var af saa megen Værdi, men dog alligevel blev regnet lige med hiint pr. Ctnr. Høværdi; overhovedet var Fodringen ikke saa rigelig, som det nu erkjendes at være gavnligt.

Schæferi.

Konjuncturerne for Faarehold vare i de første 5 Aar, 1831—36, gunstige saavel for Salget af Uld, som af Tillægsdyr, men derimod ugunstige i de sidste 3 Aar, 1837—39, hvilket ogsaa de ovenfor anførte Gjennemsnitspriser i Almindelighed godtgjøre.

Under disse Forhold kan det vel ansees for upar-
tist, som en Gjennemsnits-Maalestof for Foderets Pris,
at antage Middeltallet af de tvende anførte, altsaa af
39 Kr. og 22 Kr., = 30½ Kr. pr. Ctr. Høvardi*).

*) Simple Indtægtsætninger af den sædvanligere landoeco-
nisme Drift kunne maaskee understøtte de her i stort Gjenn-
emsnit udfundne Middeltal.

Hornqvæghold:

I Hohenheim er det nu en Grundregel at fodre meget
rigeligt. Her er ikke Stedet til at gaae nærmere ind der-
paa, hvilket jeg forbeholder mig til en anden Leilighed. I
Almindelighed er man enig med de bekjendte v. Riedesel'ske
Proportionstal og følgelig ligeledes med Grundsætningerne
for Behandlingen af det ældre Hornqvæg, men derimod
ikke med sammes Forslag til den vel noget for unaturlig
fremstjændede Opdræt og for hurtigt fremdvænte legemlige
Udvikling hos Kalvene, hvilke man forøvrigt ogsaa i Hohen-
heim giver rigelig Næring.

Det Quantum Foder, som gives, beløber sig daglig
til $\frac{1}{3}$ af det levende Dyrs Vægt beregnet til Høvardi;
dette finder Sted saavel for de ældre, som for de vorende
Dyr, for hvilke sidste imidlertid en Gjennemsnitsvægt bereg-
nes fra Fødselen og indtil de ere vorne.

Den levende Vægt for en Ko af Hohenheimer Racen
beløber sig omtrent til 1,150 \mathcal{R} .

Herfra maa endelig, ligesom ovenfor ved Indtagten af Handelsvarerne, fradrages Dyrkningsom-

Den daglige Fodergivt bestaaer altsaa herefter af 36 \mathcal{L} Høvardi, eller aarlig 131 Ctnr.
Heraf give Køerne aarlig i Gjennemsnit:

af Mælk Stk. 1,250 Maal
til en Priis af $3\frac{2}{3}$ Kr. pr. Maal er dette 76 Fl. 24 Kr.
hvortil kommer Værbien af en Spædkalb 3 — 36 —
tilsammen 80 Fl.

Ifølge dette indbringer 1 Ctnr. Høvardi altsaa . 37 Kr.
Derfra skal drages for Dvægets Røgt pr. Ctnr.

(see ovenfor S. 501) ? 8 —

Rest 29 Kr.

Med Fodning udbringes Foderet til meget forskjellig Priis i Forhold til Aarstiden, Indkjøbsprisen, Kjøbprisen o. s. v.; dog alligevel kan 1 Ctnr. Høvardi, efter Fradrag af Omkostningerne for Røgten, udbringes til en Værdi af 35 indtil 50 Kr., naar 1 \mathcal{L} levende Vægt af Fedeqvæg, som i Hohenheim, har en Priis af 5—6 Kr. Paa enkelte Eiendomme i vor Egn nedenfor Neckar er det ofte Tilfældet, at Fremmede, for det meste Foder, sætte Drex paa Kost til Fodning. I dette Tilfælde giver Eiendommen Dvæget Foder, Strøelse og Røgt; Dvægets Eiermand betaler noget vist for Fodringen og lader Gjødningen blive tilbage. Jeg forskaffede mig i saa Henseende følgende Notiz: med en daglig Fodring, som steg fra 40 til 60 \mathcal{L} Kartofler og fra 10 til 15 \mathcal{L} Hø, altsaa med en daglig Gjennemsnitsfodring af $37\frac{1}{2}$ \mathcal{L} Høvardi pr. Stk., blev for hver Dre betalt i daglig Foderpenge 15 Kr., hvorefter hvert Ctnr. Høvardi udbragtes til 40 Kr. eller, med Fradrag af Omkostningerne, til nogle og Tredive Kr.

Faarehold.

Ifølge den Oplysning, som jeg har givet Forsamlingen i Potsdam, kan for de Faar, hos hvem Indtagten af Uld,

kostningerne for de forskjellige Fodermaterialier, hvor-
 efter altsaa Indtagtsforholdet kan beregnes efter fol-
 gende Sammenstilling:

som ved de forskjellige Merinos er Hovedsagen, Udbyttet
 af Kjøb derimod en Biting, Middelindtagten for Ulben,
 under de hohlenheimske, for Productionen af meget finul-
 dede Faar ikke meget gunstige Forhold, aarligt beregnes
 til 3 Fl. 16 Kr.

Med Fradrag af Omkostningerne for Røgt,

Klipning, o. s. v. til 3 Fl.

dertil Værdien af et Lam saalænge, som det

ernæres ved Moder-mælken 1 —

tilsammen 4 Fl.

Som Fodring antages i Gjennemsnit 2 \mathcal{A} Høvardi,
 altsaa aarlig $7\frac{1}{2}$ Ctnr.; 1 Ctnr. udbringes altsaa til en
 Priis af 33 Kr.

Salg af Tillægsdyr, fordeelagtig Leilighed til Fed-
 ning, ligesom og Dpævt og Afgang ere her udenfor Be-
 regningen.

Det er i mange Egne hos os Tilfældet, at fremmede
 Schæferibesiddere opstalde deres Hjorde til Vinterfodring
 paa andre Eiendomme, hvor de betale Foderet, men efter-
 lade den frembragte Gjødning, hvortil Ugerdyrkeren, som
 afgiver Foderet i dette Diemed, leverer den fornødne Halm.

I dette Tilfælde sælger i Almindelighed Ugerdyrkeren
 Foderet i Kurve til 11 Ctnr. for en Priis fra 7 til 11
 Fl., men maa paa den anden Side ogsaa sørge for Schæfe-
 ripersonalets Underholdning, hvilket — som ovenfor ve
 Dvægholdet — kan beregnes til omtrent 8 Kr. for hver
 Centner Hø, som opfodres.

Herved udbragtes altsaa 1 Ctnr. Hø til en Vardi a
 mellem 38 og 40 Kr., hvortil endnu kommer den indsam-
 lede Gjødning.

Producter.	Natural- Udbytte.		Indtægt i Penge à 30/4 Kr. pr. Gnr. Høveddi.		Dyrkningsomkostninger.	Indtægt i Penge efter Brødrag of Dyrkningsomkostningerne.
	efter Punkt 2, see foran Side 500.	Høveddi.	Kr. pr. Gnr.	Høveddi.		
1 Morg. Røver- eller Røvergræsland til Gædt	30 Gnr.	30	Gnr.	15	15	15
til Græsning	15	—	7	37½		
1 Morg. Eugerne	40	—	20	20	40	20
1 Morg. Kartofler	110	—	27	57		
1 Morg. Stunketroer	150	—	30	30		
1 Morg. Stikkfoder	24	—	12	12		
1 Morg. Eng, ugiødsfet	18	—	9	9		

Derjom Slaetklo-
verne faae i 2 Kar,
kommer hertil i det
første Kar en Gf-
tergræsning = 10,
altsaa 3 Gnr. el-
ler . 1 Gl. 32 Kr.

tisfam. 9 Gl. 57 Kr.

Middeltal for Høp-
penærterne 9 Gl.
20 Kr. pr. Morg.

famt Enggræsning
(see nedenfor) 5 Gl.
47 Kr. indtil 6 Gl.
41 Kr.

Producter.	Natural-udbytte.	Søverdi.	Indtægt i		Dyrkningsomkostninger.	Sl. Rr. =
			Penge à 30 $\frac{1}{2}$ Rr. pr. Cmr. Søverdi.	Sl. Rr.		
1 Morg. Eng, gjødslet eller godt vandet	30 Cmr. 30	—	15	15 5 Kl. 15 Rr.	10
Græning:						
1 Morg. naturligt Græs paa Udjord .	9 —	9 —	4	34	4 34
1 Morg. besaaet Grænjordsgræning . .	9 —	9 —	4	34	eet Mars Udbyd beregnet til om- trent 3 Mars Grænjord: 1 Kl.	3 34
1 Morg. Stafjordgræning	1 $\frac{1}{2}$ —	1 $\frac{1}{2}$ —	=	45	= 45
1 Morg. Stubjordgræning	2 $\frac{1}{2}$ —	2 $\frac{1}{2}$ —	=	22	= 22
1 Morg. Enggræning een Gang, paa ugjødslet Eng	1 $\frac{8}{10}$ —	1 $\frac{8}{10}$ —	=	54	= 54
paa gjødslet Eng . .	3 —	3 —	1	32	1 32
to Gange Græning paa ugjødslet Eng . .	3 $\frac{6}{10}$ —	3 $\frac{6}{10}$ —	1	48	1 48
paa gjødslet Eng . .	6 —	6 —	3	4	3 4

Indtægt i Penge efter Fradrag af Dyrkningsomkostningerne.

{ Da Gjøbningstjers-
ten ikke regnes Uget-
jorden til Udbyd,
saa stæer det heller
ikke her;
samt Enggræning
fra 11 Kl. 32 Rr.
indtil 13 Kl. 4 Rr.

Foranstaaende Tabel reduceret til dansk Vægt og Månt af Oversætt.

Producter.	Natur raa-ud- dpte pr. Td. Kand.	Saa- verdi.	Indtægt i Penge & 38 S. pr. Etnr. Høvedti.		Dyrktingsomkostninger pr. Td. Land.	Indtægt i Penge Bredag af Dyrktingsomkostningerne.			
			Ettr.	Skbd.			Sk.	β	
1 Td. E. Kløver eller Kløvergræs til Skat	Ettr. 53 $\frac{1}{2}$ 26 $\frac{2}{3}$	Ettr. 53 $\frac{1}{2}$ 26 $\frac{2}{3}$	Skbd. 21 10	Sk. = 3 =	β 11 6	11 10	3 3	2 6	Naar Slaesløverne flaae i 2 Aar, kommer hertil i det første Aar en Eftergræsning = 10, altsaa 5 $\frac{1}{2}$ Etnr. eller 2 Skbd. 11 β; ialt 13 Skbd. 3 $\frac{1}{2}$ β. Gjennemsnit for Høp- peværetne: 12 Skbd. 4 $\frac{1}{2}$ 14 β pr. Td. Land. samt Enggræsning (f. nedenfor): 7 Skbd. 5 $\frac{1}{2}$ 10 β til 9 Skbd. 1 $\frac{1}{2}$ 4 $\frac{1}{2}$.
1 Td. E. Eugerne . .	71 $\frac{1}{2}$	71 $\frac{1}{2}$	28	=	14	14	2	5	
1 Td. E. Kartofler . .	195 $\frac{1}{2}$	195 $\frac{1}{2}$	38	4	2	4	5	8	
1 Td. E. Runkelroer .	266 $\frac{2}{3}$	266 $\frac{2}{3}$	42	5	9	20	4	4	
1 Td. E. Biffefoder .	42 $\frac{2}{3}$	42 $\frac{2}{3}$	16	5	6	4	1	6	
1 Td. E. Eng, ugjødet	32	32	12	4	=	6	4	6	
1 Td. E. Eng, gjødet	53 $\frac{1}{2}$	53 $\frac{1}{2}$	21	=	11	13	4	6	Da Gjødningsførteien ikke regnes Agerjorden til Udgiot, saa flæer det heller ikke her; samt Enggræsning, fra 15 Skbd. 5 $\frac{1}{2}$ 1 β til 17 Skbd. 5 $\frac{1}{2}$ 12 β.

Producter.	Naturale Udbytte pr. Td. Land.		Sæsværdi.		Totalindtægt i Penge à 38 ø pr. Cmr. Høverdi.		Dyrkningsomkostninger.		Indtægt i Penge med Fradrag af Dyrkningsomkostningerne, pr. Td. Land.		
	Cmr.	ø	Cmr.	ø	ø	β	ø	β	ø	β	ø
Græsning:											
1 Td. Land naturligt Græs paa Ubjerg .	15		15	5	10				5	10	
1 Td. Land befaaet Grønjoerdgræsning.	15		15	5	10			1 Mars Udsæd beregnet til omtrent 3 Mars Grønjoerd 1 ø	4	5	
1 Td. Land Græsning paa Braefjoerd . . .	2 $\frac{2}{3}$		2 $\frac{2}{3}$	1	6				1	6	
1 Td. L. Græsning paa Stubjoerd	1 $\frac{1}{3}$		1 $\frac{1}{3}$	=	3				=	3	
1 Td. L. Enggræsning een Gang paa Ujødffet Eng	3 $\frac{1}{2}$		3 $\frac{1}{2}$	1	10				1	10	
paa gjødffet Eng	5 $\frac{1}{2}$		5 $\frac{1}{2}$	2	11				2	11	
to Gange Græsning, paa Ujødffet Eng	6 $\frac{2}{3}$		6 $\frac{2}{3}$	2	4				2	4	
paa gjødffet Eng	10 $\frac{2}{3}$		10 $\frac{2}{3}$	4	6				4	6	

Dersom Hyppværterne, paa Grund af Brænde-
viinsbrænderier eller Runkelroesukkerfabrikker*), kunne

*) Med Hensyn til Forholdet mellem Udgiot og Indtagt ved denne Fabrikation kan man ikke vel høre en mere competent Landmand end Koppe, som ikke alene selv drev Agerbruget, men ogsaa tillige i den største Udstrækning begge hine Haandteringer. I sit nyeste lille Skrift fra 1841, „Om Fabrikationen af Roesukker“ siger han:

„Der ligger en stor Betsignelse i den hensigtsmæssige Forbindelse mellem Roesukkerfabrikationen og det hele Avlsbrug, og alle Fabrikker, som ere grundede herpaa, ere ikke alene sikrede i deres Bestaaen, men og i deres Fremskriden, eftersom Forretningerne ved Roedyrking og Sukkerfabrikation blive indøvede af mange Arbeidere, hvilke med samme Haandkraft udrette det dobbelte, ja mere, end uøvede Arbeidere kunne præstere.“

„En Roesukkerfabrik kan altsaa, ligesom et Kartoffelbrænderi, bære meget ugunstige Conjuncturer, naar den sættes i Forbindelse med et Avlsbrug. Dersom det sidste skal kjøbe Kartofflerne uden at kunne beregne sig Fordelene ved et billigt Dvægfoder, eller betragte Brænderiet som en Leilighed til en indbringende Anvendelse af Løv og simpelt Brænde, saa kan det ligesaa lidt bestaae, som den Sukkerfabrik, der skal kjøbe Roerne til høie Priser.“

„Kartoffeldyrkingen og den ved samme fremstaaende Spiritusfabrikation giver et historisk Holdpunct, hvorfra man kan slutte sig til Roesukkerfabrikernes tilkommende Skjæbne. For 30 eller flere Aar siden havde den Agerdyrker, som interesserede sig for sit Fags Fremskriden, en dunkel Idee om den Tilstand, som kunde opnaaes ved en udvidet Kartoffeldyrking. Men dersom en Mand i Aaret 1810 var traadt frem og havde med prophetisk Aand forkyndt, hvilken Masse Kartoffler der skulde dyrkes i 1840,

blive anvendt til technisk Brug, saa erholdes omtrent følgende Gjennemsnitsindtagt, forsaavidt som denne kan udtrages af de Erfaringer, som ere indsamlede i Hohenheim deels ved andres og deels ved egne Fabrikker af denne Slags:

Kartofler til Brændeviinsbrænderier:

1 Morg. beregnes at give et Udbytte af 110 Ctr. Kartofler.

Alf 50 \mathcal{R} (omtrent 1 Simri wyrtemb.) antages at der, i et sagkyndig indrettet og drevet Brænderi, efter Fradrag af den Deel, som hidrører fra den der-til anvendte Sæd, vil udkomme et Udbytte af 2 Maal Brændeviin (det ikke saa ubetydeligt høiere Udbytte i de nordtydske Brænderier er bekjendt nok);

hvilken Qvantitet Spiritus deraf skulde produceres, og hvorledes de store (berliniske) Kornbrænderier skulde gaae ind; at dernæst Prisen paa Brændeviin skulde synke ned til det Halve imod dengang, og at dog alligevel det firedobbelte af den tidligere Consumption skulde betales som Afgift til Staten; en saadan Prophet var vel bleven ubleet som en Phantast."

"Hvor Kartoffel dyrkning optages i Frugtsølgen som Mellemled mellem Dyrkningen af Palmfrugter og de Fodervæxter, som ere bestemte til at slaaes eller afskræses, der avles paa ringere Jord mere Sæd, end i det tidligere rene Sædavlbrug. Og hvad Kartoflerne præstere paa en Jordbund af mere sandet Bonitet, det vilde Runkelroerne yde den muldrige Leerjord. Den Jorddybning af Jordmonnet og sammes havemæssige Behandling, som er nødvendig for Roedyrkningen, vil virke saa velgjørende paa dens Productionsevne, at det til Roedyrkningen anvendte Areal aldeles ikke vil savnes til andre Frembringelser."

altsaa af 110 Ctnr. 2½ Spande à 40 Fl. . 110 Fl.

Joderværdien af Affaldet er antaget at
være $\frac{5}{12}$ af de anvendte Kartofler, dette giver
46 Ctnr. Kartofler eller 23 Ctnr. Høværði
à 30½ Kr., altsaa omtrent 12 —
tilsammen 122 Fl.

Som Udgivter ved Brænderiet ansættes:

Maltstat à 20 Kr. af 1 Simri Malt
omtrent 7 Fl.
Brændsel efter Fradrag af Affens
Værdi 30 —
Haand- og andet Arbeide 15 —
Almindelig Udgivt og Reserve for
høiere Maltstat 6 —
Inventariets Slid og Bedligehol-
delse, samt Rente af Kapitalen . 10 —
tilsammen 68 Fl.

der bliver altsaa en Indtægt af . 54 —

1 Simri eller 50 T Kartofler
udbringes paa den Maade til 14 $\frac{1}{11}$
Kr. Herfra gaae de ovenfor an-
førte Dyrkningsomkostninger for Kar-
toflerne 24 —

hvorefter endnu blive tilbage 30 Fl. pr. Morg.

Runkelroer til Sufferfabrikation:

1 Morg. giver et Udbytte af 150 Ctnr. Run-
kelroer.

Disse give af Raasukker 5 pCt., $7\frac{1}{2}$ Centner à
16 Fl. 120 Fl.

Affaldet bliver $\frac{1}{4}$ af Roerne, altsaa $37\frac{1}{2}$

Ctnr.; dette har, som Roerne, en Hø-
vardi af $2\frac{1}{2}$ \mathcal{R} = 1 \mathcal{R} Hø,

altsaa af 15 Ctnr. à $30\frac{1}{2}$ Kr. Foderværd 7 — 38 Kr.

Det øvrige Affald fra Rodpudsningen,

Afken, o. s. v. kan omtrent udgjøre . 8 — —

tilsammen 135 Fl. 38 Kr.

Som Udgiyt ved Fabricationen kan antages for
hvert 150 Ctnr. forarbejdede Roer:

Haandarbejde 30 Fl.

Brændsel 30 —

Becnful 8 —

Almindelig Udgiyt og Reserve til

Skat og større Driftscapital . . 7 —

Slid og Vedligeholdelse af Inven-

tariet, tilligemed Rente af Capitalen 15 —

tilsammen 90 Fl.

bliver tilbage som Indtægt 45 — 38 Kr.

faa at 1 Ctnr. Roer kan antages at

være udbragt til en Priis af 18 Kr.

Dyrkningsomkostningerne for Roerne

udgjøre pr. Morg. 15 — 48 —

altsaa Rest 29 Fl. 50 Kr.

Paa Grund heraf ansættes den Gjennemsnitsind-
tægt, som erholdes ved Hyppværters techniske Anvendelse,
til 30 Fl. pr. Morg.

Bed Besvarelsen af det tredie Spørgsmaal vil, ifølge de nu fremsatte Talforhold, de enkelte Avlssystemers Gjennemsnitsindtægt være følgende:

1) Reent Græsningbrug:

paa gammel kraftig Græsjord, (see ovenfor S. 409) pr. Morg. 11 Fl. 32 Kr. indtil 13 Fl. 4 Kr.

Med Hensyn til de øvrige Beregninger maae følgende Bemærkninger forudstilles:

Det blev antaget, at Agerdyrkningen uden Bederslag afgiver al Halmen til Avlsbruget, men herfor til Gjengjæld erholder Gjødningen gratis, d. e. at begge Dele ikke medtages i Beregningen for at udfinde Indtægten af de forskjellige Avlsbrug.

Herimod kunde Mange indvende, at paa den Maade ville de Avlsbrug, som i Forhold frembringe mere Halm end Foder, komme tilfort, fordi disse anvende mere Halm til Fodring; jeg har derfor ved de forskjellige Avlsystemer søgt at udfinde, hvormegen Halm, foruden Strøelsen, ethvert af dem endnu kunde anvende til Fodring. Men da jeg herved kom til Kundskab om, at dette Forhold, naar Foderhalmen blev ansat efter Høværdi til 30½ Kr. pr. Ctnr., ved alle de følgende Avlsystemer vilde falde imellem en Værdi af 1 og 2 Fl. pr. Morg. (alene ved det Norfolkter Beresbrug under 1 Fl., nemlig omtrent 40 Kr. pr. Morg.), saa troede jeg, at jeg, for ikke at gjøre Beregningerne endnu mere complicerte, saa meget mindre behøvede at tage Hensyn til denne ubetydelige Differenz, da:

- 1) Koppes praktiske Forudsætning (ovenfor S. 492) gaaer ud paa, at Halm i Almindelighed ikke bør skrives Ageren tilgode, naar paa den anden Side Gjødningen ikke skrives den til Udgiwt, og
- 2) da Indtægten af Dvægavlen ved saadanne Avlsbrug, som for det meste fodre med Halm, paa Grund af denne mindre gode Fodring, er forholdsviis ringere og derfor ikke godt kan antages at udgjøre 30½ Kr. pr. Ctr. Høværdi, hvilket altsaa atter hæver hiin Forffjel; og endelig
- 3) da Gjødningen bliver mindre kraftig efter den stærke Halmfodring.

2) Holsteenskt Avlsbrug:

paa 10 Morg. (see S. 416)

2½ Morg. Vaarsæd, samt Græsning paa Stubjorden à 14 Fl. 7 Kr. . . 35 Fl. 17 Kr.

1½ — Vintersæd, samt Græsning
paa Stubjorden à 22 Fl. 22 Kr. 33 — 33 —

5 Aar Gronjord à 3 Fl. 34 Kr. . 17 — 50 —

1 Morg. Græsning paa Brakjord . . — 45 —

tilsammen 10 Morg. tilsammen 87 Fl. 25 Kr.

altsaa pr. Morg. Agerjord 8 Fl. 44 Kr.

hertil 2 Morg. gjødstet Eng, samt

Enggræsning à 11 Fl. 32 Kr. . . 23 — 4 —

tilsammen 12 Morg. tilsammen 110 Fl. 29 Kr.

følgelig Middeltal pr. Morg. 9 Fl. 17 Kr.

Ovenfor S. 420 er det omtalt, at naar disse Avlsbrug lide Mangel paa Eng og af den Grund fornemmelig maae anvise Creaturene Halm til Vinterfo-

dring, saa har man, før at gjøre Fodringen noget kraftigere, søgt at hjælpe sig ved at fodre med Kjerne, Havre eller Byg; men at, som nu skal godtgjøres, en saadan Fodring med Sæd sædvanlig viser sig meget uoeconomisk.

Alf de givne Tal kunne vi beregne dette saaledes:

Indtægten af 1 Morg. Baarsæd ansættes til omtrent 900 R Korn; disse give, naar 1 R Korn er liig 2 R Høværði: 1,800 R Høværði og udbringes, à 30½ Kr. pr. Ctr., til 9 Fl. 9 Kr.; men da Dyrkningsomkostningerne pr. Morg. Land efter et Middeltal udgjøre 11 Fl. 15 Kr., saa forsvinder ved denne Fodring med Sæd næsten al reen Indtægt, om man endog vil beregne Halmen til dens Foderværd; og det viser sig saaledes, at Indtægten af Avlsbruget vil stige høiere, dersom man optager i Rotationen en af de ovenfor beregnede sædvanlige Foderværter, end dersom man dyrker Korn til Fodring.

3) Meklenborgsk Avlsbrug:

paa 7 Morg. Agerland (see S. 421)

4	—	Wintersæd	22 Fl. 22 Kr.
2	—	Baarsæd à 14 Fl. 7 Kr.	28 — 14 —
3	—	Grønjord à 3 Fl. 34 Kr.	10 — 42 —
1	—	Græsning paa Brakjord	— — 45 —

tils. 7 Morg. tilssammen 62 Fl. 3 Kr.

altsaa pr. Morg. Agerland 8 Fl. 51 Kr.

hertil ½ Morg. ugjodstet Eng, samt Enggræsning à

5 Fl. 47 Kr. 2 Fl. 54 Kr.

Kateris 7½ Morg.

Kateris 64 Fl. 57 Kr.

Transp. 7½ Morg.	Transport 64 Fl. 57 Kr.
1 Morg. gjødsfet Eng	11 — 32 —
<u>tilsf. 8½ Morg. Land.</u>	<u>tilsammen 76 Fl. 29 Kr.</u>
Middeltal pr. Morgen = 9 Fl.	

4) Neent Trevangsbrug:

paa 3 Morg. Agerjord (see ovenfor S. 423)	
1 — Vintersæd	22 Fl. 22 Kr.
1 — Baarsæd	14 — 7 —
1 — Brakfjordsgræsning	— 45 —
<u>tilsf. 3 Morg.</u>	<u>tilsammen 37 Fl. 14 Kr.</u>
pr. Morg. Agerland 12 Fl. 25 Kr.	
hertil 1 Morg. ugjødsfet Eng	5 — 47 —
<u>tilsf. 4 Morg.</u>	<u>tilsammen 43 Fl. 1 Kr.</u>
altsaa Middeltal pr. Morg. 10 Fl. 45 Kr.	
endvidere 3 Morg. Græsland, à 4 Fl.	
	34 Kr. 13 Fl. 42 Kr.
<u>tilsammen 7 Morg.</u>	<u>tilsammen 56 Fl. 13 Kr.</u>
pr. Morg. 8 Fl. 6 Kr.	

5) Trevangsbrug med den halve Brak dyrket;

paa 12 Morg. (see ovenfor S. 430)	
4 — Vintersæd à 22 Fl. 22 Kr. 89 Fl. 28 Kr.	
4 — Baarsæd à 14 — 7 — 56 — 28 —	
1 — Slaaeflover	8 — 25 —
1 — Hyyperærter	9 — 20 —
2 — Græsning paa Brakfjord	
à 45 Kr.	1 — 30 —
<u>tilsf. 12 Morg.</u>	<u>tilsammen 165 Fl. 11 Kr.</u>
pr. Morg. Agerland 13 Fl. 46 Kr.	

Transp. 12 Morg. Transp. 165 Fl. 11 Kr.

hertil 4 Morg. ugsjødsket Eng à 5 Fl. 47 Kr. 23 Fl. 8 Kr.

tilf. 16 Morg. tilfsammen 188 Fl. 41 Kr.

pr. Morg. 11 Fl. 48 Kr.

dersom man, hvilket for det meste er

nodvendigt, endnu hertil regner

4 Morg. Græsgang (1 Morg. for

hver 3 Morg. Agerland) à 4 Fl.

34 Kr. 18 — 16 —

tilf. 20 Morg. tilfsammen 206 Fl. 57 Kr.

faa udgjør Indtagten pr. Morg. 10 Fl. 20 Kr.

6) Trevangsbrug med heel dyrket Brak,
men uden Raps.

paa 6 Morg. Agerland (see S. 433)

2 Morg. Vintersæd à 22 Fl. 22 Kr. 44 Fl. 44 Kr.

2 — Baarsæd à 14 — 7 — 28 — 14 —

1 — Slaecklover 8 — 25 —

1 — Hypevarter 9 — 20 —

tilf. 6 Morg. tilfsammen 90 Fl. 43 Kr.

pr. Morg. 15 Fl. 7 Kr.

hertil 2 — ugsjødsket Eng à 5 Fl. 47 Kr. 11 — 34 —

tilf. 8 Morg. tilfsammen 102 Fl. 17 Kr.

pr. Morg. 12 Fl. 47 Kr.

7) Trevangsbrug med Rapsdyrkning,

paa 9 Morg. (see S. 435)

3 Morg. Vintersæd à 22 Fl. 22 Kr. 67 Fl. 6 Kr.

Transp. 3 Morg.	Transp. 67 Fl. 6 Kr.
2 Morg. Baarsæd à 14 Fl. 7 Kr.	28 — 14 —
1 — Slaæflover	8 — 25 —
1 — Hypevarter	9 — 20 —
1 — Græsning paa Bratjord	— 45 —
1 — Raps	60 — —
<hr/>	<hr/>
tilsf. 9 Morg.	tilsammen 173 Fl. 50 Kr.
	pr. Morg. 19 Fl. 19 Kr.
hertil 4½ Morg. ugjødset Eng à 5 Fl. 47 Kr.	26 — 2 —
<hr/>	<hr/>
tilsf. 13½ Morg.	tilsammen 199 Fl. 52 Kr.
	pr. Morg. 14 Fl. 48 Kr.

8) Frugtverel med 4 Skifter,

paa 4 Morg. Agerland (see S. 445)

1 Morg. Vintersæd	22 Fl. 22 Kr.
1 — Baarsæd	14 — 7 —
1 — Kløver	8 — 25 —
1 — Hypevarter	9 — 20 —
<hr/>	<hr/>
tilsammen 4 Morg.	tilsammen 54 Fl. 14 Kr.
	pr. Morg. 13 Fl. 34 Kr.

Dette Sædskifte behøver ingen Eng, og bidrager endnu noget til at berige Avlsbruget.

9) Frugtverel med 5 Skifter,

paa 5 Morg. Land (ovenfor S. 446)

1—4, som ovenfor

4 Morg.	54 Fl. 14 Kr.
hertil 1 — Baarsæd	14 — 7 —
<hr/>	<hr/>
tilsammen 5 Morg.	tilsammen 68 Fl. 21 Kr.
	pr. Morg. Agerland 13 Fl. 40 Kr.

Transp. 5 Morg.	Transp. 68 Fl. 21 Kr.
dertil 1 Morg. ugjødsket Eng . . .	5 — 47 —
tilsf. 6 Morg.	tilsammen 74 Fl. 8 Kr.

Middeltal pr. Morg. 12 Fl. 22 Kr.

Naar man sammenligner dette Resultat med det, som kan udledes af det foregaaende Frugtverelsystem med 4 Skifter, saa har man et Beviis for, at et yderligere Tillæg af et Skifte for Handelsproducter ikke, som man saa ofte overfladisk troer, bringer nogen Fordeel.

10) Frugtverel med 6 Skifter;

a) med Bælgfrugter, som modnes,
 paa 6 Morg. Land (ovenfor S. 447)

1—4, 4 Morg., som foranført . . .	54 Fl. 14 Kr.
1 — Bælgfrugter . . .	14 — 7 —
1 — Vintersæd . . .	22 — 22 —
tilsammen 6 Morg.	tilsammen 90 Fl. 43 Kr.
pr. Morg. Agerland 15 Fl. 7 Kr.	
dertil 1 Morg. ugjødsket Eng . . .	5 — 47 —
tilsammen 7 Morg.	tilsammen 96 Fl. 30 Kr.
pr. Morg. 13 Fl. 47 Kr.	

11) b) med Grønviffer til Fodring (ovenf. S. 449);

1—4, 4 Morg., som foran . . .	54 Fl. 11 Kr.
1 — Grønviffer . . .	3 — 12 —
1 — Vintersæd . . .	22 — 22 —
tilsammen 6 Morg.	tilsammen 79 Fl. 48 Kr.
pr. Morg. Agerland 13 Fl. 18 Kr.	

Behøver ingen Eng, men bidrager endnu noget til at berige Avlsbruget.

12) Frugtøerel med 7 Skifter;

a) uden Raps,

paa 7 Morg. Agerland (ovenf. S. 449)

1—6, 6 Morg., som foransfort . 79 Fl. 48 Kr.

1 — Baarsæd . . . 14 — 7 —

tilsammen 7 Morg. tilsammen 93 Fl. 55 Kr.

pr. Morg. Agerland 13 Fl. 25 Kr.

hertil $\frac{3}{4}$ Morg. Eng à 5 Fl. 47 Kr. . 4 — 21 —

tils. $7\frac{3}{4}$ Morg. tilsammen 98 Fl. 16 Kr.

udgjør pr. Morg. 12 Fl. 40 Kr.

altsaa ogsaa et Beviis for den ved Nr. 9 gjorte Bemærkning.

13) b) med Raps (ovenfor S. 450),

1 Morg. Hyppevarter . . 9 Fl. 20 Kr.

1 — Baarsæd . . . 14 — 7 —

1 — Klover . . . 8 — 25 —

1 — Vintersæd . . . 22 — 22 —

$\frac{1}{2}$ — Grønvisker à 3 Fl.

12 Kr. . . . 1 — 36 —

$\frac{1}{2}$ — Græsning paa Brak-

jord à 45 Kr. . . . 22 —

1 — Raps . . . 60 — —

1 — Vintersæd . . . 22 — 22 —

tilsammen 7 Morg. tilsammen 138 Fl. 34 Kr.

pr. Morg. 19 Fl. 48 Kr.

Men da $\frac{4}{3}$ af Kartoflerne kunne anvendes til Brændeviin, saa kan Forholdet ogsaa blive følgende:

b) 4 Morg. Vintersæd, Baarsæd, Klovergræs, som foran	54 Fl. 3 Kr.
$\frac{1}{5}$ — Hyppvæxter til Fodring, à 9 Fl. 20 Kr.	1 — 52 —
$\frac{4}{3}$ — Hyppvæxter til Brændeviin, à 30 Fl.	24 — „ —
<hr/> tilf. 5 Morg.	<hr/> tilsammen 79 Fl. 55 Kr.
	pr. Morg. 16 Fl.

Eng behøves ikke.

16) Engelsk Avlsbrug med 10 Skifter, dobbelt Rotation af foransførte; Indtægten bliver den samme.

17) Et mere tærende Sædskifte,
(ovenfor S. 461),

3 Morg. Vintersæd à 22 Fl. 22 Kr.	67 Fl. 6 Kr.
1 — Baarsæd	14 — 7 —
1 — Raps	60 — „ —
1 — Hyppvæxter	9 — 20 —
$\frac{1}{2}$ — Grønvisker, à 3 Fl. 12 Kr.	1 — 36 —
$\frac{1}{2}$ — Græsning paa Brakjord, à 45 Kr.	„ — 22 —
1 — Klovergræs, toaarig	9 — 57 —
1 — dito eetaarig	8 — 25 —
1 — Klovergræs til Græsning	7 — 37 —
<hr/> tilf. 10 Morg.	<hr/> tilsammen 178 Fl. 30 Kr.
	pr. Morg. 17 Fl. 51 Kr.

Transp. 10 Morg.	Transp. 178 Fl. 30 Kr.
hertil 1 — Eng	5 — 47 —
tilsamm. 11 Morg.	tilsammen 184 Fl. 17 Kr.
udgjør pr. Morg. 16 Fl. 45 Kr.	

18) Det markste Berelbrug med 9 Skifter,
med Kartofler, for en Deel til Brændeviin,
(ovenfor S. 485),

1 Morg. Hypevæxter til Fodring	9 Fl. 20 Kr.
1 — Baarsæd	14 — 7 —
1 — Klovergræs til Slet	9 — 57 —
1 — dito til Græsning	7 — 37 —
1 — Vintersæd	22 — 22 —
1 — Kartofler til Brændeviin	30 — — —
1 — Baarsæd	14 — 7 —
1 — Grønvikker	3 — 12 —
1 — Vintersæd	22 — 22 —
tils. 9 Morg.	tilsammen 133 Fl. 4 Kr.
pr. Morg. 14 Fl. 48 Kr.	
hertil $\frac{1}{4}$ Morg. Eng, à 5 Fl. 47 Kr.	4 — 21 —
tilsamm. $9\frac{1}{4}$ Morg.	tilsammen 137 Fl. 25 Kr.
pr. Morg. 14 Fl. 6 Kr.	

Naar Jordbunden er godt skiftet til Kloveravl,
har altsaa Sædsifterne Nr. 16 og 17 nogle Fortrin;
men man maa lægge Mærke til, at dette Sædsifte
Nr. 18 netop er passende for Jordsmonnet i Mark.

19) Nyt meklenborgsk Avlsbrug i 7 Skifter,
(ovenfor S. 486),
 $\frac{1}{2}$ Morg. Hypevæxter, à 9 Fl. 20 Kr. 4 Fl. 40 Kr.

Transp. $\frac{1}{2}$ Morg.	Transp. 4 Fl. 40 Kr.
$\frac{1}{2}$ Morg. Erter, à 14 Fl. 7 Kr.	7 — 4 —
$\frac{1}{2}$ — Vintersæd, à 22 Fl. 22 Kr.	11 — 11 —
$\frac{1}{2}$ — Baarsæd, à 14 — 7 —	7 — 4 —
1 — Klovergræs med Eftergræsning	9 — 57 —
1 — Klovergræs til Græsning	7 — 37 —
1 — Græsning paa Brakfjorden	— 45 —
1 — Raps	60 — —
1 — Vintersæd	22 — 22 —
<hr/> tilf. 7 Morg.	<hr/> tilsammen 130 Fl. 40 Kr.
pr. Morg. 18 Fl. 40 Kr.	
hertil $1\frac{1}{2}$ Morg. Eng, à 5 Fl. 47 Kr.	8 — 41 —
<hr/> tilf. $8\frac{1}{2}$ Morg.	<hr/> tilsammen 139 Fl. 21 Kr.
pr. Morg. 16 Fl. 23 Kr.	

Naar dette Avlsbrug, efter det der er anført S. 488, drives med et heelt Skifte Hyyperarter og med indskrænket Brak, saa vil Indtægten vise sig saaledes:

1 Morg. Hyyperarter	9 Fl. 20 Kr.
1 — Vintersæd	14 — 7 —
1 — Klover	9 — 57 —
1 — dito, andet Aar	7 — 37 —
1 — Klovergræsning, Halvdelen af 3die Aar	3 — 48 —
1 — Raps	60 — —
1 — Vintersæd	22 — 22 —
<hr/> tilsammen 7 Morg.	<hr/> tilsammen 127 Fl. 11 Kr.
hertil $\frac{3}{4}$ Morg. Eng, à 5 Fl. 47 Kr.	4 — 21 —
<hr/> tilsam. $7\frac{3}{4}$ Morg.	<hr/> tilsammen 131 Fl. 32 Kr.

pr. Morg. 16 Fl. 56 Nr. *)

Foranstaaende Beregninger føre til det Resultat, at den ved de forffjellige Avlsystemer og Avlsbedrifter erholdte Indtægt (at herved ikke forstaaes den rene Indtægt, men alene Indtægtsforholdet mod hinanden indbyrdes, er bemærket ovenfor S. 497), under Forudsætning af lige gunstige Omstændigheder, forholder sig til hinanden omtrent i følgende opstigende Progression.

Trevangsbrug

med reen Brak, med stort Behov af Eng og Græsning paa Udjord; Indtægtsforhold pr. Morg. (ovenfor Nr. 4) 8 Fl. (pr. Td. L. = 11 Rbd. 1 Mk. 9 Sk.)

Bereisbrug uden Frugtverelens Regler med Grønjordegræsning, det ældre meklenborgske og holsteenske (saakaldte Kobbel-) Avlsbrug; Indtægtsforhold pr. Morg. (ovenf. Nr. 2 og 3) 9 til 9½ Fl. (pr. Td. L. = 12 Rbd. 4 Mk. à 13 Rbd. 2 Mk. 4 Sk.)

Reent Græsningsbrug,

b. e. et af Ugerland uafhængigt Brug af godt, varigt Græsland, som ligeledes erholder Gjødningen; Indtægtsforhold pr. Morg. (Nr. 1) 11 til 13 Fl. (pr. Td. L. = 15 Rbd. 2 Mk. 14 Sk. à 18 Rbd. 1 Mk. 12 Sk.)

*) Dette Sædsfiste er indført hos os, blandt andre Steder paa det Gods, der tilhører den saa hæderlig bekjendte Geheimeraad, Friherre von Strichshausen paa Raifenhalden, som for nogle Aar siden har bereist England i landoeconomisk Henseende, og som tillige, ganske efter engelske Grundsætninger, har indrettet Behandlingen af Kløvergræs-Skifterne og sammes Anvendelse til Faar, fremkomne ved Krydsning imellem Merinos og Engelske.

Sammensat eller forbedret Trevangsbrug med halv, eller heel dyrket Brak, uden Kapsdyrkning, med stor Trang til Eng; Indtægtsforhold pr. Morg. (Nr. 5 og 6) 10 til 13 Fl. (pr. Td. L. 14 Rbd. 7 Sk. à 18 Rbd. 1 Mk. 12 Sk.) med Kapsdyrkning og meget stor Trang til Eng; Indtægtsforhold (Nr. 7) 14 til 15 Fl. (pr. Td. L. = 19 Rbd. 4 Mk. 4 Sk. à 21 Rbd. 10 Sk.)

Berelbrug efter Frugtverelens Regler:

- a) uden Dyrkning af Kaps eller af Hyyperarter til technisk Anvendelse;
- α) saadanne, som lidt efter lidt indføres i Tydskland, uden flereaarige Klovergræsskifter, men derimod for det meste med Trang til Eng, Frugtverel med 5, 6 eller 7 Skifter (Nr. 9, 10, 11, 12) Indtægtsforhold pr. Morg. 12 til 14 Fl. (pr. Td. L. = 16 Rbd. 5 Mk. 5 Sk. à 19 Rbd. 4 Mk. 4 Sk.)
- β) saadanne, som ere mere almindelige i England, med Klovergræs, uden Trang til Eng, Frugtverel med 4 eller 5 (Norfolker) Skifter (Nr. 8 og 15); Indtægtsforhold pr. Morg. 12 til 14 Fl. (pr. Td. L. = 16 Rbd. 5 Mk. 5 Sk. à 19 Rbd. 4 Mk. 4 Sk.)
- b) med Dyrkning af Kaps eller Hyyperarter til technisk Anvendelse;
- α) uden flereaarige Klovergræsskifter med stærk Trang til Eng, Frugtverel i 7 og 8 Skifter med Kaps (Nr. 13 og 14); Indtægtsforhold pr. Morg. 14 til 16 Fl. (pr. Td. L. = 19 Rbd. 4 Mk. 4 Sk. à 22 Rbd. 3 Mk. 2 Sk.)
- β) med flereaarige Klovergræsskifter efter det engelske Avlsbrugs Grundsætninger, uden eller i det mindste med meget ubetydelig Trang til Eng, det markste Berelbrug med Brænderi (Nr.

18); Indtægtsforhold pr. Morg. 14 Fl. (pr. Td. L. = 19 Rbd. 4 Mk. 4 Sk.)

det nyere meklenborgske Berelbrug med 7 Skifter og Kapsdyrkning (Nr. 19); pr. Morg. 16 til 17 Fl. (pr. Td. L. = 22 Rbd. 3 Mk. 2 Sk. à 23 Rbd. 5 Mk. 9 Sk.)

det engelske Berelbrug med 5 eller 10 Skifter, samt med Brænderi eller Kaps (Nr. 15, b, 16 og 17); Indtægtsforhold pr. Morg. 16 til 17 Fl. (pr. Td. L. = 22 Rbd. 3 Mk. 2 Sk. à 23 Rbd. 5 Mk. 9 Sk.)

Al de foranstaaende Betragtninger fremgaae følgende Grundsætninger:

Ogsaa med Hensyn til Indtægten viser det sig ikke alene under engelske, men ogsaa under andre Forhold, endog med almindeligt Udbytte af Fædriften, som vel og kan forsøges, — fordeelagtigt at lægge sig efter stærk Foderdyrkning paa Agerlandet efter engelske Grundsætninger, nemlig sammes Udvidelse i den Grad, at Engens Bistand ikke er nødvendig for at give kraftig Gjødning.

Jo høiere Indtægten er af Fædriften og jo mere denne kan forhøies ved Intelligents, desto fordeelagtigere bliver hiint Forhold.

Naturligt Græs paa Udmarkerne har det allerringeste Indtægtsforhold: pr. Morg. 4½ Fl. (pr. Td. L. = 6 Rbd. 2 Mk.)

Ikke meget bedre er Indtægten af Eng, som hverken er gjødsket eller vandet: pr. Morg. 6 Fl. (pr. Td. L. = 8 Rbd. 2 Mk. 10 Sk.)

Jo mere Avlsbrugene behøve saadanne Enge og jo flere af disse der findes ved et Avlsbrug, desto mere forringe de med sjeldne Undtagelser Avlsbrugets Totalindtægt med Hensyn til Arealet.

Forholdet mellem Arealet for Foderdyrkingen, Græsgang, Eng og Foderland paa Agerjorden, og Arealet for de umiddelbar sælgelige Producter, bliver — dersom Avlsbruget skal holdes i den ifølge vore forudstiftede Grundsætninger bestemte Kraft, ved de ovenfor betragtede forstjelligste Avlsystemer, — ikke uinteressant — netop saaledes, at man i Almindelighed nødvendig maa bestemme ligesaa stort et Areal til Foder, som til Handelsproducter.

Jo mere dette erholdes fra Ageren, og ikke fra ugjødskede eller uvandede Enge, desto gunstigere bliver desuden med Hensyn til Dvægavlen Forholdet mellem virkelig gode Fodringsmidler og den Halm, som skal opfodres.

Den efter ovenstaaende Beregninger største Gjennemsnits-Indtægt udkommer af de Berelbrug, efter Frugtverelens Regler, som paa Ageren producere saa meget Fodrings- og Gjødsknings-Materiale, at de uden — eller dog med en ringe Deel — Eng kunne levere saadanne indbringende Producter, som Raps og Hyyperarter til teknisk Anvendelse.

Hertil ere de engelske Berelsbrug med toaarige Kløvergræsskifter fornemmelig skikkede.

Om endog saadanne, af Enge uafhængige, Avlsbrug med Hensyn til deres Indtægtsforhold ikkun staae lige med andre Avlsbrug, saa fortjene de dog for det meste Fortrinet, ikke alene fordi de give mere Leilighed til at forøge Indtægten af Fædriften, men og fordi de tilbyde den store Fordeel, at de kunne bevæge sig friere, det vil sige, at man, uden at forandre noget i Frugtfolgens Hovedretning og Charakter, kan rette sig efter de forhaandenværende Conjunctioner og ifølge disse forhøje Indtægten. Derksom vi f. Ex. antage, at det sædvanlige engelske Berelsbrug med 5 Skifter, eller og det dobbelte med 10 Skifter, er indført, saa kan man fra Begyndelsen anvende den overflødige Gjøbning til at forøge Jordens Kraft, og herved regne paa et Indtægtsforhold af 13 Fl. pr. Morg. Men senere maae Omstændighederne afgjøre, om Dvægavlen lønner sig saa godt, at det vil være fordeelagtigt ogsaa i Fremtiden alene til samme at anvende det rigelige Foder, eller om man skulde ansee det for rigtigere, enten at anvende Hylpeværterne til tekniske Foretagender, eller og at gaae over til Kapsdyrkning. I Forhold til Omstændighederne kan man her verle fra det Ene til det Andet og saaledes forøge sin Indtægt indtil de, i de ovenfor anførte Indtægtsforhold, angivne 16 til 17 Fl. pr. Morg.

Den udsundne og til Grund lagte Værdi af 1 Ctr. Høværdi til en Priis af 30½ Kr. maa nemlig alene betragtes som en Middelpriis af Fædriften, med hvilken, uden at tage Hensyn til engelske Forhold, mange tydske Landmænd heller ikke ville være tilfredse, f. Ex. ved Merinostillæg og bestandigt Salg af Tillæggsdyr; ved Meierier i Nærheden af store, befolkede Steder; ved Fædning, som ofte lønner sig langt bedre end efter den ovenfor anførte Maalestof; endelig ved en fuldkomnere Hornqvægavl, som ligeledes kan føre en fordeelagtig Handel med Tillæggsdyr med sig, om hvilket man imidlertid under Tydsfflands almindelige Forhold intet ordentligt Begreb gjør sig, uagtet man ikke sjelden for høie Priser henter Tillæggsdyr fra Udlandet, fra Schweiz, Holland, England, o. s. v. Men hertil hører rigtignok, at Dvæget holdes bedre end det i Almindelighed er Tilfældet i de tydske Avlsbrug. Naar Dvæget holdes godt, saa følger deraf en bedre Uddannelse baade af Former og af Egenstaber; heraf kommer stigende Indtægter og mere Interessé for udmærket Dvæg; saa betaler Landmanden dette bedre, de bedre Priser opmuntre til et stedse mere rationelt Opdræt og saaledes bliver ogsaa Hornqvægavlen hævet til det Standpunkt, at — ligesom ved Heste- og Faareavl — fornemmelig Salg af Tillæggsdyr lønner sig, og det tilmed bedst for den, som tidligst og paa den mest rationelle Maade lægger sig efter denne Green af Agerbruget.

Sine Avlsbrug ere ganske fortrinlig stiftede til et godt Dvægghold, da de, paa Grund af den rige Foder-

frembringelse, altid give Veilighed til, hvilket og meer hos Englænderne, fra det ene Aar til det andet at have et Forraad af Foder som Reserve i Nødsfald, under Misværet o. s. v., hvorved Dvægbesætningen sikkes en, saavidt muligt, bestandig lige god Fodring, uden hvilken man ligesaa lidt kan gjøre Regning paa en fuldkommen Fædrift, som paa et i dets Total-Indtægt fuldkomment Avlsbrug. I vore tydske Avlsbrug bliver sædvanlig Fædriftens og derved det hele Avlsbrugs Fremgang i høi Grad standset ved ethvert for Foderfrembringelsen ugunstigt Veirlig.

Der gives — og det er ikke sjældent — saadanne Forhold, ved hvilke Foderets Værdi stiger langt over den antagne, maaskee indtil den dobbelte Priis. Her maatte man, efter de foranførte Sammenstillinger, udregne de endnu langt større Fordele ved en rigtig Foderdyrkning, som i dette Tilfælde, ved Siden af den gunstige Indflydelse paa det hele Avlsbrug, ogsaa med Hensyn til den enkelte Agerens rene Indtægt kan naae, ja overgaae, Indtægten af Handelsproducter.

Under disse Omstændigheder og altsom Indtægten af Fædriften forøges ved den rationelle Drift, maa en forøget Foderdyrkning være paa sin rette Plads ikke blot i den Grad, at Agerens kraftige Gjødning bliver uafhængig af Engen, men og, som hos Englænderne, saa vidt, som den paa nogen Maade kan udføres.

Dersom man, — og hertil ere, som foran bemærket, de engelske Avlsbrug fortrinlig stikkede — ved sin Dyrkning af Agerlandet har gjort sig

uafhængig af Engene, saa erholde disse i og for sig igjen en særegen Betydning.

Man kan saa efter Omstændighederne paa forskjellig Maade forhøie deres forrige rene Indtægt:

ved at opløse dem og derefter optage dem i det valgte Avlsystem;

ved at sælge eller, dersom de ikke egne sig hertil, ved at bortforpagte enten Engen selv eller det paa samme avlede Hø;

ved at beholde dem og afbenytte dem til Græsland paa den Maade, at deres Product anvendes til Dvægsbesætningen og atter gjengives dem som Gjødsfning (forudsat at f. Ex. de vaade, mosgroede Enges Virksomhed er bleven forberedt hertil ved Udgravning o. s. v.), hvad enten dette nu skeer ved Gjødnings Paaførelse eller ved Afgræsning, hvorved de, ifølge den paa vedkommende Sted fremsatte Anviisning, kunne holdes i den Kraft, at Naturalindtægten, med noget nær de samme Dyrkningsomkostninger, meget forøges, deres Indtægtsforhold, ifølge de foranstaaende Beregninger, udbringes til 11—13 Fl. pr. Morg., og de endelig selv komme saavidt, at de i og for sig, opnaae den for Rotationen paa 1 Morg. Agerland i Gjennemsnit antagne ovenfor anførte Middel-Indtægt:

Men den, som i saadanne Avlsbrug, hvor Dvægsavl efter den angivne Maalestof lønner sig, kjender det store Fortrin, som godt Hø fra kraftige Enger, hvor Gjødsfning har fremkaldt de bedste Græs- Klover- og Biffearter, samt fordrevet de flette Planter, Mos, Lyng,

Vadderøffe o. s. v., — har fremfor andet Hø fra magre Enge og fremfor alle andre Fodringsmidler, og hvorledes dette af den Grund ligeoverfor disse forholdsviis betaler sig langt bedre end efter det antagne Middeltal, hvilket vi dog, for end ikke i fjerneste Maade at synes partiste, slet ikke have gjort gjeldende i de foranstaaende Beregninger; — den, som veed, hvorledes andre mindre gavnlige Fodringsmidler, fornemmelig ogsaa Halm, først ved saadant Hø bliver gavnligere for Dvæget; hvorledes fornemmelig alene godt Enghø er det Fodringsmiddel, som kan bidrage til at bringe Hornqvæg og Faareavl til den største Fuldkommenhed og derved til den høieste Indtægt; hvorledes endelig kraftige Enge yde det sikreste*) Udbytte af godt Foder, og derved tilbyde den sikreste Støtte, — han vil slette Engenes Værd endnu høiere og der-

*) De ovenfor S. 398 anførte forskjellige Forsøg, som i Hohenheim foretoges med Hensyn til Gjødningens Indflydelse paa Eng, gave ogsaa et ikke uinteressant Beviis for, at et for Græsvarthen ugunstigt Veirlig i langt ringere Grad virkede skadelig paa den ved Gjødningen kraftige Eng, hvorfor Udbyttet, ogsaa under saadanne Omstændigheder, blev langt sikkrere end af simple, ugjødslede Enge. I de for Høproductionen ved Tørke saa ugunstige Aar 1840 og 41 forholdt nemlig Høhøst- og Efterslæt-Productet sig til det 8aarige Middeltal saaledes:

- a) paa 1 Morg. af de aarlig gjødslede Enge, som 2 til 3.
- b) paa 1 Morg. af de Enge, som vare gjødslede hvert andet Aar, som 1 til 2.
- c) paa 1 Morg. af de ikke gjødslede Enge, som 1 til 3 (her sank det aarlige Udbytte i hine 2 Aar ned til 6 Ctr.).

for aldrig drage i Tvivl at beholde saadanne Enge og pleie dem paa det omhyggeligste.

Naar man, paa Grund af en hoiere eller forøget Indtægt af Dvægavlen, tør tillægge Foderudbyttet i Almindelighed hoiere Værdi end den antagne, saa kan ikke sjelden den rene Indtægt af en kraftig vedligeholdt Eng endog overstige en hoi Gjennemsnitsindtægt af Algerlandet, uden at man derfor behøver at tage Hensyn til det Tilfælde, at særegne Omstændigheder og Leilighed til at erstatte Gjødningen kunde tillade at anvende Høet som Handelsvare.

Hvor Nolsystemet er saaledes organiseret, at Algerlandet, ved egen Production af Gjødningsmateriale ved Hjælp af godt Foder, kan holde sig i fuld Kraft til Frembringelse af de meest værdifulde Handelsvarer, desuden de dertil passende Enge kunne blive gjødskede for deres egne Producters Regning, og endelig, paa Grund heraf, den muligst fuldkomne Dvægavl kan drives, der vil i Gjennemsnit udkomme det bestandig høieste Udbytte af Landbruget, der vil dette mindst være udsat for Eensidighed og for de færreste ugunstige Tilfælde.

Derfom vi med et almindeligt Middeltal antage, at 1 Morg. Eng kan regnes paa 4—5 Morg. Algerland, saa vilde, ifølge det ovenfor Antagne, Forholdet mellem Foderdyrkning og de umiddelbart sælgelige Producter blive som $\frac{1}{1\frac{1}{2}}$ til $\frac{1}{1\frac{5}{2}}$ indtil $\frac{3}{2}$ til $\frac{3}{2}$; altsaa skulde Producterne af omtrent Halvparten indtil $\frac{3}{2}$ af

det hele Areal forrente sig ved Hjælp af Dvægavl. Bisfelig Opfordring nok til ogsaa at gjøre Forøgelse af Indtægten ved Dvægavlen til Gjensstand for sin Hovedstræben, saameget mere som man med Hensyn til denne Forøgelse har et lige saa stort, ja maaskee et større Raaderum, end med Hensyn til Indtægtsforøgelsen af Handelsproducterne.

Under de foran antagne Forhold i Avlsbruget er Halmproductionen, i Sammenligning med Foderproductionen, endnu tilstrækkelig til at udrede det Fornødne, efter den ovenfor S. 404 antagne Maalestof. Men jo mere Forholdet af Eng tilligemed den stærke Foderdyrkning paa Agerjorden tiltager, desto utilstrækkeligere bliver Halmen til Staldfodring, desto mere forer dette af sig selv til det engelske intensive Græsningssbrug.

Denne Fremstilling kan maaskee ogsaa lettest lede til at udfinde den rette Anskuelse med Hensyn til Værdien af Eng og Enggjødning, som ikke kan bedømmes enkelt og affondret, men ifkun i Sammenhæng med den derhen hørende hele Avlsbedrift. Her maa nøie gjøres den Forskjel: at de, som ikke kunne andet end betragte Engene i deres Berelvirkning til Agerlandet og derfor ansee deres Nødvendighed som Tilskud til Ageren og til Dvægavlen for et nødvendigt Onde, kunne, ifølge Ovenstaaende, have fuldkommen Ret, naar de fremstille Enggjødning som et oeconomisk Misgreb, saalænge Ageren endnu ikke kan holde sig i selvstændig Kraft; ja, man skulde endog gaae videre! man kan nemlig ogsaa give dem Ret, som i Trangen til ugjødslet Eng samt deri,

at denne findes og stattes ved et Avlsbrug, endnu ikke see den landoeconomiske Culturs høiere Trin, og til Beviis herfor tjener den nysaanførte Sætning, at naar og jo mere Avlsbrugene trænge til Eng, som hverken kan blive gjødsket eller vandet, desto mere vil Arealets Totalindtægt blive forringet.

Men det viser sig anderledes, naar man betragter Engene som selvstændige, nemlig som saadanne Grundstykker, hvilke ikke alene kunne hæves til den samme middelmaadige Gjennemsnits-Indtægt som Agerlandet, men endog ved deres velgjørende Indflydelse paa Dvægavlen, hvor man indseer dennes Vigtighed, kunne udbringes til en høiere Værdi, saafremt man kan gjengive dem deres eget Product som Gjødning, hvad enten dette nu skeer ved Afgræsning eller ved Gjødnings Paaførelse, og tillige efter den fremsatte Beregning det samme Gjødningsforhold, som Agerjorden sædvanlig modtager. Thi saa kan Vurderingen af en saadan ved en ordentlig Gjødfkning kraftig vedligeholdt Eng bedømmes paa den Maade, at denne ikke alene godt kan forenes med et høit Culturtrin og en riig landoeconomisk Indtægt, hvilket saavel England og andre Lande, som og vore over denne Gjenstand forsøgte Beregninger kunne godtgjøre, men at den ogsaa kan hæve dette endnu mere.

Jeg vil endnu til Slutningen, med Hensyn til de mindre almindelige og derfor i vore Gjennemsnitsberegninger ikke medtagne Tilfælde, omtale Foderproduc-

tionens Indflydelse paa Indtægten af et Avlsbrug, naar dette har Veilighed til at benytte enten

kunstige, varige Fodermarker, saasom Luzerne og Esparsfette, eller Engvanding.

Under alle Omstændigheder, men fornemmelig under saadanne Forhold, hvor man har særegne Grunde for Valget af et Avlssystem, hvis Agerjord er afhængig af Tilskud udenfra, kan man gjøre dette langt mere indbringende ved at benytte Veiligheden til at anlægge saadanne Fodermarker og anvende Engvanding. Uden at ville trætte sig selv ved videre Beregninger herover, kan man let komme til Erkjendelse af den herved opnaaede Fordeel, naar man ved alle ovenfor med Hensyn til Gjødningens Behov og Udbytte opstillede Beregninger over saadanne Avlssystemer, som udkræve et Tillæg af Eng, istedetfor de ugjødskede Enge sætter enten Luzernemarker eller Vandingsenge efter den ovenfor S. 393 anførte Indtægts Maalestof. Thi saa vil det vise sig, at man, paa Grund af disse Fodermarkers høiere Naturalindtægt, behøver et meget mindre Areal varigt Foderland som Tilskud til Agerjorden, hvorfor ethvert Avlssystem's beregnede Indtægt fordeler sig paa færre Morg. Land, og følgelig Indtægten af Arealet bliver høiere. Endelig overstiger, ifølge det, ovenfor S. 509, anførte sammenlignende Indtægtsforhold, disse Fodermarkers rene Indtægt de ugjødskede og uvandede Enges Indtægtsbeløb indtil det Dobbelte, er idetmindste ligesaa stor, som Indtægten af de gjødskede Enge, men tilbyder, i Sammenligning med

disse sidste, Aølsbruget den store Fordeel, at deres Product ikke heelt behøver at anvendes til Foderlandet (thi heller ikke Engvanding udeluffer Enggjødning til rette Tid), hvorfor det enten, som ovenanført, kan komme det øvrige Aølsbrug til Nytte i andre Diemed, eller og, hvis Gjødningsfrembringelsen forøvrigt er tilstrækkelig, kan blive anvendt som Handelsvare, og paa den Maade skaffe en stor, reen Indtægt.

Alt dette gjør Anlægget af Luzernemarke og Bændingsenge, dersom disse sidste ikke medføre en ganske uforholdsmæssig Beføstning, til et af de vigtigste og mest lønnende landoeconomiske Foretagender, ihvorvel man ved Sammenligningen ikke maa overse, at Foderet af Bændingsenge, med Hensyn til Qualiteten og altsaa ogsaa med Hensyn til dets Indflydelse paa Dvægsavlens, staaer væsentlig tilbage for Høet af gjødslede Enge.

For at give et Exempel paa, hvorledes Luzernens Dptagelse i Frugtsølgen kan virke, vil jeg beregne følgende Notation:

1) Hyyperarter, 2) Baarsæd med Luzerne, 3—6) Luzerne, 7) Vintersæd, 8) Havre, 9) Hyyperarter, 10) Byg, 11) Klover, 12) Vintersæd.

Altsaa paa 12 Morgen:

Gjødning:

2 Gange 2 Afgrøder à 8 Læs. 16 Læs

1 — 3 — 12 —

tilsammen 28 Læs à 22 Ctnr.

= 616 Ctnr.

derfra: 1 Kloveraar 22 Ctnr.

2 Luzerneaar 44 — (De øvrige Aar medtages
ikke i Beregningen)

66 Ctnr.

Rest 550 Ctnr.

Der avles:

2 Morg.	Kartofler à 55 Ctnr.	. 110 Ctnr.	Høværdi
3 —	Baarsæd à 16 Ctnr.	. 48 —	Halm
2 —	Vintersæd à 25 Ctnr.	. 50 —	—
1 —	Klover	30 —	Høværdi
4 —	Luzerne à 40 Ctnr.	. 160 —	—
		<u>tilsammen 398 Ctnr.</u>	

dette udgjør i Gjødning . . . 796 —

altsaa Overskud 246 —

saar at en stor Deel af Kartoflerne og Luzernehoet kan anvendes som Handelsvare eller og Jordbunden maa stige stærkt i Kraft, dersom det alt bliver anvendt til Fodring.

Indtægtsforholdet bliver følgende:

2 Morg.	Hyppevarter à 9 Fl. 20 Kr.	18 Fl. 40 Kr.
3 —	Baarsæd à 14 Fl. 7 Kr.	. 42 — 21 —
1 —	Klover	8 — 25 —
2 —	Vintersæd à 22 Fl. 22 Kr.	. 44 — 44 —
4 —	Luzerne à 10 Fl. 23 Kr.	. 41 — 32 —
<u>tilsammen 12 Morg.</u>		<u>tilsammen 155 Fl. 42 Kr.</u>
pr. Morg. 13 Fl.		

Men dersom Hyppevarterne anvendes til teknisk Brug, saar stiger Indtægten til 16 Fl. 25 Kr.

Flere lignende Notationer, ogsaa med Optagelse

af Raps, har jeg med det bedste Udsald indført paa forffjellige Eiendomme.

Dersom Jordbund eller Klima er for raat og overhovedet ikke passer for Luzerne, men derimod er skiftet til Esparsette, saa kan ogsaa denne Plante paa lignende Maade optages i Rotationen med den bedste Virkning paa Avlsbrugets Gjødnings- og Indtægtsforhold; ogsaa dette har jeg allerede bragt i Anvendelse ved flere Avlsbrug.

Jeg slutter med at henvise til, hvorledes Høhenheim, — som er bestemt til ved sit Avlsbrug at samle Erfaringer i det Store, give Exempler og fremstille Udsaldet af de forffjellige, bedre Avlsystemer, — har sammensat sit Avlsystem af efterfølgende Frugtfølger i fire fra hinanden særffilte Markomløb, og desuden har stillet sig selv den Opgave, ved fuldkommen Drift og Nøgt at bringe Hornqvægs og Faareavlen til den Indtægt og til et saadant Standpunkt, som de bør indtage i et rationelt drevet Landbrug, og hvorved der tillige paa bedste Maade kan sørges for Fædriftens Fremgang til Fuldkommenhed i Landet.

Berebning efter Frugtverelens Regler:

a) med Dyrkning af Raps, samt Kunkelroer til Sukkerfabrikation, uden fleeraarige Klovergræsskifter, med stærk Trang til Eng og med fuld Staldfordring for Hornqvæget.

1) den under Nr. 13 anførte Frugtfølge i 7 Skifter og

- 2) den paa 8 Skifter, Nr. 14.
- b) med Kartoffel dyrkning til Brænderi, fleeraarige Klovergræsskifter til Faaregræsning uden Trang til Eng:
- 3) den ovenfor under Nr. 16 anførte engelske Frugtfolge med 10 Skifter;
- c) med Luzerne dyrkning i Rotationen til Hornkvægets Staldfodring; Dyrkning af Hyppewærter til technisk Anvendelse; uden Trang til Eng:
- 4) den ovenfor S. 542 betegnede Frugtfolge med 12 Skifter.

J Hohenheim gjødskes stærkere end vi her have antaget som et almindeligt Middeltal; da Frembringelsen af Gjødningsmateriale, baade Foder og Halm, tilligemed Handelsproducterne herved forsøges, saa svarer Resultatet til de fremsatte Slutninger.

Jeg ønsker, at det maatte forundes mig med Tiden, naar jeg har indsamlet større Erfaring, at kunne opfylde den Pligt atter at meddele de deraf udtagne Resultater.

Landmands-Forsamlingen i Randers

den 22de til 26de September 1845.

Forsamlingen var meget talrigere besøgt, end man kunde vente; thi medens der ved den første Landmands-Forsamling i Tydsland, hvilken afholdtes i

Dresden i October 1837, iffun mødte 144 Landmænd fra Tydsklands forskjellige Egne, udgjorde Deeltagernes Antal ved Forsamlingen i Randers 332, hvoraf omtrent de $\frac{2}{3}$ Dele vare fra Jylland; fra Norge mødte 6 og fra Sverrig 4. Iblandt de Mødende vare omtrent 40 Godseiere, 150 Gaardeiere, Præster, Forpagtere og Forvaltere, og henved 50 Bønder. Baade fra det Kongl. Landhuusholdnings-Selskab og fra adskillige provinssielle Landbosforeninger vare Delegerede mødte.

En festlig smykket, rummelig Sal i Selskabet „Harmoniens“ nyindrettede Locale var indrømmet Forsamlingen, som aabnedes med nogle Bølfomstord af Kammerherre, Amtmand Loreng, hvorefter Pastor Carlsen fra Dalbyneeder ved Randers holdt en Indledningstale.

Til Præsident valgtes Kammerraad, Landvæsens-Commissair Krarup (Eier af Hovedgaarden Haraldslund og Forstander for den derværende landoeconomiske Læreanstalt), som, efterat have overværet nogle af de tydske Landmændsforsamlinger, først og fremmest har søgt at bringe lignende i Stand her; — til Vice-Præsident: Kammerherre Grev Knuth til Knuthenborg, og til Secretair: Lector i Statsoeconomien Bergsøe.

Saaledes som af den provisoriske Bestyrelse var foreslaaet, dannedes 2de Hovedsectioner, den ene for Agerdyrkning, den anden for Dvægavl og Besætningsvæsen. Til Dirigenter valgtes: i den 1ste Section Etatsraad Neergaard fra Gunderslovholm og i den sidste Proprietair Weinschend fra Gunderupgaard. Til Behandling af Forstfagerne valgtes en særlig Comitee.

De af en dertil ligeledes udvalgt Comitee affattede Love for Forsamlingen bleve af denne vedtagne.

Ligesom der fra Præsidiets Side vaagedes over god parlamentarisk Orden, saaledes virkedes blandt andet heldigen til at fjerne Meningsyttringer, der ikke vedkom det oekonomiske Gebeet; og idet man derved ene holdt sig til Sagen, opnaaedes hvad der var til sigtet: at benytte Mødetiden udelukkende til at bringe flere vigtige Landbo-Gienstande paa Bane og faae dem drøftede fra forskjellige Sider. Af de Forhandlingspunkter, 26 i Tallet, som forud vare foreslaaede og fundgiorte (blandt andet i dette Tidsskrifts foregaaende Hefte S. 373 o. følg.) maatte desuagtet adskillige ganske forbigaaes dennegang formedelst Tidens Knaphed.

Vi maae her indskrænke os til, ganske korteligen at nævne nogle af de vigtigste Resultater, hvortil de for en Deel temmelig udførlige Forhandlinger førte, i det vi isøvrigt henvise til den autentiske Beretning derom, som Forsamlingens Bestyrelse har ved Rector Bergsøe besørget udgivet i et særligt Skrift (286 Sider).

Landbrugsredskaber.

Svingplovens Fortrin for Hiulploven erkjendtes, men uden at det dog lader sig afgjøre med Bestemthed, hvilken Art Svingplove bør foretrækkes som den bedste.

Baarsæden lykkes i Almindelighed bedst paa den vinterlagte Jure, navnlig overalt hvor Jorden er tidlig tør om Foraaret, og nedbringes nemt ved den

svenske Harve*), som i det Hele besparer meget Foraarsarbejde og allerede paa flere Steder har bidraget mærkeligen til at vinde rigere Afgrøder, især hvor en god Saaemaskine tillige anvendes. Som en saadan kan nævnes den saakaldte Gildemeisterstse, der muligt endog vil være at foretrække for den i Lydsland hidtil meget yndede Albanstse, ogsaa paa Grund af dens billigere Pris og simplere Indretning**).

Gode Tærskemaskiner, mest af Jern, faaes hos Jernstøber Hansen i Kiøge og koste, med Hestehiulet, 400 Rbd.; de tærste 4 Tdr. Vintersæd i Tiden med 4 Heste. — Den sædvanlige Anke imod Tærskemaskiner: at Kornet bliver mindre tienligt for Kreaturerne, bortfalder for største Delen, naar man ikke tærster for meget ad Gangen, men kun hvad der successive forbruges.

Af Hakkelsemaskiner anbefales en patentret, som faaes hos Kleinsmed Ulrich i Kiøbenhavn for omtrent 80 Rbd., og hvormed i en halv Dag kan skæres den Hakkelse, 20 Heste fortære i en Uge; Maskinen trækkes med Væthed af een Hest. Simplere Hakkelsemaskiner til 12½ Rbd. til 25 Rbd. ere meget benyttede i Sverrig, og faaes fra Drmsø Jernværk i

*) Dette meget nyttige Redskab, som kan anskaffes for neppe 12 Rbd. og altsaa er billigere end den skotske Harve, der i det mindste koster 20 Rbd., blev allerede i 1842 af Forpagter N. G. Hofman (Bang) anbefalende omtalt i dette Tidsskrifts 4de Bind 2det Hefte (S. 168), hvori tillige findes Afbildninger af disse Harver saavel som af en Mængde andre nyere Redskaber.

**) Af denne Gildemeisterstse Saaemaskine ere nylig fra Lydsland hidkomne et Par Stykker, den ene til det Kongl. Landhuusholdnings = Selskab, den anden til Lerchenborg.

Smaaland. (Kammerherre Baron Raab fra Calmar Eggen, som bivaanede Forsamlingen, tilbød beredvilligen at besørge de Commissioner paa Kedsfaber, man maatte ønske at overdrage ham).

I Skotland har Kiernen i de sidste Aar modtaget den Forbedring, at deri anbringes en Bund af Blikplader, og at Kiernen stilles i et Kar, hvori gydes koldt eller varmt Vand for at tilveiebringe den passende Temperatur.

Sædarter.

For Jylland maa den brune danske Hvede anses hensigtsmæssigst. Den hvide betales bedre til Udførsel, i større Partier, og lider mindre af Sygdomme, men taaler ikke saa godt Kulden. — Mod Brand er Sædens Støbning med Kalk et paalideligt Forebyggelsesmiddel; at blande Kalken med Tiære er ogsaa hertil anvendt med Held. Flere Steder, især i Udlandet, bruges til Beitsning med megen Nytte svovlsuur Kobberilte, den saakaldte blaa Vitriol, 1 \mathcal{L} til 200 \mathcal{L} Saaehvede.

Campinerugen fortjener Anbefaling, men bør saaes tidligt. I Egne, der ere meget udsatte for skarpe Vinde, saasom det vestlige Jylland, er den danske brune Rug den sikkreste.

De russiske (ogsaa kaldet meklenborgske) graae Erter give et stort Udbytte i Kiernen, fra 12 til 18 Fuld, og ere tidligt modne, sædvanlig lidt før Rugen.

Chevalierbyg foretrækkes af Udskillige; det bør saaes tidligt, helst paa Vinterfuren. Det serradede

Byg fortrænges efterhaanden af det toradebe, dog ikke overalt, f. Ex. i Kiøbenhavns-Egnen, hvor det serradede er bedre affætteligt til Bryggerierne og derhos giver et større Udbytte, ja indtil 22 Fold*), og hvor Halmen desuden er en væsentlig Handelsartikel; fremdeles i Holstebro-Egnen, hvor det toradebe har viist sig ringere og desuden modnes 14 Dage sildigere end serradet.

Den store hvide Havre giver et fortrinligt Udbytte; den sorte kan give mange Fold, men er dog ikke saa god som den lyse; Kamschatka-Havren fortiener megen Opmærksomhed, kan saaes tidligt og høstes før Rugen, samt giver en stor Masse Straa.

Foderplanter.

Kløveren formenes at være aftagen hvor overskaaren Kobbeldrift er indført. Ved at blandes med Græsarter vedligeholder den sig bedst. Den svenske (Hybrid- eller Alfike-) Kløver trives paa Steder, hvor den røde ikke lykkes, saasom paa Enge og tørveblandet Jord; da hiin kan perennere i 12 Aar, svarer den især Regning hvor Jorden ligger længe til Græs; den ædes med Begierlighed. I Forening med Timotheum og alopecurus pratensis er den den yppigste Engvært. Saaet i Hylsteret lykkes den bedst. Denne fortrinlige Foderplante maa helst forskrives fra Sverrig, f. Ex.

*) Paa dertil given Anledning forenedes man om, at der ved Fold altid bør forstaaes Fold pr. Tønde Land g. M., og at, naar der menes Fold efter Udsæd, bør det udtrykkelig nævnes.

fra Frøhandler Pripp i Stockholm, hvor Frøet erholdes udtærsket af Bælgene og Avnerne frarensede; men det kan sielbent saaes uden blandet med Timotheifrø; Prisen er nu 2 Mk. W. Baron Raab fra Calmar Eggen lovede at skaffe af dette Frø til Enhver, som anmodede ham derom.

Kløveren blandes helst med Timothei og andre Græsarter, men ihenseende til det rette Blandingsforhold ere Meningerne deelte; Jordsmonnets Bestaffenhed maa blandt andet her tages i Betragtning. Raa-græsset have Mange ombyttet med Timothei, hvoraf dog ikke bør tages for meget, da det let fortrænger Kløveren og desuden, hvor det voxer yppigt, virker ugunstigt paa Smørret, som derefter bliver bittert.

Spergel giver, endog paa mager Jord og i tørre Aar, en stor Mængde Foder; den lykkes især fortrinligt paa opbrudte Mose- og Kiærjorder, som have faaet en let Forbrænding og voxer der til over en Alens Høide. Den er ypperlig for Malleføer baade til Staldfodring og Afgræsning, og tillige for Sviin indtil Frøet begynder at modnes. Den kan saaes først i April og modnes da først i Juli; naar Jorden dernæst strax pløies og atter besaaes, giver den en god Afgrøde først i September, hvorefter kan saaes Aug. For sandige Egne, som fattes Mergel, er denne Foderplante af uberegnelig Bigtighed, og blev derfor isærdeleshed anbefalet af en af Forsamlingens Veteraner, Justitsraad Fiellstrup til Sindinggaard.

Grønkaal er anvendt med meget Held til Foder paa Hofmanskave, hvor den i saadan Hensigt

dyrkes i det Store (i Aar paa 3 Tønder Land). Man har ikke der sporet, at den giver Melken Affmag; den behøver ikke at tages ind om Efteraaret, men kan afbenyttes successtvt som man har Brug for den. Naar den indtages i frossen Tilstand, skæres den paa en Haffelsemaskine og blandes med Haffelse og lidt Salt. Da Stoffene ere det Vigtigste, maa det være den sædvanlige hoistammede Grønkaal. Til Fedning er den ogsaa meget anvendelig, navnlig til Sviin.

I Henseende til Kartoffel-Sygdommen (den tørre Kræft) har man i Sverrig med meget Held behandlet Lægge-Kartoflerne paa den Maade, at de nogen Tid før Lægningen optages af Rielderen eller Kulen, udspreedes tyndt paa et luftigt Sted og gientagne Gange, i Løbet af et Par Uger, overgydes med koldt Vand.

Guleroden fortjener at anbefales til Foder især for smaae Avlsbrug; den giver en stor Afgrøde pr. Tønde Land.

Jordæbler, Topinambours (*helianthus tuberosus*) er ved Sindringgaard lykkedes paa gode Jorder, paa tørre derimod ikke. Den kan neppe synderlig anbefales, mindst til Dyrkning i det Store.

Kunstige Giødningsmidler.

De Forsøg, som paa forskiellige Steder ere anstillede med Gips og Beenmeel, have givet meget afvigende Resultater. Gips har vist god Virkning paa Erter, dog mere paa Halmen end paa Kiernen; til Klover er den paa Giøddesdal bleven anvendt uden

Held. Efterat en Beenmølle for nogle Aar siden var bleven anlagt i Lemvig-Egnen, er Beengiødning anvendt meget der. 5 til 600 Pund (à 28 Rbf. pr. Tispund) paa Tønde Land have givet dobbelt Afgrøde imod den sædvanlige. Men Beenpulveret maa først opfares paa et Fogulv, blandes med Jord eller varm Giødning, overgydes med Ko-Urin, tilbækkes med Halm og henligge indtil det kommer i saa stærk Giæring, at man ikke kan stifte Haanden deri; hvorefter det kastes fra hinanden. Ogsaa i Fyen og Haderslev findes Beenmøller, og med nærværende høie Kornpriser maatte vel Beenmelets Anvendelse kunne lønne sig desbedre.

I hvorvel Patentgiødning af Enkelte er forsøgt uden synderlig Virkning, har den dog paa ikke saa Steder givet saa lønnende Afgrøder, at man har fundet den betalte sig godt. Det har viist sig, at 14 Tønder Patentgiødning pr. Tønde Land kunne gjøre samme Virkning som 35 gode Tøhestelæs Staldgiødning; hvorved dog bemærkedes, at paa flere andre Steder har et mindre Quantum af hiin — 8 til 12 Tønder pr. Td. Land — kunnet erstatte denne. Til Rug og Kaps saavel som til alle Slags Haverter har Patentgiødningen givet gode Resultater; ogsaa til Havre, og selv i et mindre Quantum — 5 til 6 Tdr. pr. Tønde Land — har den især paa løs Jord viist god Virkning, naar den om Efteraaret paafortes i Juren. Der udtaltes det Dnske, at Grosserer Dwen vilde foranledige, at sagkyndige Mænd nu og da analyserede hans Patentgiødning og offentliggjorde Resultaterne, saa at han selv og Publikum kunde forvises om, at

den paa rette Maade var tilberedt. Iøvrigt bør man ikke forlange, at dette og andre kunstige Giødningsmidler skulde holde Ageren i Kraft for en længere Tid; men man har Aarsag til at være tilfreds, naar 1 eller 2 Aars forogede Afgrøde af Kierne og Halm har dækket Udgiften ved sammes Anskaffelse.

Med Guano ere Forsøg anstillede, navnlig flere Steder i Fyen, med særdeles Held; den peruvianse er at foretrække for den afrikanske. Da hiin efter Rejsendes Udsagn findes i betydelig Mængde baade paa Peru's Kyster og paa de derved liggende Der, tør Besøholdningerne deraf vel ansees som uudtømmelige, hvad ogsaa Robert Peel har yttret i et offentligt Foredrag.

Lædsket Kalk har man i Sverrig udstrøet til Hvede, derpaa udsaaet denne og saa harvet, og Birkningen har været betydelig, hvor Jorden har været vel udtørret og ikke lidende af Suurhed.

Forresten fremhævedes som meget ønskeligt, at der i det Hele anvendtes mere Omhu paa Staldgiødningens Bevaring og gode Behandling. Blandt andet ere murede Cisterner til Giødningens Opbevarelse, med Indretning til at oppumpe Giødningssvandet, meget at anbefale.

Om Midlerne til Dvægavlens Forbedring.

Det jydse Dvæg er nu — ikke til dets Fordeel — blevet blandet med fremmed Blod især holsteensk; dog har Benschysel og Lemvig-Egnen endnu en god, temmelig constant Stamme. De bedste Malkeføer faaes

fra Bensyssel. Den blakkede eller musegraa Farve er et temmelig sikkert Særkiende for den ægte jydsk Race. Som bekendt yndede Thaer særdeles det jydsk Dvæg, som endnu er meget vel anseet i Tydskland, navnlig til Malkning, hvorfor ogsaa bestandigt mange gode Dvier derhen udføres. Af fremmede Racer fortiener maastee Ayrshire-Dvæget Fortrinet; men det er ikke saa noisomt som det jydsk; i Tydskland formenes, at der paa to af hiint kan holdes tre af det sidste, og vil man da af de tre faae mere Melk end af hine tvende.

Til at overveie Dvægslagen nedsattes en Comitee, bestaaende af Proprietair Weinschenck, Kammerraad Drewsen og Forpagter Hofman (Bang) fra Hofmansgave, som tiltoge Gaardeierne Ole Kirk og J. Blak. Denne Comitees Betænkning lyder saaledes:

„Da Jylland er i Besiddelse af en Dvægrace, som ikke alene fortrinlig egner sig til egen Brug, men som tillige med Begierlighed søges af Udlandet, saavel til Fede- som til Malkeqvæg, saa bør man ingenlunde blande dette Dvæg med nogetsohmest fremmed Blod*); men ved hensigtsmæssige og efter de locale Forhold passende Midler søge at tilveiebringe den attraaede Opkomst. Som et saadant Middel vove vi at foreslaae: at de nu i Almindelighed i hvert Amt eksisterende oekonomiske Selskaber lade udgaae Opfordring til alle Sogneforstanderskaberne i deres respective Amter, om at disse søge at formaae alle i deres Districter Boende,

*) Dette var ogsaa Resultatet af de mundtlige Discussioner i Forsamlingen.

som holde Tyre, der ere bestemte til at benyttes som Bedæfningsdyr for Betaling, til at møde paa bestemt Tid og Sted, f. Ex. i November Maaned med nævnte Tyre. Vi antage som meest passende et Sted i hvert Herred. Her skulle Tyrene bedømmes af en Comitee, som bør bestaae: forst af en af Landbosforeningen ved Stemmesleerhed udvalgt Mand, hvilken bør bereise alle de forskiellige Besigtelsessteder i Amtet, for at udbrede, saavidt muligt, ligeartede Principer; dernæst af tvende i hvert Herred paa samme Maade valgte Mænd, hvilke maatte ansees som bedst skikede til tillige at tage alle de locale Forhold i Overveielse. Bedømmelsen bør skee tydelig og forstaaelig for alle Tilstedeværende, samt indføres i dertil bestemte Protocoller. Derefter bør Comiteen mærke Tyrene efter Qualiteten med Nr. 1, 2, 3 osv. og tilkiendegive de Tilstedeværende, at de, som bringe Kalve, der ere faldne efter Tyre Nr. 1, kunne concurrere til den bedste af de Præmier, som Foreningen maatte udsætte, hvorimod de, som bringe Kalve, faldne efter Nr. 2, kun kunne concurrere til Præmien Nr. 2, og saaledes fremdeles. Ligeledes bør Comiteen fraraade de Tilstedeværende at afbenytte de Tyre, som den maatte erklære for slette. Derefter afholdes der aarligen i Juni Maaned paa saa mange Steder, som efter de locale Forhold ere fornødne, Besigtigelse over Køer, hvor disses Eiere paa en tilfredsstillende Maade have at legitimere, efter hvilken Tyr deres Kø har havt Kalv, hvorefter de Bedste da erholde de Præmier, som Landbosforeningerne maatte see sig istand til at uddele, efter-

som Eierne have afbenyttet de bedre eller ringere Tyre, hvilket alt indføres i de omtalte Protocoller.

Paa denne Maade vil man komme i Besiddelse af paalidelige Stamtavler; man vil giøre det muligt for dem, som holde gode Tyre, at fortiene Penge med disse; man vil lede den Ukyndige paa det Spor, han til den gode Sags Fremme bør følge; man vil herved foranledige, at der bliver indført Plan i det Hele; man vil vække Vresfølelse og Rappelyst blandt Opdrætterne. Saaledes overlevere vi dette til den ærede Forsamlings Bedømmelse, med det Tilføiende, at Tidens Korthed ikke har tilladt os omstændeligere at udvikle, hvad der mere i denne for Landet saa vigtige Sag maatte kunne fremføres."

Denne Betænkning blev af Forsamlingen stiltiende bifaldet.

Om Hesteavlens.

Denne var vel ikke blandt de Gienstande, som forud vare betænkte at skulle bringes paa Bane i nærværende Forsamling; men efter Gaardeier Ole Kirks Forslag vedtoges dog, at det saa høist vigtige Spørgsmaal om Ridlerne til Hesteavlens Fremme bragtes under Forhandling i et særskilt Eftermiddagsmøde, hvortil Forsamlingslocalet indrommedes; at dette Møde næsten fuldtalligt bivaanedes af Forsamlingens Medlemmer vidnede om den almindelige Interesse, der skienkedes dette Nationalanliggende. Ved denne Leilighed udtaltes aldeles modsatte Anskuelser angaaende hvorvidt Jylland endnu besidder en særegen Hesterace

saavelsom over Hensigtsmæssigheden af dennes Forbedring ved fremmed Blod. Den dygtige Hestefiender, Proprietair Weinschend, som ledede Sagens Forhandlinger, yttrede blandt andet, at det har været ham umuligt at finde i Jylland en udmærket Hingst, som ikke nedstammede fra de af Stutmester Nielsen i sin Tid indførte Yorkshire-Hingster, som i det Hele have stiftet megen Nytte, hvad ogsaa stadfæstes af andre Tilstedeværende, navnlig ifølge deres Erfaring fra Mors. Fra den anden Side formeentes, at det netop var den jydsk Hesteraces Eiendommeligheder, som havde forskaffet den Anseelse og Affætning i Udlandet, og at de derfor burde søges bevarede ved at holde Racen ublandet. En Mening, midt imellem begge, yttrede Staldmester Beyer fra Offenby Stutteri i Sverrig, i det han holdt for, at en ringe Blanding kunde være gavnlig og at den burde iværksættes ved Halv- og Dvart-Blod, som helst maatte tilveiebringes ved Parring af enkelte udsøgte engelske Fuldblodshingster med udvalgte jydsk Hopper. De derefter faldne bedste Hingster kunde da med Nytte anvendes til almindeligere Brug i Landet.

Efterat flere Yttringer vare fremførte i forskjellige Retninger, nedsattes, til Betænkningens Affattelse, en Comitee, bestaaende af Kammerraad Nothe (fra Lerchensfeldt), Proprietairerne Weinschend, Berg (fra Lindved i Fyen) og Nyholm (fra Benschysel) samt Pastor Ballentin. I denne Betænkning udtaltes, at Hesteavlen, i det mindste i Jylland, snarere gaaer tilbage end frem, de derpaa i en Række af Aar anvendte

Bestræbelser og Opoffrelser uagtet. I den Overbeviisning, at Yorkshires-Hingster ere de meest passende til dens Forbedring, anbefales paa det kraftigste til Regjeringen at fortsætte, hvad der nu heldigen er begyndt, med slige Hingsters Anskaffelse; men de bør indkøbes og benyttes med specielt Hensyn paa at de ere passende for det Hesteslag, der findes i den Egn, hvor de skulle bruges. Foruden gode Hingster burde ogsaa, til Omkostningers Besparelse i Fremtiden, anskaffes nogle Hopper fra Yorkshires, for at vi selv her i Landet kunne opdrætte tienlige Tillægsdyr som en Basis for vor Hesteavl. Dog fraraades et eget Stutteries Danneelse; hvorimod Yorkshires-Hopperne hellere maatte betroes til en og anden privat Mand, som dertil udsæes af Landstutmesteren efter Overenskomst med vedkommende Amtsraad, og som uden Betaling burde modtage Hopperne med Forpligtelse at lade dem bedække af den af Landstutmesteren betegnede Hingst samt til Regjeringens Disposition at aflevere Afkommet i en Alder af 4 Aar mod en Godtgjørelse, som nærmere bestemtes, men dog nu foreløbigt anslaaes til 500 Rbd. for hvert Dyr.

Foruden hvad der saaledes foranstaltes fra det Offentliges Side, burde ogsaa Landbosforeningerne kraftigen antage sig Sagen, hvad der navnlig kunde skee paa den Maade, at de opfordrede Sogneforstanderskaberne i de respective Amter til at formaae alle i Districtet Boende, der holde Hingster, til at møde med disse til bestemt Tid og Sted, f. Ex. i November Maaned. Hingsterne skulde da bedømmes af en dertil udvalgt

Comitee, hvis Birken til Diemedets Lær kunde ordnes omtrent som foreslaaet i Dvægavlsagen. I Juni Maaned kunde afholdes Besigtigelse over Hopper, forbunden med Præmieuddeling for dem, der vare bedækkede af de bedre eller ringere Præmiehingster. Herover burde føres noiagtig Protocol, hvorved erholdtes paalidelige Stamtavler. For dem, der holde gode Hingster, gøres det herved muligt at fortiene Penge med disse; den Ukyndige ledes paa det Spor, han bør følge; der bliver Plan i det Hele; Vægsfølelsen og Kappelysten vækkes iblandt Dyrættene. Forsaa vidt Landboforeningerne savne tilstrækkelige Pengemidler til at virke for denne Sag, forventes Regjeringens Bistand, som maaskee turde haabes ydet paa den Maade, at der tilsikkes ethvert Amt Halvdelen af den Sum, som det giennem sin Landboforening selv aarliggen anvender til Huusdyravlens Fremme, dog saaledes at dette Tilskud fra den Kongelige Kasse i intet Amt og intet Aar behøvede at overskride 400 Rbd.

Efterat Comitee-Betænkningen var oplæst, toges Sagen under yderligere Discussion af Forsamlingen, og blev da blandt andet fremsat det Viste, at man ved Siden af de i Betænkningen tilraadede Forholdsregler, som i det Hele bifaldtes, dog ikke burde forsømme at benytte de bedste jydsk Hingster til Bevaring, saavidt muligt, af den nationale Race. I den Anledning bemærkede Dirigenten, at Comiteen kun har talt om Yorkshires-Racens Udbredelse som noget, der især burde være Regjeringens Sag, hvorimod Landboforeningerne kunne tillige virke til den jydsk Races Forædling ved udmærkede Individier af samme.

Om Kalveopdrætning.

Erfaringen har godtgjort, at naar Dvierne først fælve med 3 Aars Alder, blive de ofte mindre mælkgivende og løbe let over, hvorfor de hellere bør fælve mellem 2det og 3die Aar, dog saa, at naar de ere smaae, bør de gaae over i et Aar; — fremdeles: at Kalvene i det første Aar bør omhyggeligen pleies med et kraftigt

Foder; i det andet Aar kunne de nøies med et tarveligere, hvorimod de, medens de i det 3die Aar ere drægtige, igjen bør have et kraftigt Foder, især bestaaende af Hø. Den første Kalv af en ung Ko antages i Almindelighed ikke at være tjenlig til Opdrætning; — Koens 3die eller 4de Kalv menes at egne sig bedst dertil.

Om Kartoffelfodring.

De Flestes Erfaringer stemme overeens om, at raae Kartoffler ikke i Almindelighed med Fordeel anvendes til Malkeqvæg, hvorimod denne Rodfrugt, især i Forening med andre Fodringsmidler, er meget at anbefale for Fedeqvæg.

Resultaterne af de Forsøg, som hidtil ere anstillede med den Bøggildske Fodringsmaade, ere saa afvigende, at man endnu ingen afgjørende Dom tør sælde herom. Til Fedning kan den dog nok ubetinget anses som saare fordeelig.

Forforskjellige Fodringsmidlers indbyrdes Forhold ihenseende til deres nærende Evne.

Flere Exempler anførtes paa Kiernesodringens Fordeeltighed i Meierierne. Hvad der blandt andet anbefaler den, er den ulige kraftigere Tilstand, hvori Køerne befindes om Foraaret, saa de strax komme til fuld Malkning paa Græsset og holde Melken længere. — I Sjælland har man erfaret, at Byg gives fordeeltigst om Efteraaret og Vinteren til Februar, og at der siden helst maa fodres med Havre, hvorefter Dvæget antages at holde sig bedre om Sommeren. Kiernen gives helst i gruttet eller fugtig Tilstand, især om Foraaret, for at lokke det tørre Foder ned.

Der nedsattes isvrigt en Comitee, bestaaende af Capitain Jespersen, Kammerraad Rothe og Forpagter Ny Række. 7 B. 3 S.

Budg, for at fremlægge for den næste Forsamling Betænkning og Forslag om, hvorledes sammenlignende Forsøg burde anstilles over hiint indbyrdes Forhold af Fodringsmidlerne.

Spørvidt den samme Qvantitet Foder betaler sig bedst, enten naar den anvendes til større eller mindre Dyr.

Det er vanskeligt at give almeengyldige Regler i denne Henseende. Hvad isærdeleshed Malfæker angaaer, da afhænger Melkrigheden ikke af Foderet alene, men for en væsentlig Deel tillige af Racen. Ved de tydske Landmænds Forsamlinger har man i Almindelighed udtalt sig for smaat Dvæg; men paa de Steder i Tydskland, hvor Staldfodring er almindelig, maa man holde sig til det store Dvæg. Selv hos Bønder findes der Køer af en paaafaldende Størrelse. Det Retteste er at lempe Racen og dens Størrelse efter den Græsning og det Foder, man kan skaffe; altsaa bør Localiteten her være af en afgjørende Bægt.

Om Dvæg- og Svine-Fodning.

Forbelene ved giæret Foder for Sviin ere store, men neppe tilbørligt ændsede. Føde- og Fedematerialet vinder 50 pCt. i Værdi ved at bringes i suur Giæring for Svinet, og deraf indlyser, hvor megen Sød der bortoddesles ved at give Dyret Kierne og Kartofler i ugiæret Tilstand. Ballen bør altid være syrlig inden den gives Svinene, som da æde den begiærligere og trives bedre derefter, hvad ogsaa gielder om andre Fodermidler. Dog bør man være opmærksom paa, at Giæringen ikke vedvarer for længe, saa at Foderet antager en stærk syrlig Lugt, der er Tegn paa at det er overgaaet fra den melsure Tilstand, som kan være meget tienlig, til den edesure, hvilken sidste, især naar den i høiere Grad er tilstede, kan virke skadeligt. Ved denne Leilighed erindredes om, at Dyrenes Liv udsættes for Fare, naar snur Valle kommer i Berøring

med Kobberfar. Spergel, Kartofler og Biffer ere meget tienlige Fodningsmidler for Sviin, helst naar de koges eller skoldes og med iblandet Kierneføder.

Forstkultur.

Hvilke Træarter egne sig bedst for Skovbrug især i Sylland?

Dertil anbefales, isærdeleshed paa den bedre Jordbund, den almindelige Eg, paa den flettere den hvide nordiske El (*alnus incana*), den almindelige Rødgran (*pinus abies*) og Fyr (*pinus sylvestris*). Som et Træ, der fortrinligen modstaar Vestenvinden endog paa de meest udsatte Steder, fremhævedes den hvide nordamerikanske Gran (*pinus alba*), som dog ikke maa forverles med den canadiske Gran (*p. canadensis*) eller vor sædvanlige Hvidgran (*p. picea*).

Hvilken Culturmethode er den hensigtsmæssigste, Saaening eller Plantning?

I Henseende til de nævnte Træarter, da vilde efter vore locale Forhold Besaaeningen alene kunne anvendes ved Egen og Fyrren, hvorimod Plantningen anbefales for de øvrige. Besaaening med Eg skeer lettest i dyrket Jord ved at udsaae Agern tilligemed Havren, saaledes at Havreaafgrøden betaler rigeligen Dyrknings- og Udsaaeningsomkostningerne. Besaaeningen med Fyrren kommer bedst til Anvendelse i lette Sandjorder, bevoerne med kort Lyng, ved at udsaae Frøet ligesom anden Sæd, omtrent 12 til 15 Pund pr. Tønde Land, og ved at lade Harven gaae 1 eller 2 Gange over Jorden saavel før som efter Saaeningen. Plantningen skeer bedst med 3 til 5 aarige gode stærke Planter.

Hvorledes opelskes gode Rødgran-Planter til Udsaaening paa den bedste og letteste Maade?

I de bedre Egne ansaaes det for tilstrækkeligt at lade Planten staae kun eet Aar i Frøbedet, derefter

at omprøve den i Planteskolen, hvor den maa henstaae 2 Aar for fuldkommen at uddanne sig, saa at den med 3 Aar er stikket til Udplantning i det Frie. I Landets skarper og for Binden mere udsatte Egne antoges Planterne at maatte henstaae 2 Aar i Frobedet og derefter igien 2 til 3 Aar i Planteskolen, saa at de blive 4 til 5 Aar gamle inden de ere stikede til Udplantning i det Frie.

Forhandlinger, vedkommende Landboforholdene m. v.

Om Midlerne til de mindre Landbrugs —
 saavel Gaardmænds som Huusmænds
 — Forbedring.

Til at overveje denne Gienstand nedsattes en Comitee, bestaaende af Proprietair Valentiner, Pastor Poulsen og Kammerraad Frederiksen, hvilke senere tiltoge Jægermester Sehested og Gaardeier Kirk. I den af Comiteen afgivne Betænkning anbefales: Fortsatte og udvidede Foranstaltninger til gavnlige Kundskabers Udbredelse blandt Landalmuen, saasom ved Oprettelse af Aftenskoler for den confirmerede Ungdom, og af landøconomiske Lærestalter, — ved gode populaire Skrifters Udbredelse, — ved Bønderønners og Bønderdøttres praktiske Oplærelse, hine til dygtige Avlskarle og Agerdyrkere, disse i et velordnet Metiervæsen, en Foranstaltning, som allerede i flere Aar er med særdeles Nytte iværksat af Landhuusholdningssekskabet, men som kunde ønskes fortsat i et videre Omfang end hidtil. — For Huusmændenes Vedkommende vilde især Havedyrkningens Fremme iblandt dem være ønskelig; desuden: alt Migtarbejdes Forvandling til at vræstes efter Accord; Huuslodders Pløining med Køer eller Dyrkning med Spade.

Under den videre Discussion over den foreløbige Comitee-Betænkning yttredes blandt andet, at da de Exempler, som fremstilles paa mindre Avlsgaarde, der ere af den Størrelse, at en Familie udenfor Bøndestanden

funde ved samme finde Udfomme, ere de virksomste med Hensyn til Bønderne, — formeentes det gavnligt, om ret mange af det Slags Eiendomme fremstode, f. Ex. ved at der under visse Betingelser indrommedes Godseierne friere Raadighed over Bøndergodset og navnlig Tilladelse til at sammenlægge Bøndergaarde. Iøvrigt antoges ogsaa, foruden Høveriets Afløsning, det simple Fæstes Forandring til Arvefæste at ville være saare ønskelig.

Om Creditforeninger og Tarationsvæsen.

Til at afgive Betænkning herover nedattes en Comitee, bestaaende af Rector Bergsøe, Proprietairerne Nyholm og David, hvilke tiltog Proprietairerne Neergaard (fra Forsløv) og Hagen.

Ved at referere Comitee-Betænkningen indlede Rector Bergsøe samme ved et kort Foredrag over Creditforeningers Natur og Nytte. I Betænkningen udtales, at en velorganiseret Creditforening vilde tilfredsstille en Trang her i Landet og indvirke saare gavnligt paa vort Agerbrug. Sagens videre Forhandling førte ogsaa til det Resultat, at en saadan Creditforenings Oprettelse vilde være ønskelig, men at Forsamlingen som saadan kun kan virke for denne Sag ved den moralske Magt, som den af samme givne Erklæring om dens Gavnlighed maatte indeholde. (Som bekiendt af de offentlige Tidender, forenedes en Deel af Forsamlingens Medlemmer om at anbefale Sagen til deres Medborgere og at virke for dens Fremme efter bedste Evne.)

Hvad angaaer Spørgsmaalet om de hensigtsmæssigste Midler til vort Tarationsvæsens Forbedring, da yttrede Comiteen: „at det vilde, naar en Creditforening blev oprettet, ved denne Veilighed erholde den bedste praktiske Besvarelse, da et godt Tarationsvæsen er Grundvolden og en Livssag for Creditforeningerne.“

Sammenlignende Forsøg.

Til at foreslaae saadanne udvalgetes en Comitee, bestaaende af Propriet. Christensen (fra Norge), Forp.

Hofman Bang (fra Agersvold) og Propriet. Nis Hanssen, hvilke tiltog Capit. Recke og Kammerraad Rothe. De Forsøggienstande, som bragtes i Forslag, vare: 1) Meieriudbyttet af forskiellige Dvægracer; 2) hvorvidt Tyrens Alder ic. har Indflydelse paa den ved samme drægtige Koes Melfrigdom i Aarets Løb; 3) Kiendetegnene paa Melfrigdom og Guenons Theori om Melspeilet; 4) Staldgiødningens Virkning i frisk og i ugiæret Tilstand efter Jordens Bestaffenhed; 5) Virkningen af Dvergiødning med Urin og Compost paa Agre og Enge; 6) Virkningen af Tørvejord, deels ublandet, deels i Forening med Giødning eller Mergel; 7) Forskiellige kunstige Giødningsmidlers indbyrdes Værd; 8) Angaaende Mineer eller Undergrunds-ploven; 9) Giødning med grøn Tang; 10) Rapsædens Hjøvning; 11) Dverjords-Runkelroe, Mangolroen kaldet, anvendt til Malkeqvæg.

Nogle af de Tilstedeværende paatog sig Udførelsen af enkelte iblandt de opgivne Forsøg.

Dermed sluttedes Forhandlingerne for denne Gang, hvorefter Forpagter E. Hofman Bang fra Hofmansgave i nogle Afstedord udtalte sig over dette Mødes Betydning og tokkede paa Forsamlingens Begne dens Tak til de Mange, der havde medvirket til at fremme dens vigtige Formaal. Til Slutning udbragtes: „Længe leve Konge og Fædreland“.

Mange Sagkyndige benyttede denne gode Leilighed til at udværlere deres Jagttagelser og Erfaringer, hvilke de talrigt forsamlede Landmænd sikkert ville vide at føre sig til Gavn, enhver i sin Bedrift.

Den næste almindelige Landmandsforsamling vedtoges at skulle afholdes i Odense i Slutningen af Mai Maaned 1846, hvilken Aarstid ansaaes at være beleiligt for Fleerheden af Landmændene. Til at assistere Præsidenten med at træffe de fornødne Forberedelser til dette næste Møde udvalgtes Forpagter Hofman (Bang) fra Hofmansgave og Propriet. Lyders.

I nogle Aftentimer holdtes forskiellige Foredrag i et af Justitsraad, Amtsforvalter Wilde dertil velvil-

ligen indrømmet Locale, saasom af Privat-Docent Bar-foed: over Anvendelsen af brændt Leer som Giødningsmiddel; af Regimentschirurg Eschering: over Veterinairskolens Virksomhed til Agerdyrkerens Tarv; af Landoekonom Bøggild: over den af ham anbefalede Fodringsmaade med mæskede Kartofler; af Forpagter N. E. Hofman Bang: over et af ham foreviist nyt og simpelt Apparat til Brug ved Jordopmaaling, den saakaldte Korstavle. Fra Sidstnævnte fremkom iøvrigt et Forslag til et Agerdyrknings-Instituts Drettelse, hvilket Forslag ligesom ogsaa de førstansførte tre Foredrag ere, iblandt flere Bilag, optagne i den særskilt udfomne Beretning om Forhandlingerne.

For at gjøre Sammenkomsten des nyttigere og interessantere, havde Amtshuusholdnings-Selskabet, i det nye Ridehuus udenfor Randers, foranstaltet en Bazar for Landbrugs-Nedstaber og Maskiner, samt saadanne Industri-Frembringelser, for hvilke Landmanden især har Brug. Tillige var der en Udstilling af udsøgte Hornqvæg, Heste og Faar. Samtlige til Bazaren indkøbte Gienstande bleve bortsolgte ved Auction eller bortlobbede. Bazaren var i det Hele taget rigt assorteret, og frembød navnlig en udvalgt Samling af de nyeste og bedste Landbrugs-Nedstaber, hvoriblandt adskillige vare oversendte fra Landhuusholdnings-Selskabet og Frederiksværks Fabrik og sandsynligviis tildeels ubekjendte for de fleste jydste Landmænd. En smagfuldt ordnet Blomsterudstilling var dermed forenet. Det talrige Besøg i Bazaren af Folk af begge Køn i og udenfor Bondestanden vidnede om, at ogsaa denne gavnlige Foranstaltning stienkedes fortient Dymærksomhed.

Allerede ved sin Nyhed havde dette første danske Landbomøde megen Interesse, idet man neppe tilforn hertillands saae en talrigere Forsamling af den agerdyrkende Stand ligesaa de større Godsbestidde ned til Høveribonden, didkaldte fra tildeels fierntliggende Egne, og ikke som ellers for at købflaae paa et Marked, men fornemmelig i den Hensigt at omhandle og anhøre, hvad der bedst maatte kunne fremme deres fælles, for

Fædrelandet saa høist vigtige Erhverv, samt meddele og igien modtage gavnlige Binf og Dplysninger desangaaende. De Mødende fandt, hvad de søgte: en beqvem Veilighed til, i Samfund med oplyste Landøkonomer, under fri Discussion at udverle deres Anskuelser over forskiellige Fremgangsmaader i deres Haandterings mange Forgøreninger. Deeltagerne af Bondestanden, optagne i denne hæderlige Kreds, hjembragte derfra, foruden mangan gavnlige Belæring, den opmuntrende Forvisning, at deres Sysfel holdes i Agt og Ære og værdiges ufortrøden Grandfknning og saa af mange høiere staaende og intelligente Eiendomsbestdtere.

Hiin gienfidsige livlige Udverling af Ideer og Erfaringer, baade i selve Møderne, og udenfor disse ved private Samtaler, kan ei andet end indvirke saare gavnlige i Landbosagets vide Omraade. Slige aarlige Landmænds-Forsamlinger tør saaledes forventes at være af heldbringende Følger, selv om end Forhandlingerne ikke just altid føre til sikre og almeengyldige Resultater i Begyndelsen, hvad desuden ei heller lader sig vente i et Kæg, paa hvis Udøvelse locale og mange andre ydre Forhold yttre en saa afgjørende Indflydelse.

Saa mange Landmænds Samværen i fulde fem Dage gav naturligviis isøvrigt Anledning til at mange ældre personlige Bekiendtskaber opfristedes og nye stiftedes; de engere Forbindelser, som derved opnaaedes, og de Venstabsbaand, som bestæstes eller knyttedes, ville sikkert mange af de Mødende ansee som en ikke uvæsentlig Deel af det Udbytte, de her vandt, og vissefeliggen bevare i kiært Minde en Sammenkomst, der ydede dem, foruden værdifuld Kundskabs Berigelse, saamegen Tilfredsstillelse ogsaa i andre Henseender, ikke mindre ved den uforstyrret herskende gode Taft og Tone samt velvillige Stemning, end ved Forsamlingens festlige Præg.